

67339

T.C
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI

Nurettin AKSAKAL

ÜZÜM DEDESİ
HÜSEYİN HULÛSÎ EFENDİ'NİN DİVÂNİ ve MEKTUPLARI
(İnceleme- Metin- Sözlük)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

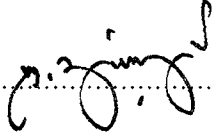
Prof.Dr.Ziyat AKKOYUNLU

DENİZLİ-1997

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

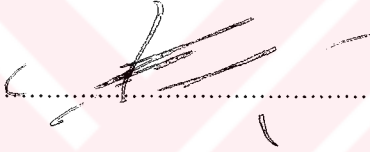
Bu çalışma, Jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Halk Bilimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

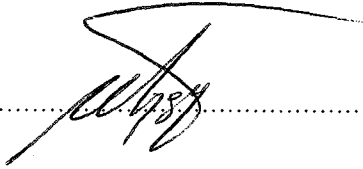
Prof.Dr.Önder GÖÇGÜN

Üye.....

Prof.Dr.Ziyat AKKOYUNLU (Danışman)

Üye.....

Yrd.Doç.Dr.Ceyhun Vedat UYGUR

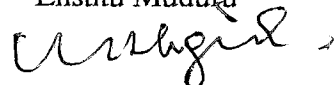
Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../1997

Doç.Dr.Mehmet AKGÜN

Enstitü Müdürü

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****ÜZÜM DEDESİ HÜSEYİN HULÛSÎ EFENDİ'NİN DİVÂNİ ve MEKTUPLARI
(İnceleme-Metin-Sözlük)**

Birçok mümtaz şahsiyetin yetişmesinde emeği geçen Hacı Hasan Feyzî Efendi'nin önde gelen talebelerinden biri, şüphesiz "Üzüm Dedesi" Hulûsî Efendidir.

19.yüzyılda Denizli'nin ilim, kültür ve sanat hayatında önemli rol oynayan bu manevî dinamiklerimiz her nedense günümüze kadar herhangi bir araştırmaya konu olmamışlar, adeta unutulmuşlar tarihe gömülmüşlerdir.

Hulûsî Efendinin hayatı ve eserleri hakkında düzenli ve sağlıklı bilgiler bugüne kadar derlenmemiş olmakla beraber, menkabeleri yaygın olarak halk arasında dolaşmaktadır.

Denizli'nin Akkonak mahallesindeki taş yapı, mütevâzi türbesinde medfûn bulunan ve "Üzüm Dedesi" sıfatıyla "Türbede yatan mübarek bir zat" olarak bilinen Hulûsî Efendi'nin Şeyhlik mühüründe isim, mahlas ve künyesi "Mevlana Esseyyid Hüseyin El-Hulûsî" şeklinde geçmektedir. Bu tezde Hulûsî Efendi'yi mutasavvıf kişiliği yanında halk şâirliği yönüyle de inceleyeceğiz.

Edebî kültürümüzde halk ozanları, âşıklar ve şâirler halkın söyleyen dili, gören gözü, duyan kulağı, seven yüreği gibidirler. Şiirlerinde, halkın sevgisini, sevincini, tasasını, özlemini ve coşkusunu dile getirirler. Halk Bilimi açısından incelemeye değer bulduğumuz Hulûsî Efendi'nin şiirlerinde de bu özellikleri bulmak mümkündür.

Hulûsî Efendi, hapishane ve medresede geçen günlerdeki duygu ve düşüncelerini şiirlerine bazen coşkulu, bazen hüznü bir dil ile aktarmıştır. Şiirlerinde, Allah ve Peygamber sevgisini işlediği şiirler olduğu gibi, hocalarını öven methiyyeler de bulunmaktadır.

Hulûsî Efendi, mutasavvıflığı yanında, halk dilini kullandığı destan, koşma ve ilâhileriyle âşık geleneğini sürdüren bir halk şâiri görüntüsü vermektedir.

ABSTRACT

Master Thesis

GRANDFATHER OF GRAPE
 THE "DİVAN" AND LETTERS OF HÜSEYİN HULUSİ EFENDİ
 (Study-Text-Dictionary)

One of leading disciples of Hacı (Hadji/Pilgrim) Hasan Feyzi Efendi (Esquire), who expended effort in raising a number of distinguished personalities, is doubtless Üzüm Dedesi (Literally Grandfather of Grape) Hulusi Efendi.

Our moral leaders, who contributed a great part in science, culture and arts in the 19th century, have not been the issues in any way of researchers and as if they disappeared in history.

The legends of Hulusi Efendi are widely told among people although the regular and exact information about his life and works has not been compiled up to present.

The name, surname and personal record of Hulusi Efendi who was buried in a modest stone-built shrine in the district of Akkonak in Denizli and is still known as a confounded person with the title of "Üzüm Dedesi" (Grandfather of Grape) are written as "Mevlana Hüseyin El Hulusi" on the seal of his sheikhdome. We would like to analyse the mystic personality of Hulusi Efendi as well as his works as a poet.

Poets, public singers and wandering minstrels in our literary culture are like the means of public language, eyes, ears and hearth. They express love pleasure, anxiety, longing and enthusiasm of people in their poetry. It is possible to find these features in his poetry that we found worthy from the point of Folklore. During his life in prison and medresseh Hulusi Efendi stated his emotions and thoughts by expressing sometimes enthusiasm and occasionally melancholy in his poetry. We also came across his laudatory poems praising his hodjas (Masters) as well as his perwent prayers of love of Allah and the Prophet in his poetry.

Besides his mystic personality, Hulusi Efendi may be considered as a poet maintaining the traditions of a minstrel with his epics, folk poems and hymns.

ÖNSÖZ

"Üzüm Dedesi" Hüseyin Hulûsî Efendi, genç yaşta hapslere düşmüş, karanlık, soğuk zindanlarda yıllarca çile çekmiş bir insan. Şâir rûhlu bir insan olması ve tasavvufa olan ilgisi nedeniyle karanlıkları aydınlatan, zindanları gül bahçesine çeviren bir dönemde yazdığı şiirlerini aramaya başladığımızda hem ümit doluyduk, hem de heyecanlıydık.

Hulûsî Efendi'nin hayatı ve eserlerini araştırmamız sırasında çevre faktörünü en iyi biçimde değerlendirmemiz gerekiyordu. Türbesinin duvarlarını süsleyen levhalardaki yeni harflerle yazılı 3-5 beyit dışında bir ipucu olmamasına rağmen o'nun el yazması eserlerini bulma yolundaki gayretlerimiz devam etti.

Türbenin bulunduğu Denizli-Akkonak mahallesi sakinlerinden türbeye hizmet edenlerin ve gelip gidenlerin kimliklerini öğrendik. Bunlardan bir tanesi vardı ki, diğerlerine göre farklıydı. Hulûsî Efendi'nin el yazması divânı, antoloji çalışmalarının yer aldığı 3 adet cönk, mektupları ve diğer belgeleri bize veren 83 yaşındaki Hüseyin Sırrı Kılıcıoğlu, ilk görüşmemizde "Bendeniz, Üzüm dedesinin torunuyum. Ancak o hiç evlenmemiş. Hulûsî Efendi, kızkardeşinin kızı ile, en yakın talebesi olan babamı evlendirmiş. Yani Hulûsî dedem, annemin öz dayısıdır. Ben, Onun vefatından yedi yıl sonra dünyaya gelmişim. Hakkında bildiklerimi babamdan öğrendim, divan ile mektupları sağlığında iken Hulûsî Efendi babama emanet etmiş, o da bana emanet etti" demişti. altmışbeş yıla yakın süre o'nun eserlerini muhafaza etmiş. Şiirlerin bir çoğunu ezberlemiş, onlarla hemhâl olmuş bir insan..

Asıl nüshaları yıpratmamak amacıyla, el yazması eserlerin filmlerinin alınması sağlanmış, incelemelerimiz fotoğraflar üzerinde yapılmıştır. Her sayfa ve şiir numaralanmış, ayrıca her 5 satırda bir olmak üzere satır numarası verilmiştir. Divânın ve antoloji çalışmasının yer aldığı cönklerin, mektup ve diğer belgelerin yeni yazıya çevirdikten sonra transkripsiyon işaretleri verilmiş ve şiirlerin Arapça imlası çıkarılmıştır. Tezin 3.bölümünde Hulusi Efendi'nin divanı'nın, mektuplarının ve önemli diğer belgelerinin orijinal metinlerine yer verilmiştir.

Bu tez konusunun kaynak araştırmasında küçümsenmeyecek yardımlarını gördüğüm divân ve mektupları vermek lütfunda bulunan Sayın Hüseyin Sırrı KILCIOĞLU'na; tezin hazırlanması sırasında katkılarını esirgemeyen Yrd.Doç.Dr.Ceyhun Vedat UYGUR'a ve Prof.Dr.Ziyat AKKOYUNLU'ya, şükranlarımı arz ediyorum.

İÇİNDEKİLER**SAYFA****NO**

ONAY- İMZA SAYFASI

I

ÖZET

II

ABSTRACT

III

TRANSKRİPSİYON İŞARET ve HARFLERİ

V

İÇİNDEKİLER

V-VI

1

GİRİŞ**YAŞADIĞI DÖNEM HAKKINDA ÖZET BİLGİ**

1

Anadolu'daki Durum

1

Denizli'deki Durum

2

BİRİNCİ BÖLÜM**1. İNCELEME**

4

1.1 Hayatı ve Kişiliği

4

1.1.1 Doğum yeri ve Tarihi

4

1.1.2 Hayatı

4

1.1.3 Hasan Feyzî Efendi'ye İntisâbı

7

1.1.4 Medrese yılları

8

1.1.5 Dünya ve Hayat Görüşü

10

1.1.6 Tasavvufî Yönü

11

1.1.7 Tarikat Silsilesi

12

1.1.8 Bağlıları ve çevresi

13

1.1.9 Vefâtı

14

1.2 Şâirliği ve Şiirleri

14

1.3 Başka Divânlar Üzerinde Yaptığı Çalışmalar(Antoloji)

32

1.4 Önceki Dönemde Yaşamış Denizlili Şâirler

34

1.5 Aynı Dönemde Yaşayan Mahalli Şâirler

34

1.6 Hakkındaki Halk İnanışları ve Menkabeleri

34

1.6.1 Rüyâda Görülen Menkabeler

34

1.6.2 Zâhiren Görülen Menkabeler

35

1.7 Türbenin incelenmesi

36

İKİNCİ BÖLÜM

38

2.OSMANLICA METİNLERİN YENİ HARFLERE ÇEVİRİLMESİ

2.1 Hulûsî Efendi'nin Divânındaki Osmanlıca

metnin Yeni Harflere Çevrilmesi-Transkripsiyonlu.

38

2.2 Hulûsî Efendi'ye Ait Osmanlıca

Mektupların Yeni Harflere Çevrilmesi- Transkripsiyonlu

98

2.3	Nüfus Tezkiresinin Yeni Harflere Çevrilmesi- Transkripsiyonlu	104
2.4	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Onaylı Belgesinin Yeni Harflere Çevrilmesi- Transkripsiyonlu	105
	Sonuç	106
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		
3.OSMANLICA ORJİNAL METİNLER		109
3.1.1	Hulûsî Efendi'nin Divânı	109
3.1.2	Hulûsî Efendi'nin Mektupları	197
3.1.3	Hulûsî Efendi'nin Nüfus Tezkiresi	206
3.1.4	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Onaylı Belgesi	208
3.1.5	Tarikat Silsile Belgesi	210
	Sözlük	211
	Kaynaklar	229
	Özgeçmiş	230
	Ekler	
	-Mühr Örnekleri	231
	-Fotoğraflar	232

KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ VE HARFLERİ

آ ا :	<i>ā, a</i>	ن ن :	<i>n</i>
ب :	<i>b</i>	او و :	<i>o</i>
ج :	<i>c</i>	او و :	<i>ö</i>
د :	<i>d</i>	پ :	<i>p</i>
ا ه ه :	<i>e</i>	ر :	<i>r</i>
ف :	<i>f</i>	س س :	<i>s</i>
غ ف غ :	<i>ġ</i>	ث ث :	<i>ṣ</i>
ع و ع :	<i>c</i>	ص ص :	<i>ṣ</i>
ك ك :	<i>g</i>	ش ش :	<i>ṣ</i>
ه ه ه :	<i>h</i>	ت ت :	<i>t</i>
ح :	<i>ḥ</i>	ط :	<i>ṭ</i>
خ :	<i>ḥ</i>	او و :	<i>u</i>
ا ی :	<i>ı</i>	او و :	<i>ü</i>
ی ا :	<i>i</i>	و :	<i>v</i>
ث :	<i>j</i>	ی ی :	<i>y</i>
ك ك :	<i>k, ñ</i>	ز :	<i>z</i>
ق ق :	<i>ḳ</i>	ذ :	<i>z</i>
ل لا لا :	<i>l</i>	ظ :	<i>ẓ</i>
م م :	<i>m</i>	ض :	<i>ẓ</i>
:		ء :	<i>ḍ</i>

GİRİŞ

Hulûsî Efendi'nin eskiden beri şâir olduğu bilinmesine rağmen, hâl tercümesi ve eserleriyle ilgili bilgi ve belgeler yoktu. 1988 yılında Türk Ocağı Denizli Şubesinin düzenlediği "Merkez Efendi Sempozyumu" öncesi Hüseyin Sırrı Kılıcıoğlu tarafından hazırlanmış Hulûsî Efendi'nin hayatı ile ilgili bazı bilgilerle, yeni harflerle yazılmış şiirlerinin bir kısmı Halk Eğitim Merkezi'ne oradan da Yrd.Doç.Dr.Mustafa TATÇI'ya verilmiş.¹ TATÇI'nın bu sempozyumda sunduğu bildiriye kadar Hulûsî Efendi hakkında herhangi bir araştırma yapılmamış ve şiirlerinden bahsedilmemişti. Hulûsî Efendi'nin Osmanlıca ve kendi el yazması olan divânı bu teze kaynak teşkil eden araştırmalarımız sonunda bulunmuş ve ilk kez bu tezde asıl metinden yeni yazıya çevrilmiştir.

Hulûsî Efendi'ye ait 92 sayfalık 10x15 cm ebadındaki divânı, antoloji çalışmasının yer aldığı toplam 370 sayfa ve divânla aynı boyutta 3 adet cönk, Mektupları, nüfus tezkiresi, Kıbrıs'tan Denizli'ye nakil belgesi, tarikat silsilesi, okuduğu kitaplardan 10 adedi, (Gülistan-110 s., Tercüme-i Risale-i Halidiyye-53 s., Şerh-i ilmiyal-96 s., Hadikaüssüeda-359 s., Dibaçe-65 s., Menakıb-ı Çiharyar-ı Güzin-546 s., Risale-i Bahaiye-206 s., Tercüme-i Nefhail-711 s., Tercüme-i Fusus-El Cild-i evvel-601 s., Tercüme-i Fusus-El Cild-i sani- 500 s.), divit kalemi, mürekkep kutusu, mühürleri ve bazı özel eşyaları tarafımızdan bulunmuş ve bu tezde istifadeye sunulmuştur.

Hulûsî Efendi'nin Yaşadığı Dönem Hakkında Özet Bilgi Anadolu'daki Durum

Büyük şahsiyetleri incelediğimizde onları tanımamızı sağlayan, kişiliğini yansıtan düşünce, inanç yapısı, dünya ve âhiret görüşü, edebî özellikleri kadar; yaşadıkları dönemin sosyal, siyasal ve toplumsal durumları da önem kazanır. Araştırmamızda ilk olarak bu konuyu ele almamızın kaynağını bu gaye teşkil etmektedir.

Hulûsî Efendi'nin yaşadığı dönem, 19. yüzyılın son üç çeyreği ile 20.yüzyılın ilk yılları olmaktadır. Bu yıllarda bilindiği gibi Osmanlı padişahlarından Abdülmecid Han tahtta bulunmaktadır. Sonraki yıllarda 1861-1876 arasında Sultan Abdülaziz,

¹Hüseyin Sırrı Kılıcıoğlu, araştırmamız sırasında bize bu bilgiyi verirken "Daha önce eski yazılı asıl divanı kimseye vermediğini söylemiştir. Mustafa TATÇI'nın bildirisindeki şiirler incelendiği zaman, asıl metinle epeyce farklı ve hatalı okumalar olduğu görülmektedir.. Bu da TATÇI'nın, şiirleri asıl metinden değil, yeni harflarla yazılmış bir metinden kaleme aldığını doğrulamaktadır.

daha sonra da Abdülhamid Han tahtta bulunmuşlardır. Bu yıllarda Osmanlı devleti eski heybet ve haşmetini kaybetmişti. Tanzimat Fermanı ile başlayan batılılaşma hareketi taklitçilikten öteye gitmediği gibi, milletimizin manevi değerlerini de kaybettirmeye başlamıştı. Bu sırada Osmanlı devletinin durumu son derece karışık. Mâlî sıkıntı son haddinde olup Sırbistan ve Hersek'te karışıklık hüküm sürüyordu. Tanzimat'tan vazgeçilip Hatt-ı hümayûn'un çıkarılması da bir fayda getirmemiş, bütün bunlardan sonra Osmanlı devletinin yıkılma ve yok olma devrine bir kapı açılmış ve bu büyük hatalar devlete ve millete çok pahalıya mal olmuştur.

Bu dönemin önemli bazı iç ve dış olayları,

- 1839 yılında Abdülmecid Han Tanzimat fermânını ilan etti.
- 1853 yılından sonra Rus Harbi patlak verdi.
- 1861 yılında Abdülmecid Han'ın vefâtı üzerine kardeşi Sultan Abdülaziz tahta çıkarıldı.
- 1871 yılında Tanzimat devri sona erdi ve Abdülaziz Han, Hatt-ı hümayûn'u çıkardı.
- Hersek'te ve Bulgaristan'da üst üste isyanlar çıktı
- 1876 yılında Süleyman Paşa'nın öğrenci ve askerleri kıskırtması sonucu yapılan ihtilalle Sultan Abdülaziz Han şehid edildi ve olaya intihar süsü verilmek istendi. Ancak otuza yakın delil, bu olayın intihar değil, cinayet olduğunu ortaya koymaktadır.² Abdülaziz Han döneminin müsbet olayları ise şunlardır: İdâri ve hukukî alanlarda önemli adımlar atıldığı gibi, Eğitim ve sosyal alanda ilerlemeler kaydedildi. Tıp Fakültesi, Darüşşafaka ve Darülfünun kuruldu, demiryolları geliştirildi. O zamana kadar uygulanan eyalet sisteminden vazgeçilerek vilayet sistemine geçildi.

Denizli'deki Durum

Hulûsî Efendi'nin Denizli'ye geldiği yıllar H.1291, M.1874 yıllarıdır. Denizli bu yıllarda kerpiçten yapılmış tek katlı evlerin çoğunluğunu oluşturduğu, halkın geçimini daha ziyade tarım ve dokumacılıkla sağladığı büyükçe bir köy görünümündeydi. Denizli 1883 yılına kadar İzmir Vilayetine bağlı bir ilçeydi. 1883 yılında yapılan idâri değişiklikle Sarayköy, Buldan ve Tavas ilçelerinin bağlandığı bir sancak hâline getirilmiş ve İzmir Vilayetine bağlanmıştır. 1884 yılında Çal, 1888 de Acıpayam ilçeleri de Denizli'ye bağlanarak Aydın'a bağlı bir mutasarrıflık olmuştur. ³ Bu yıllarda sancak nüfusu 212.493'tü. Şehirde ise Türk-İslâm nüfusu, genel nüfus oranının %

²İsmail Hami DANIŞMEND, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c.V. s.270

³ Doç.Dr.Necmi ÜLKER, "XX. Yüzyıl Başında Denizli Sancağı" Merkez Efendi Sempozyumu, 1988,Türk Ocağı Denizli Şubesi Yayınları, Bildiriler s.166

98.4'ünü oluşturmaktaydı. Şehirde 856'sı erkek, 902'si kadın olmak üzere toplam 1758 Rum yaşamaktaydı.⁴

Denizli'de 1893 yılında Bahri Paşa, sonra Hilmi Bey, 1897 de Ahmet Şevki Efendi ve 1907-1911 yılları arasında İsmail Kemal Bey mutasarrıflık yapmışlardır.

Belediye Başkanlığı görevini ise 1882-1892 arasında Hacı Molla Ahmet Efendi, 1892-1896 arasında Lengerlioğlu H.Hafız Efendi, 1896-1900 arasında Konyalıoğlu Mustafa Efendi, 1900-1904 arasında Salih Ağazade H.Tevfik Efendi, 1904-1905 arasında ise Hadımlıoğlu M.Ali Efendi yapmışlardır.⁵ Aynı yıllarda Müftü Ahmet Hulûsî Efendi de Denizli'de yaşamaktaydı.

Denizli'de Osmanlı salnamelerinde yazıldığına göre 1874 yılında, Rüştîye mektebi açılmıştır. Bugünkü Çatalçeşme Parkının bulunduğu yerde ilk olarak üç sınıflı olarak açılan Rüştîye mektebi 1892'te dört sınıflı, 1894'te ise beş sınıflı İdadî adını almıştır. Şehirde medreselerin de eğitim alanında küçümsenmeyecek yeri vardı. Bugün kendi adını taşıyan cami ve türbesinin bulunduğu Kuşpınar Mahallesinde Şeyh Hacı Hasan Feyzi Medresesi, Çaybaşı'nda Çaybaşı Medresesi vardı. Bu medresenin Baş müderrisi, Hacı Hasan Feyzi Efendi'nin damadı Şeyh Ali Rıza Efendi idi. Musa Mahallesinde ise, Şeyh Mehmed Şirvani Hazretlerinin kurduğu Şirvanlı Medresesi; Pelitlibağ (İpeklibağ) mahallesinde Musa Efendi ve Hadimi Ahmet Efendi Medreseleri oldukça etkiliydiler. Bunların yanında Acıpayam, Buldan ve Yatağanda da büyük medreseler vardı. 1600'lü yıllardaki kayıtlarda yer alan Denizli Darül Hadis'inin (Hadis Araştırmaları Enstitüsü) ise bu yıllarda varlığı hakkında bilgiye rastlanmamıştır.

Tarihte depremlerin büyük yıkımlara sebep olduğu Denizli'de 1899 yılında da büyük bir deprem yaşanmıştır.

⁴Prof.Dr.Tuncer BAYKARA," Denizli Hakkında Tarihi ve Kültürel Temel Bilgiler", Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu, 1988, Bildiriler s.9

⁵ Tarhan TOKER, "*Denizli İli Kültür Hayatı*" s.5

1.BÖLÜM
İNCELEME
HAYATI VE KİŞİLİĞİ

Hapishanede iken ilk günlerde yazdığı anlaşılan şiirlerinde onun bu çaresizliğini hissetmemek elde değildir. Bayındır'dan Tire'ye nakledilişini şu mısralarda anlatır:

Bayındır'dan berü bir nice müddet
Oldum nice maḥbûslarda miḥmānī

Bayındır'da maḥbûsluğum onüç gün
Gitdi nāmım oldum şanki bir şaşkun
Üç zabıyye ḥāzır bir de ben düşkün
Eyledik Tire'ye 'azm-i revānı 64/5-10

Hüseyin ne zaman suçsuz olduğunu dile getiren bir "arzuhâl" yazdı ve Paşa'ya gönderdi ise "diğer mahkumlara emsal teşkil edebilir" korkusuyla çeşitli hapishanelere sürgün edilmiş, gittiği yerlerde zulüm çekmiş, bonuna zincir vurulmuş, aç bırakıldığı günler olmuştur. O, Tire'den Aydın'a nakledilişini anlatan mısralarda şöyle der:

İrte oldu Aydın yolunu bulduk
İrağ olmasıyla çokca yorulduk
Akşam şonu sa'at birde şokulduk
Ḥāzır imiş bevvāb koydu zindānı.

Ben şanırim rāḥat ğayri yatalım
Durur iken geldi kapucu zālīm
Dedi ki "boynuña zencīr daḳalım"
Yok mudur ki bilmem dīni imānı. 64/15-22

Aydın'da 21 ay kalan Hüseyin, buradan Tire'ye oradan da İzmir'e gönderilir. İzmir'de "Cezayir Hanı"nda üç sene kalan Hüseyin burada, tasavvuf ehli ve hanedan bir zât olan Hakkı Beğ adlı mahkûmla aynı hücreye konulur. Karanlık ve soğuk hücre Hakkı bey'in cezbeli sözleriyle adeta "Hücre-i Yusufiyye"ye döner. Hakkı Beğ, Hüseyin'i teselli eder, nasihatte bulunur, onu irşada başlar. Dilinden dökülen sözler cevahir olup Hüseyin'in "Gamlı gönül evi"nde nurlu ufuklar açar. Kalın duvarların kararttığı bu zindan gül bahçesine döner.

Çok geçmez, bu hapishanede huzursuzluklar yaşanır ve mahkûmlar isyan çıkarır, silâhlı çatışma çıkar. Hakkı Bey, Hüseyin ve bir kaç mahkûm canını zor kurtarır.

Bu olaydan sonra Hakkı Bey idâm edilir. Hüseyin'in Hakkı beyle kurduğu dünya yıkılmış, kaldığı hücre yeniden "virâne olmuştur". Çaresiz Hüseyin, Hakkı beyin asılışını şu mısralarda anlatır:

Oķundu fermānı Hakkı beğ gördü
Siyāset kurbunda niyāza durdu
Manşūr gibi dār-ı meydāna girdi
Şād-ı hurrem olsun rūh-u revānı. 64/183-186

Hakkı Beyin idāmından sonra, tekrar kaderine boyun eğen Hüseyin, şu mısralarda ifade ettiği gibi, yeniden zikr-i ilâhiye sarılır, "Dost" dediği Rabbi'ne sığınır.

Ėayrı ol zāt erüb yetdi dostuna
Ben ki düşdüm zikre devām üstüne
Girem deyü erenleriñ destine
Başladım niyāza bārī yezdānı 64/195-198

Bu olaylardan sonra Paşa'nın emri ile bazı mahkûmlarla birlikte denize atılmak üzere bir gemiyle Ege Denizine gönderilen Hulûsî, daha sonra insafa gelen Paşa'nın talimatıyla Kıbrıs'a sürgün gönderilir. Hüseyin bu yolculuğunu şöyle anlatır:

Devrederek Kıbrız şehrine vardım
Bend-i zencîr ile bir eyyām durdum
Levhimde yazılan taķdîri gördüm
Hāşıl etdim zencîr ile devrānı 64/207-210

Hüseyin, Kıbrıs'ta da çilelerle dolu geçen hapis günlerinden sonra H.1293, M.1875-76 yıllarında Kıbrıs'taki sürgün cezası affedildiğinden, geriye kalan birkaç aylık cezayı tamamlanmak üzere Denizli cezaevine nakledilir.⁶

Bugünkü Merkez Bankası yanındaki parkın olduğu yerdeki Denizli cezaevine geldiğinde Hüseyin 39 yaşlarındadır. Ne çâre ki aşağıdaki beyitte ifade ettiği gibi "gençliği havaya gitmiştir Hüseyin'in..

Ne çâre gençliğim hevāya gitdi
Yār olmadı felek gör neler etdi 64/225

⁶ Bu nakil ile ilgili belge ek-2 dedir.

1.1.3 Hacı Hasan Feyzî Efendi'ye İntisâbı

Hüseyin, bir kaç ay gibi bir süre kaldığı Denizli cezaevinde iken rüyasında Şeyh Hasan Feyzi Efendî'yi görür ve kendisine haber gönderir. O zaman Hasan Feyzî Efendi, cezaevindeki Hüseyin'in dâvetine uyar ve onun ziyâretine gider. Hakkı Beyi kaybettiğinden bu yana kendisini yetim bir çocuk gibi hisseden Hüseyin, Hasan Feyzi Efendî'nin ziyârete geldiği müjdelendiğinde sevinir; kan ağlarken, "gönlü şad olur" ve o andaki duygularını mısralara şöyle döker:

Yârden haberi verdiler
Müjdeler saña dediler
Buña cānlar mı tayanur
Kan ile tıldu dîdeler 31/1-2

Nāzlı dostdan esdi yeller
Açıldı lâle sünbüller
Hamd olsun bârî Hudâ'ya
Dahı şād oldu gönüller 31/1-4

Bu buluşmadan sonra Hasan Feyzî Efendi bizzat cezaevine giderek Hüseyin'i irşâda başlar. Buna bazı mahkûmlar da katıldığında, Denizli cezaevi de adeta "medrese-i Yusufiyye"ye dönüşmüştür. Artık gönül murâdına, âşık ma'sûkuna ermiş ve kendi ifâdesi ile İlâhî aşk kervanında "erenler destekir olmuştur." Sonraki günlerde Hüseyin, hocası Şeyh Hasan Feyzî Efendi'den "hapisten kurtulmak" için yardım istemiştir. Rivâyete göre, Hüseyin'i kurtarmak için bir yol arayan Hasan Feyzî Efendi sonunda çâreyi bulur ve sarây hakkında bir fetvâ verir. O sıralarda Sultan Abdülaziz Han tanzimat fermânıyla batılılaşma hareketlerini başlatmıştı. Fetvâ sarâyda duyulduğunda Hasan Feyzî Efendinin beklediği karar çıkar ve Abdülaziz Hanın fermânıyla Denizli cezaevine konulur. Bir tevâfuk sonucu bunu tâkibeden hafta içinde Abdülaziz Han bir suikast sonucu öldürülür ve tahta Abdülhamid Han geçer.

Bir çok kerâmet ve kemâlâtı bilinen Hasan Feyzi Efendî'nin hapiste iken yaşanan bir kerâmeti oldukça ilgi çekicidir. Rivâyete göre, Hasan Feyzi Efendî, "Hz.Ebubekir'in "Rabbim beni öyle büyüt, öyle büyüt ki bütün cehennemi doldurayım da başka kulun yanmasın" zikrini yaparken hücrede şişer, orayı boydan boya kaplar ve binayı sarsmaya başlar. Cezaevinin bitişiğinde, bugünkü Merkez bankasının bulunduğu yerdeki Hükümet konağı da bu sarsıntıdan nasîbini alır. Memurlar "deprem oluyor" zannederek kaçırlar; bakarlar ki sarsıntı sadece binada.. Sonra, sarsıntıyı Hasan

Feyzi Efendî'nin yaptığı anlaşılır ve cezaevine giren zabıtlar, binanın her köşesinde "Gelin evlatlarım, beni mi arıyorsunuz?" diyen onlarca Hasan Feyzi Efendî ile karşılaşılır ve korkarak kaçırlar. Cezaevinde bir türlü zabtedilemeyen Hasan Feyzi Efendî'nin bu durumu sarâyâ yeniden bildirilir.

Abdülhamid Han, böyle bir Allah dostu evliyâullah'ın cezaevinde tutulmasına üzüldü ve hemen affedildiğini bildiren bir fermân gönderir Denizli'ye.. Ama o cezaevinden çıkmaz. Oradaki Hüseyin'le birlikte bütün mahkûmların affını ister. Hatta bir rivâyete göre, Hasan Feyzî Efendi Padişah'tan genel af ister. Bu istek de iletildiğinde, Abdülhamid Han'ın tarihte meşhûr olan genel affı gerçekleşir ve diğer cezaevleri boşaldığı gibi Denizli cezaevi de boşaltılır, mahkûmlar salıverilir. Hüseyin çilelerle dolu oniki yıldan sonra hem hürriyetine hem de mürşidine kavuşmuştu. Bunu şu mısralarda dile getirir:

Seksen ikiden toksan üçe gelince
Ne belâlar çekdim birbir ardınca
Hân Sultân Hamîd tahta çıkınca
Ol zamân halâş etdim bu cânı 64/211-214

1.1.4 Medrese Yılları

Olayın gerçekleştiği H.1293, M.1876 yılında Hasan Feyzî Efendi, Hüseyin'i ve talebe olarak kabul ettiği diğer mahkûmları alarak dergâhına getirir ve hepsini seyr-i sülûka başlatır. Hüseyin'e de dergâhtaki ilk günlerinde "kapı sahanlığı, yer kilimi" anlamında "Nihâlî" mahlası verir.

Hüseyin "Nihâlî" mahlasıyla yazdığı bir şiirinde duygularını şu mısralara döker:

Mevlâm bize ihsân etdi
Muhammed'e ümmet etdi
Hasanü'l Feyzî irşâd etdi
Âşk elinden yandı cânım 69/17-20

Hüseyin, H.1300, M.1884 yılında Seyr-i sülûkunu sıdk-ı sadâkatla ve hulûsi kalble tamamladığından, Hasan Feyzî Efendi tarafından "Hulûsî" mahlasıyla şerefendirilir. Hulûsî Efendi uzun süren, son derece zor imtihan ve sınamalardan

sonra bu tarihte şeyhinin halifesi ve postnişini olur.⁷ On yıl kadar beraber dergâha ve Denizli'ye hizmet verirler.

Şeyh Hacı Hasan Feyzî Efendi'nin 1886 yılında vefâtından sonra Hulûsî Efendi yirmi yıla yakın süre irşâdî hizmetlerine devam etmiştir. Hiç evlenmediği için, halk arasında bazı kişilerce "Bekar şeyhin sözü mü dinlenirmiş" diye dedikodu yayanlar olmuş. Hulûsî Efendi önceleri bunlara aldırış etmemiş, hizmetini hüsn-ü kalble sürdürmüş, hayatının son yıllarında, Değirmenönü mahallesinde "Pekmezci Hasan'ın" evinde kiracı olarak oturmuştur. Bir insan olarak, halkın içindeki bu dedikoduculara ve söylediklerine çok üzülen Hulûsî Efendi bu duygularını şu mısralarda dile getirmiş.

Hulûşîyem halkıñ dilinde kaldım
Gice gündüz zârî zârî ağladım 39/9-10

ve dedikoduculuğun "kardeşinin ölü etini yemekten farksız" olduğunu belirten Hadîs-i şerife dayanarak, şu mısralarda onları gıybetten men etmiş, dostluğa kardeşiğe dâvet etmiştir.

Yâr olma kargaya lâşeye iner
Bülbül isen gel kon bizim güllere" 61/11-12

"Huylu huyundan vazgeçmeyince" Hulusi Efendi bu sefer sitem dolu duygularını dile getirmek zorunda kalmıştır:

Korķu hâķ yok ol resûlden zerre etmezler hâyâ
Gice gündüz dâim efķârları şeytân kemendi

Hüsn-ü zann yok sui³ zannın artururlar gün güne
Kızb-i bühtân ittifâķın diğerk ifsâd beğendi 10/3-4

Hamdolsun kimseyi incitmedim gör bak netdiler
Gel şimdi sen bunları etdiklerin bulsun demendi 10/15-16

⁷ H.1300 yılı, Hulusi Efendi'ye Hasan Feyzi Efendi tarafından verilen mührde açıkça okunmaktadır. Ek-1

1.1.5 Dünya ve Hayat görüşü

Sünnî İslâm anlayışına sıkı sıkıya bağlı olan Nakşî Şeyhi Hacı Hasan Feyzî Efendi'den feyz alan Hulûsî Efendi'nin dünya görüşü şüphesiz ki İslâmî dünya ve hayat görüşüdür.

Bir iftirâ sonucu hayatının en güzel yıllarını hapishanelerde geçiren Hulûsî Efendi çektiği acıları sanki şu iki mısraya sığdırmış:

Neler çekdim ben şu fânî âlemde
Serencâmı işiden eyler figânı 26/1-2

Hulûsî Efendi'ye göre, dünya hakikatde hiç kimseyi murâdına erdirmez. Dünya nimetleri geçicidir. İnsanoğlu muhabbetullahı erip gönlünde goncalar açılmadıkça âşık olamaz ve ma'şûkunu, yani Rabbini bulamaz, yüzü gülmez ve dünyası harâb olup vîrâneye döner. Bir beyitinde,

Kimseleer doymadı zevk-i dünyâdan
Harâbdır bunun aşlı encâmı" 8/3-4

diyerek bunu dile getirir ve aşka ermek için çile çekip, dünyanın aldatıcı zevklerinden vazgeçilmesini öğütler

Şafâ-yı zevk ile aşka erilmez
Cânından bezüb uşanmayınca 20/1-2

Bütün bunlara rağmen dünya evine aldanıp güvenen, hırs ve tama'yı elden bırakmayanlara en iyi misâl, maddî zenginliği kendisine fayda vermeyen Karûn ile "İrem Bağlarındaki" sarâyına girip murâdına eremeden yerin dibine giren Şeddâd'ı gösterir:

Gel ey gâfil şanma erdim murâda
İşitmezsiñ Kârûn Reşîd hâlini
Şeddâd cennet yapmış iken dünyâda
Kurtarmadı cehennemden cânını 9/1-4

Hulûsî Efendi, dünyayı "Bazar-ı Kesret"e, "Hayret denizi"ne benzetir ve dünya hayatındaki durumunu şöyle tasavvur eder:

Deryâ-yı hayrete urâdı yolum 13/1

Bâzâr-ı keşretde ağlar gezerim" 13/4

1.1.6 Tasavvufî Yönü

Mekteb ve medresedeki tahsilini zamanında tamamlayan Hulûsî Efendi'nin tasavvufla ilk buluşması İzmir hapishanesindeki hücre arkadaşı Hakkı bey'le olmuştur. Mahbûs kaldığı süre içinde Melâmiyye ve Câferiyye tarikatlarından da feyz aldığı anlaşılan Hulûsî Efendi, Hakkı bey'i kaybettikten sonra tasavvufu bırakmamış, şu mısralarda belirttiği gibi türlü sıkıntılar içinde zıkr ve tesbihata, nefis terbiyesine devam etmiştir.

Gayri ol zât erüb yetdi dostuna

Ben ki düşdüm zikre devâm üstüne 64/195-196

Ancak, esas tasavvufî bilgiyi ve olgunluğu Hasan Feyzî Efendi'de ikmal ettiği kanâatindeyiz. On yıla yakın süren bu eğitim sonunda hocasının gözüne giren Hulûsî Efendi icâzet aldıktan sonra yirmi yıla yakın dergâhta görev yapmıştır.

Hulûsî Efendi'nin hocası Hasan Feyzî Efendi sülûk'unu Konya Seydişehir'de Şeyh Mehmed Kudsî (Seyyid Pîr Memiş) Efendi'nin dergâhında tamamlamış ve Mehmed Kudsî Efendi'den icâzet almıştı. Önce Yalvaç'ta irşâdi faâliyetlerde bulunan Hasan Feyzî Efendi, Denizli Kuşpınarı mevkiinde cami ve tekke yaptırdı. Hasan Feyzî Efendi'nin, nakşibendiyye tarikatının Halidiyye koluna mensûp olduğu gibi, Hulûsî Efendi de tasavvufî hayatının büyük bölümünü nakşibendi şeyhi olarak sürdürmüştür. Hulûsî Efendi'nin divânında bir yerde Pîr Seyyid Memiş Efendi'nin oğlu Hasan Kudsî tarafından diğer mısralarda ise , Hasan Feyzi Efendî tarafından irşâd edildiğini doğrulayan şu mısralar bulunmaktadır.

Hasanü'l Kudsî pîr-i irşâdım 22/5

Hasanü'l Feyzî irşâd etdi 69/19

Hasanü'l Feyzî Sultânım 69/3

Hasanü'l Feyzî'ye yâr olanlar 69/15

1.1.7 Tarikat Silsilesi

Hulûsî Efendi'nin kitaplarında yaptığımız inceleme sırasında *Tercüme-i Fusûs*" adlı kitabın I. cildi içinde tek evrak halinde ve katlanmış şekilde bulduğumuz bir el yazması belge, o'nun esasen kökleri Ahmed Yesevî'ye de varan tarikat silsilesi hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır.(Ek-5) Çeşitli kaynaklarda da belirtildiği gibi "Nakşibendiye tarîkatî sülûk silsilesi bakımından Ahmed Yesevî'ye mensûp bir tarikat olarak gösterilmektedir."⁸ "Nakşibendiliğin Ahmed Yesevî ile alâkalı sayılması tarikatın pîri Hoca Bahâüd'dîn'in Nakşibend lakâbıyla tanınmış Muhammed bin Muhammed'ül-Buhârî'nin, Yesevî şeyhlerinden "Kasam Şeyhi ve Halil Ata ile bir müddet beraber bulunarak onlardan feyz almasından dolayıdır. Hoca Bahâüd'dîn'in Şeyhi Emir Seyyid Kelâl de Yesevî'nin müridlerindendir."⁹

Silsile-i Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiyye-i Halidîyye¹⁰ başlıklı belgede silsile şöyle verilmektedir:

Nebîyyina Muhammed sallî¹¹ sallallahü teâlâ aleyhi vesellem- Ebu Bekr Sıddık radyallahü anh- Selmanü'l Farisî'l ma'dud minerrusul radyallahü anh- Kasım bin Muhammed bin Ebi bekr Sıddık radyallahü anh- İmâm Câ'fer bin Muhammed Sâdık radyallahü anh- Sultânü'l Ârifin Ebu yezid Bistâmî Kuddise Sirruh- Ebu'l Hasanü'l Harkanî Kuddise Sirruh- Kutbu'l-Aktab Ebu Ali al-Farmâdî Kuddise Sirruh- Şeyh Yusuf al-Hemedânî Kuddise Sirruh-¹² Gavs al-Halâik-i Abdu'l Hâlikü'l Gücdüvânî Kuddise Sirruh- Şeyhü'l Meşayih-ı Şeyh Mahmudü'l İncirî Fagnevî Kuddise Sirruh- Hazret-i Azîzân-ı Aliyyü'l Ramîtenî Kuddise Sirruh- Kutbu'l Evliyâ Mehmed Babaüssimâsi Kuddise Sirruh- Seyyidü's-sadatü's seyyid Kelâl Kuddise Sirruh¹³- İmâmü'l Tarikat-i ve Gavsü'l Halifet-i Şah-ı Nakşibend Muhammed Bahâüd'dîn Muhammedü'l Üveysî'l Neccar Kuddise Sirruh- Kutbu'l Aktab Şeyh Muhammed Alâid'dîn Attar Kuddise Sirruh.

Belge, bu silsileden sonra çizgi ile ayrılmış ve daha sonra şu silsile verilmiştir:

Nebî- Sıddık- ve Selman -Kasım Eset- ve Ca'fer- ve Tayfur- Ki ba'de Ez bu'l Hasan- Bu Ali - ve Yusuf Gencur, Zi Abdül Hâluk Ahmed, Arif, Mahmud Ebhere Güzişan Şedd-i Diyar-ı Maverâünnehr Kühtur - Ali - Baba- Kelâl- ve Nakşibendî

⁸ Fuad KÖPRÜLÜ, "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" 2.baskı s.42

⁹KÖPRÜLÜ, s.108-109

¹⁰"Halidiyye", Nakşibendi tarikatının müridlerinden Mevlâna Halid-i Bağdadî(k.s.)'nin yetiştirdiği halifelerin Anadolu'da kurdukları şubenin adıdır. Ferit DEVELLİOĞLU, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*.1993 s.317

¹¹ Burada geçen "sallî" kelimesi kanaatimizce sehven fazladan kullanılmıştır. Doğrusu "Nebîyyina Muhammed sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem"dir.

¹² Şeyh Yûsuf Al Hemedanî(k.s), Ahmed Yesevî'nin muâsırıdır.

¹³Seyyid Kelâl(k.s) Ahmed Yesevî'nin müridlerindendir. Fuad KÖPRÜLÜ, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* s.44

Eset- ve Alâid'din- Pesaz Ya'kub Çarhi- Hâce-i Ahrar Şedd-i Meşhûr- Mehmed Zâhid- Derviş Mehmed- Hâcegî- Bâkî- Müceddid- Urvetü'l vüska- ve Seyfeddin- ve Seyyid Nûr- Habîbullah Mazhar- Şah Abdullah Pirma- Güzinhar Şekk-i Subh ıyd-i Şedd-i Maraşeb Reycur- Ziyâüddin Vahidü'l Asr Mevlâna-yı Ma Hake ki emed Kanetallâhi Yaze'l Feyzî Yaze'l Nûr.

Hulûsî Efend'nin türbesinde bulunan taş kitâbede "An tarîk-i Feyzî nakşibendi Mevlâna Hüseyin El-Hulûsî...." yazmaktadır. Ayrıca ek-1'deki mühr örneğinde de görüleceği gibi ¹⁴ " Ez Tarîk-i Feyzî Es-Seyyid Hüseyin El-Hulûsî" mührü yukarıdaki kanâatimizi kesin olarak doğrulamaktadır.

Şiirlerinden anlaşıldığına göre, Tasavvufta diğer mutasavvıflarda olduğu gibi "vahdet-i vücûd" görüşünü savunur. O, tasavvufu daha çok bir nefis ve ahlak terbiyesi ile ilâhi rahmeti kazanma gibi üstün insani vasıfların kaynağı olarak görmüştür.

Melâmîlik, Caferîlik gibi çeşitli tarîkatlardan da feyz alan Hulûsî Efendinin bu yönüyle de bu yönüyle, sosyal yönünün geniş çerçeveli olduğu kanâatindeyiz. Hulûsî Efendi, melâmiyye meşrebiyle olan ilgisini iki ayrı şiirindeki şu mısralarda dile getiriyor:

Çünkü abdâl olub giydik şol melâmet hırkasın	
Noқта-i vahdet içre ân dâi'm dönenlerdenüz	4/5-6
Râh-ı melâmiyyün olan şafâ görür miñnetin	
Dünyâ lezâizîn geçüb etmez uhrâyı hisâb	5/9-10

1.1.8 Bağlıları ve Çevresi

1880 yılından sonra bir müddet memleketi Bayındır'da irşâdi faâliyetlerde bulunan Hulûsî Efendi, Denizli'ye döndükten sonra, beraberinde bazı müridleri de gelmiştir. Bunlardan bazılarının isimleri mektuplarda geçmektedir: Molla Ahmet Efendi (Hulûsî Efendi'nin türbesinin arka bahçesinde medfûn bulunmaktadır)¹⁵ Kurban Hoca, Küçük Salih, Alırza Efendi, Ahmedçoğlu, Çerkes Hasbi Dede, Hasbi Halil Baba, Mehmet Çavuş Dede, Galib Dede, Mehmet Salih Efendi, İsa İsmail Dede, Halil İbrahim Ferdî.

¹⁴Hulûsî Efendi'ye Hocası Hasan Feyzî Efendi tarafından verilen mührden örnekler Ek-3

¹⁵ Molla Ahmet'in mezarı kaybolmuştur, belli değildir. Mezarın yerini Hüseyin Kılıcıoğlu bildiği için bize göstermiştir.

Hulûsî Efendi şehirdeki memur ve esnaflarla da iyi ilişkiler içindeydi. Bunlardan, Polis Hüseyin Efendi ve Berber Süleyman Usta'nın isimleri mektuplarında geçmektedir.

1.1.9 Vefâtı

Hulûsî Efendi, gençlik yıllarını geçirdiği hapisanelerden kurtulduktan sonra otuz yıl Hacı Hasan Feyzî Efendi'nin tekkesinde hizmet vermiş ve garip gelip, garip yaşadığı bu dünyadan H.1325, M.1909 yılında 70 yaşında iken göçmüştür. "Gayrı ol zât erüp yetdi dostuna" mısrasında ifade ettiği gibi "dostuna kavuşmuş ve "ne âlâ güzel" dediği ikbâle kendisi de ermiştir.

Hulûsî Efendi, dervişlerinden Halil İbrahim Ferdi'nin babasından kalma bağında üzüm asmaları arasında gezmekten hoşlanırdı. Bir gün, bugünkü türbesinin bulunduğu, eskiden bağlık bostanlık olan mevkiide gezerken, "vefâtında bu bağa gömülmesini" istemiştir. Hulûsî Efendi'nin bu arzusu müridleri tarafından yerine getirilmiş vefâtından sonra bu bağa gömülmüş, bir yıl sonra, talebelerinden Halil İbrahim Ferdi'nin gayretiyle mezarının olduğu yerde bugünkü türbenin yapımına başlanmış. Türbe yapılırken, o tarihte Denizli mutasarrıfı (vâli) İsmail Kemâl Bey türbenin yapımını engelleyen bir karar alıp çalışan işçilere engel olmuştur. Menkabeye göre, o gece İsmail Kemâl Bey'in rüyâsına giren Hulûsî Efendi, Vâlinin boğazına sarılmış ve "vâli, vâli benim türbeme karışma" diye ikâz etmiş. Yaptığı hatayı anlayan Mutasarrıf ertesi gün sabah doğruca türbeye gitmiş ve işçileri yeniden toplatarak, türbenin bir an önce bitirilmesini istemiştir.¹⁶

1.2 Şâirliği ve Şiirleri

Hulûsî Efendi, şu beyitte ifade ettiği gibi çektiği çileleri şiirlerine nakış nakış işlemiş, acılarını ve coşkularını kendine has uslup ve anlayış tarzıyla ifade etmiş, Nâbi, Bâkî, Necâtî, ve Erzurumlu Emrah gibi mutasavvıf şâirlerin tarzında âşıkâne şiirler yazmıştır.

Açıldı defterim olunsun dikkât

Defterde yazılan derd-i meşakkât 26/5-6

¹⁶ Olayı, Halil İbrahim Ferdi Efendi'nin oğlu, Hüseyin Sırrı KILCIOĞLU anlatmıştır.

Cönk şeklindeki divânında 69, divân dışında iki ayrı sayfada 2 olmak üzere 71 adet şiiri bulunan Hulûsî Efendi şu mısralarda görüleceği gibi, şiirlerine yörenin ağız özelliklerini yansıtmış, sık olmasa da akkuzatif, datif ve iyelik eklerinde görülen değişiklikleri kullanmıştır.

Gel ey sūfī bu ʿinatdan geçüb rāh-ı ʿaşka düş
Zühdüñü sen terk eyleyüb dest-i mürşidi(e) yapuş 2/2 e>i

Eğer diler iseñ ḥalāş cānıñı
Uyanub ğafletten baķ dört yanıñı(a) , 8/9-10 a>ı
Ḥaķıķat güneşi sīnemi(e) doğdu 22/1 e>i

Yāriñ bekler saña(seni) vaḥdet bağında 54/7 seni>saña

Şiirlerinde tabii halk dilini kullandığı gibi, tahsiline ve medrese hocalığına uygun olarak edebî dili de kullanmıştır. Denizli yöresi ağız özelliği bütün şiirlerinde görülmez. Bu özellik, bazen kullanılmış, bazen kullanılmamıştır.

Divânının büyük kısmı âşık tarzındaki şiirlerden oluşan Hulûsî Efendi, hatalı da olsa aruz veznini ve hece veznini kullanarak şiirlerine akıcılık kazandırmıştır. İlâhi, destan, koşma, gazel ve hicviyye tarzında şiirler yazan Hulûsî Efendi'nin aruzun remel bahrinden olan "Fâilâtün/ fâilün/fâilâtün/Fâilün vezniyle yazdığı şu gazeli buna örnek gösterebiliriz:

Yā İlāhī saña mā ʿlūm perūşān ḥālim benim
Seniñ medediñle döner çünki iķbālim benim

Bu derd meyḥānesin girdim yandı cismim pür- kebāb
Derd-i ʿaşkıña düşeli büküldü dalım benim. 1/1-8

Şiirlerinde hayatından bazı bölümlerle, ilâhi aşk, nefis terbiyesi, gönül, anasır-ı erbaa, tasavvufta dört kapı Şeriat, tarikat, hakikat ve marifet gibi zâhidâne konuları işleyen HulûsîHulusi Efendi, kendisinden önceki mutasavvıf şâirler gibi nasihat veren şiirler de yazmıştır.

Hece vezniyle yazdığı şiirlerde ise onbirli ve öndörtlü hece veznini kullanan şâirimizin bu şiirlerinden bir kaç örnek:

Añlaşılmaz derdim her nice nice
Ne gündüzüm gündüz ne gicem gice 62/9-10

Dünyā zevkî için üzme kendiñi
Emmāreye bend atdırma kendiñi
Eğer diler iseñ çāre derdiñi
Şıdkile tut bir kāmiliñ dāmeni 9/5-8

Hulûsî Efendi'nin divanında yer yer hatalı oldukları anlaşılan Arapça ve Farsça kelimeler bulunmasına rağmen, çok duygulu ve içten ifadeler kullanmış, çoğu zaman sâde ve halkın anlayacağı bir dili kullanmayı tercih etmiştir.. Hulûsî Efendi şu şiirlerinde de görüldüğü gibi, Rabbine olan niyâzında ve insanlara olan nasihatinde samimi, açık bir dil ile duygularını ifade etmektedir.

İlāhî gön̄lümüz uyar ğafletden
Halāş eyle bizi ceħl-i zulümātdan
Şarābıñ bizleri sırr-ı vahdetden
Ki şunub kandırmak saña maħsusdur. 6/1-4

Nefsiñ olmuş pādişāh hem çün⁶ adāvet tahtına
Kimseye etme⁶ adāvet nefsiñi dāi⁷ m dövüş. 2/7-8

Her ne deñlü olsa vāriñ fāi² de vermez saña
Mevtiñ saña senden yakın yok yere etme şavaş 2/9-10

1.2.1 Eserdeki Arapça Kelimelerin İmlâsı

Bundan önceki bölümde, Şâirin Arapça kelime ve terimleri hatalı olarak kullandığını belirtmiştik. Bu yönüyle, Şâirimizin Arapça eğitimini eksik aldığı kanâati doğmaktadır. 37 yaşına kadar hapis hayatı yaşayan Hulûsî Efendinin şiirlerini zindanlarda yazdığı, bu nedenle Arapça bilgisinin az olduğunu sanıyoruz. Eserdeki Arapça kelimelerin imlâsı konusundaki incelemenin sonuçları şöyledir:

- 1) "Bu derd *meyhānesin* girdim yandı cismim pür kebāb" 1a-1/3

Metinde "meyhāne" kelimesi میخانه şeklinde yazılmıştır. Kelimenin doğru yazılışı میخانه dır. Bu kelimedeki ح nin خ olması gerekirdi.

- 2) "Derd-i *miḥnetden* faḫr zerre yok malım benim" 1b-1/14 ve
"Hulusi safayı *miḥnetde* buldu" 5a-8/13

"Mihnet" kelimesinin doğru yazılışı محنت dır. Metinde her iki mısradaki محنت geçmektedir. Bu kelimedeki خ nin ح olması gerekirdi.

- 3) "Şıdk ile tūt dāmānını hem *mu'ti* ol emrini" 1b-2/3

Metinde "muti" معطي şeklinde yazılmış. Bu şekliyle anlamı değişmekte ve "ata, yani ita eden anlamı çıkmaktadır. Doğrusu olan مطيع şeklinde yazıldığı zaman, şiirde anlatılmak istenen anlam, yani itaat eden, boyun eğen anlamı çıkmaktadır.

- 4) "*Vereṣetü'l enbiyā*dır Haydar İbn-i Hayderi" 2b-3/14

Bir Hadis-i Şeriften alındığı anlaşılan bu mısranın doğru yazılışı ve anlamı şöyledir:

"El ulemāü vereṣetü'l enbiyā "

"Ulema, yani âlimler peygamberlerin varisleridir.

Metinde ورثتولا نبيا şeklinde geçen terimde görüldüğü gibi ortada elif (ا) ve sonda hemze (ة) konmamıştır. (و) harfi fazla yazılmıştır.

Doğrusu ورثة الانبيا şeklindedir.

- 5) "Sāye şalmış yedi *iklīm* çār köşeyi ihāta" 2a-3/3

İklim kelimesinin doğru yazılışı اقليم dır.

Metinde ise -y (ي) konmamış ve şöyle yazılmıştır: اقليم

- 6) Aynı mısradaki "*ihata*" kelimesinin doğru yazılışı احاطه dır.
Metinde ise اخاطه şeklinde geçmiş ح > خ olmuştur.

- 7) "Ta'n eyleme *ahvālimiz* terk-i tecrīdlerdenüz" 2b-4/1

"ahval" kelimesinin doğru yazılışı احوال dır. Metinde ise احوال şeklinde geçmiş ح > خ olmuştur

- 8) "Fahr-i k̄anāāt eyleyüb zillet tutanlardanuz" 2b-4/4
"zillet" kelimesinin doğru yazılışı ذلت dır.

Metinde ise زلت şeklinde geçmiştir. Baştaki ز nin peltek ز ذ olması ve şeddeli olan ل 'ın tek yazılması gerekirdi.

- 9) "Derd-i miḥnetten fakīr zerre yok malım benim" 1b/1/14
"Ger olunsa zerre zahir mahvolurdu şems-i tab" 3a-5/2

"zerre" kelimesinin doğru yazılışı ذره dır.

Metinde her iki mısra da ise زرر şeklinde geçmiştir. ز nin peltek ز ذ olması gerekirdi.

- 10) "Pādişāhlar duysa seni taht ve tāc eyler harab" 3a-5/6

"Taht" kelimesinin doğru yazılışı تخت dır. Yani ح nin خ olması gerekirdi.

Taht: Hükümdarların oturduğu büyük koltuk

Taht تحت şeklinde yazılınca anlam değişir ve "alt, aşağı" manası çıkar.

- 11) "Ki şunub kandırmak saña maḥşuṣdur" 3b-6/4

"Mahsusdur" kelimesinin doğru yazılışı مخصوص dır.

Metinde ise محصوص şeklinde yazılmıştır. ح nin خ olması gerekirdi.

- 12) "Yetiş imdādımız olsun el amān" 3b-6/23

"İmdadımıza" kelimesinin doğru yazılışı امداد dır.

Metinde ise ايمداد şeklinde yazılmıştır. ~nin olmaması gerekirdi.

- 13) "Baykuşuñ meskānı olmuş vīrāne" 4a-7/1

"Mesken" kelimesinin doğru yazılışı مسكن dır. Metinde ise مسكان şeklinde yazılmıştır. (ل) Elif harfi fazladır.

- 14) "Buldu mevlāsını *ṣahrā* gezerken" 4a-7/10

"*ṣahrā*" kelimesinin doğru yazılışı صحراء dır. Metinde ise صحرا şeklinde geçmiştir. خ nin ح olması gerekirdi.

- 15) "Haḳdan ırağ olmuş ol *ẓaif* gönlün" 4b-8/6

"*ẓaif*" kelimesinin doğru yazılışı ضعیف dır. Metinde ise زعیف şeklinde geçmiştir. ز yerine ض olması gerekirdi.

- 16) "Eyledi bekāyı ğayrı *devāmı*" 4b-8/16

"devam" kelimesinin doğru yazılışı دوام dır. Metinde ise دهوام şeklinde yazılmıştır. ۵ -e vokali fazladan yazılmıştır. Bu vokal Osmanlıcaya has bir vokaldır. Arapça kelimelerde bulunmaz.

- 17) "*Şetdāt* cennet yapmış iken dünyāda" 5b-9/3

"*Şeddād*" kelimesinin doğru yazılışı شداد dır. Metinde ise "Şetdat" شدات şeklinde geçmiştir.

- 18) "*Kizb-i būḫtān* ittifākın diğ̃er ifsād beğ̃endi" 6a/10-6

"*Kizb-i būḫtān*"ın doğru yazılışı کذب بهتان dır. Metinde ise کیزبی بختان şeklinde yazılmıştır. "Kizb" kelimesinde ک olmayacak, ز ise peltek z ذ olacaktır. "Būḫtān" kelimesinde ise خ nin ځ olması gerekirdi.

- 19) "Nedir fānī nedir bākī *hāb-ı* ğaflette iken" 6a/10/7

"hab" kelimesinin doğru yazılışı خواب veya خاب dır. Metinde ise حاب şeklinde geçmiştir. ح nin خ olması gerekirdi.

- 20) 6a/10-17 احكم الحاكمين ismiyle عزيز زنتقام
 Azizü'l- İntikām ismiyle ahkemü'l hākimīn¹⁷
 "Azizü'l- İntikām" metinde عزيز زنتقام şeklinde geçmiştir.
 Doğru yazılışı عزيز الانتقام dır. İntikām kelimesinin başına
 (لا) Elif ve (ل) Lam eklenmesi gerekir.
- 21) "Deryā-yı hayrete uradı yolum" 9a-13/1
 "hayret" kelimesinin doğru yazılışı حيرت dır.
 Metinde ise خيرت şeklinde geçmiştir. خ nin ح olması gerekirdi.
- 22) "Bi haberdir dā'im cemāl-i yārdan" 10a-15/6
 "haber" kelimesinin doğru yazılışı خبر dır.
 Metinde ise حبر şeklinde geçmiştir. ح nin خ olması gerekirdi.
- 23) "Şeş cihātdan mir'at idrāk olunmaz" 10b-16/6
 "idrāk kelimesinin doğru yazılışı ادراك dır.
 Metinde ise ايدراك şeklinde geçmiştir. -y (ي) fazladan konmuştur.
- 24) "Hulūşīyem zaif eyle mağfiret" 11a-17/15
 "zaif" kelimesinin doğru yazılışı ضعيف dır.
 Metinde ise زعيف şeklinde geçmiştir. ز yerine ض olması gerekirdi
- 25) "Bu'anāşırda zulüm miḥnet neylerem" 12a-18-12
 "Miḥnet kelimesinin doğru yazılışı محنت dır. Metinde ise مخنت
 geçmektedir. Bu kelimedeki خ nin ح olması gerekirdi.

¹⁷ Kur'an-ı Kerim, Zümer suresi 37, İbrahim suresi 47. Al-i İmran 4.

- 26) "Şafâ-yı zevk ile aşka erilmez" 12b-20/1

"zevk" kelimesinin doğru yazılışı ذوق dır. Metinde ise زوق şeklinde geçmiştir. ز nin ذ olması gerekirdi.

- 27) "Mihnet deryâsına gönül düşürdüm" 13a-21/1

"Mihnet kelimesinin doğru yazılışı محنت dır. Metinde ise مخنت geçmektedir. Bu kelimedeki خ nin ح olması gerekirdi.

- 28) "Bakınuram dört tarafdan yok meded" 13a-21/3

"Taraḫ" kelimesinin doğru yazılışı طرف dır. Metinde ise طراف şeklinde geçmektedir. Son hecedeki elif (ا) fazladan konmuştur.

- 29) "Vatanım girdäba düşdü ne dersin" 13b-21/12

"Vatan" kelimesinin doğru yazılışı وطن dır. Metinde ise وطان şeklinde geçmiştir. İkinci hecede elif (ا) fazla kullanılmıştır.

- 30) "Hasan'ül Kutsî'dir pîr-i irşādım" 13b-22/5

"irşād" kelimesinin doğru yazılışı ارشاد dır. Metinde ise ایرشاد şeklinde geçmiştir. -y (ي) fazla konulmuştur.

- 31) "Derc edüb cümle-yi vaḫdete göçdüm" 14b-24/6

"vaḫdet" kelimesinin doğru yazılışı وحدت dır. Metinde ise وحدت şeklinde geçmiştir. Son hecedeki -e (0) fazladan konmuştur.

- 32) "Mücrim Hulûşîyem bir kemter gedā" 14b-24/13

"Mücrim" kelimesinin doğru yazılışı مجرم dır. Metinde ise مجريم şeklinde geçmiştir. -y (ي) fazladan yazılmıştır.

- 33) "Zāy⁶edüb⁶ aqlımı dīvāna geldim" 15a-25/4

"Zāy⁶" kelimesinin doğru yazılışı ضيع dır. Metinde ise زای şeklinde geçmiştir.

- 34) "Denildi Hulûşî ism-i şöhretim" 15a-25/9

"şöhret" kelimesinin doğru yazılışı شهرت dır. Metinde ise شهرت şeklinde geçmiştir. Son hecedeki -e (0) vokali fazladan yazılmıştır.

- 35) "Zahire görünür vīrān şūretim" 15a-25/10

"şūret" kelimesini doğru yazılışı صورت dır. Metinde ise صورت şeklinde geçmiştir. Son hecedeki -e (0) vokali fazladan yazılmıştır.

- 36) "Hak'dır özüm ma'mur olmuş sīyretim" 15a-25/11

"sīyret" kelimesinin doğru yazılışı سیرت dır. Metinde ise سیرت şeklinde geçmektedir. Son hecedeki -e (0) vokali fazladan yazılmıştır.

- 37) "Bayındır'dan beru çekdiğim mihnet" 15b-26/7

"Mihnet kelimesinin doğru yazılışı محنت dır. Metinde ise مخنت geçmektedir. Bu kelimedeki ح nin خ olması gerekirdi.

- 38) "Eyledik Tire'ye⁶ azm-i revānı" 15b-26/12

"revān" kelimesinin doğru yazılışı روان dır. Metinde ise روان şeklinde geçmektedir. İlk hecedeki -e (0) vokali fazladan yazılmıştır.

- 39) "Neylesün Hulūṣī rıdvanı *hūrī*" 16a-27/11

"hūrī" kelimesinin doğru yazılışı حوری dır. Metinde ise خوری şeklinde geçmektedir. ح nin خ olması gerekirdi.

- 40) "İklim-i vücūdda *isbat*" 16b-28/8

a) "İklim kelimesinin doğru yazılışı اقليم dır.

Metinde ise -y (ي) konmamış ve şöyle yazılmıştır: اقليم

b) Aynı mısra da geçen "isbat" kelimesinin doğru yazılışı اثبات dır.

Metinde ise اسبات şeklinde geçmektedir. ث yerine س yazılması gerekirdi.

- 41) "Geldi yarden *rayihalar*" 17b-31/9

"rayiha" kelimesinin doğru yazılışı رایحه dır.

Metinde ise رایخه şeklinde geçmektedir. ح nin خ olması gerekirdi.

- 42) "Müjde *haberi* verenler" 17b-31/13

"haber" kelimesinin doğru yazılışı خبر dır.

Metinde ise حبر şeklinde geçmektedir. ح nin خ olması gerekirdi.

- 43) "Eyle sabur *hata* gelmesün dile" 18a-32/7

"hata" kelimesinin doğru yazılışı خطأ dır.

Metinde ise حطا şeklinde geçmektedir. Baştaki ح nin خ olması ve sonuna hemze (ة) gelmesi gerekirdi.

- 44) "Aşık an başından gitmez *sa'ika*" 18b-32/7

"Saika" kelimesinin doğru yazılışı ساعقه dır.

Metinde ise ساعقه şeklinde geçmektedir. Baştaki س nin ص olması gerekirdi.

- 45) "Siyāh zülfün telin dolaşdı göñlüm" 18b-33/5

"Siyāh" ın doğru yazılışı سیا ه dır. Metinde ise sondaki ه nin ح olmasıyla سیاح olmuştur.

- 46) "Derūnimden çıkmaz ebed *hayālīñ*" 19a-34/3

"hayal" kelimesinin doğru yazılışı خیال dır. Metinde خیال şeklinde geçmektedir. ح nin خ olması gerekirdi.

- 47) "Naşāhat guş eyle ağlatma beni" 19a-34/10

"nasihat" kelimesinin doğru yazılışı نصیحت dır. Metinde نصاحت şeklinde geçmektedir. -y (ی) konmamış ve Elif (ا) fazladan yazılmıştır.

- 48) "Yār benimle *mizāc* etmez" 19b-35/1

"mizāc" kelimesinin doğru yazılışı مزاج dır. Metinde ise میزاج şeklinde geçmektedir. İlk hecede -y (ی) fazla yazılmıştır.

- 49) "Ne *hūb* cemāl vermiş yezdān" 19b-35/7

"hūb" kelimesinin doğru yazılışı خوب dır. Metinde ise حوب şeklinde geçmektedir. Baştaki ح nin خ olması gerekirdi.

- 50) "Ahvāl-i göñülden vaşfedem sizi" 19b-36/1

Metinde احوالی şeklinde geçen "ahval-i" kelimesindeki terki -y (ی) ile yapılmıştır..

- 51) "Göñül için *ākīl* hayrān kalubdur" 20a-36/18

"ākīl" kelimesinin doğru yazılışı عاقل dır. Metinde ise عاقیل şeklinde geçmektedir. -y (ی) fazla yazılmıştır.

- 52) "Her nereye gitse yorulmaz bir *ān*" 20a-36/23

"an" kelimesinin doğru yazılışı **آن** dır. Metinde **عن** şeklinde geçmektedir.

- 53) "Pek *ẓaif*dir anıñ göğsü gerdānı" 20b-36/32

"ẓaif" kelimesinin doğru yazılışı **ضعيف** dır.

Metinde ise **زعيف** şeklinde geçmiştir. **ز** yerine **ض** olması gerekirdi.

- 54) "*Zāt*-ı Raḥman anda tutdu mekānı" 20b-36/36

"zāt" kelimesinin doğru yazılışı **ذات** dır. Metinde ise **زات** şeklinde geçmektedir. **ز** nin **ذ** olması gerekirdi.

- 55) "*Hulūṣ*ıñ göñlü melūl *maḥcūbdur*" 21a-36/49

"maḥcūb" kelimesinin doğru yazılışı **محبوب** dır.

Metinde ise **مهبوب** şeklinde geçmektedir. Kelime başındaki **ه** nin **ح** olması gerekirdi.

- 56) "Dilediği ancak *zāt*-ı maḥbūbdur" 21a-36/52

"zāt" kelimesinin doğru yazılışı **ذات** dır. Metinde ise **زات** şeklinde geçmektedir. **ز** nin **ذ** olması gerekirdi.

- 57) "Şıfat cemāl seyrine *hoşca* hūbdur" 21a-36/52

"hoş" kelimesinin doğru yazılışı **خوش** dır. Metinde ise **حوش** şeklinde geçmektedir.

Kelime başındaki **ح** nin **خ** olması gerekirdi.

- 58) "Bir güzeliñ gāyet *methin* eylerin" 21a-37/1

"medh" kelimesinin doğru yazılışı **مدح** dır. Metinde **متح** şeklinde geçmektedir.

-t (ت) nin -d (د) olması gerekirdi.

59) "Ebruları *siyah* saçları *sünbül*" 21b-37/7

- a) "Siyāh" ın doğru yazılışı سیا ه dır. Metinde ise sondaki ه nin ح olmasıyla سيا ح olmuştur.
- b) Aynı mısradaki "sünbül" kelimesinin doğru yazılışı سنبل dır. Metinde ise سونبل şeklinde geçmektedir. İlk hecedeki -vav (و) vokali fazladan yazılmıştır.

60) "Zerrece *iltifāt* eylemez gider" 22a-39/12

- "iltifat" kelimesinin doğru yazılışı التفات dır. Metinde ise ايلتفات şeklinde geçmektedir. İlk hecedeki -y (ي) fazla yazılmıştır.

61) "Gel gör beni *hasretiñle* ne oldum" 22b-40/6

- "hasret" kelimesinin doğru yazılışı حسرت dır. Metinde ise حسرت şeklinde geçmektedir. Son hecedeki -e (ه) vokali fazladan yazılmıştır.

62) "Bir saçları *sünbül* yârdan ötürü" 22b-41/2

- "sünbül" kelimesinin doğru yazılışı سنبل dır. Metinde ise سونبل şeklinde geçmektedir. İlk hecedeki -vav (و) fazladan yazılmıştır.

63) "Naşāḥat eylesem kabûl olur mu"? 22b-41/6

- "nasihat" kelimesinin doğru yazılışı نصيحت dır. Metinde نماحت şeklinde geçmektedir.

64) "Ḥayrān olub *vafir* beyhude kaldım" 23b-43/2

- "Vafir" kelimesinin doğru yazılışı وافر dır. Metinde ise وافر şeklinde geçmektedir. -y (ي) fazla yazılmıştır.

65) "Fes altından *siyāh kahgöl*" 24a-44/15

- a) "Siyah" ın doğru yazılışı سیاه dır. Metinde ise sondaki ه nin ح olmasıyla سیاح olmuştur.
- b) "Kahgöl" kelimesinin doğru yazılışı کاهگل veya کاکل dır. Metinde ise کاهکول şeklinde geçmektedir.

66) "Gitdin *kurbet* ile kıddim büküldü" 25a-47/5

"kurbet" kelimesinin doğru yazılışı غربت dir.

Metinde ise قربت şeklinde geçmektedir. Baştaki -kaf (ق) ile değil g (غ) harfi ile yazılmalıydı.

67) "Zaif gönlüm vīrān olub yıkıldı" 25a-47/6

"zaif" kelimesinin doğru yazılışı ضعیف dır.

Metinde ise زعیف şeklinde geçmiştir. ز yerine ض olması gerekirdi.

68) "Māh cemālīñ *arzū* edüb özlerim" 25b-47/18

"Arzu" kelimesinin doğru yazılışı آرزو dur.

Metinde ise عرضو şeklinde geçmektedir. Baştaki -ayn (ع) harfi ile yazılınca anlam değişmekte, halk hikayelerindeki Kamber'in sevgilisi "Arzu"nun ismi olmaktadır.

69) "Bunca *naşāhatlar* diñledemedim" 26a-48/3

"nasihat" kelimesinin doğru yazılışı نصیحت dır.

Metinde نماحت şeklinde geçmektedir.

70) "İflah olmaz bulan *bahāne* beni" 26b-48/12

"Bahane" kelimesinin doğru yazılışı بهانه dır.

Metinde ise بحانه şeklinde geçmektedir. İkinci hece başındaki ح nin ه olması gerekirdi.

- 71) "Zâif gönlüm sensiz tesellî bulmaz" 26b-48/31

"zâif" kelimesinin doğru yazılışı ضعیف dır.

Metinde ise زعیف şeklinde geçmiştir. ز yerine ض olması gerekirdi.

- 72) Edinmiş zâtı uşşâka mirât" 27b-50/6

"zât" kelimesinin doğru yazılışı ذات dır. Metinde ise زات şeklinde geçmektedir. ز nin ذ olması gerekirdi.

- 73) "Bir baħr-i ħayrete taldım bî ħazer" 28a-51/7

"ħazer" kelimesinin doğru yazılışı حذر dır.

Metinde ise حزر şeklinde geçmektedir. ز nin ذ olması gerekirdi.

- 74) "Âkl-ı evvel olub ħissedār olur" 28b-53/4

"Ĥissedār" kelimesinin doğru yazılışı حصدار dır.

Metinde ise حصدار şeklinde geçmektedir. حnin ص olması gerekirdi.

- 75) "İcāzet-i mürşidle açılur gözü" 29a-53/10

"İcāzet" kelimesinin doğru yazılışı اجازت tir.

Metinde ise ايجازت şeklinde geçmektedir. -y (پ) fazladan yazılmıştır.

- 76) "Fenā gülzār ġonce daʿvālarından" 29a-54/2

"daʿvā" kelimesinin doğru yazılışı دعوا dır.

Metinde ise داعوا şeklinde geçmektedir. ilk hecedeki -Elif (ا) fazladan yazılmıştır.

- 77) "Hāl-i aşqdan tāciz olma Hülūşī" 29b-54/9

"tāciz" kelimesinin doğru yazılışı تعجيز dır.

Metinde ise تاجز şeklinde geçmektedir.

- 78) "Kāi nāt ma'deni yüce sultānım" 29b-55/1

"māden" kelimesinin doğru yazılışı معدن dir.

Metinde ise معدن şeklinde yazılmıştır. İkinci hecedeki -e (٥) vokali fazladan yazılmıştır.

- 79) "Haṭā benden āṭa senindir billāh" 29b-55/2

a) "Haṭā" kelimesinin doğru yazılışı خطا dir.

Metinde ise خطا şeklinde geçmektedir.

b) Aynı mısra da geçen "billāh" kelimesinin doğru yazılışı بالله dir.

Metinde ise بالله şeklinde yazılmıştır. -b (ب) den sonraki -elif (ا) fazladan yazılmıştır.

- 80) "Āḫibeti anın berhūdar olur" 29a-53/12

"berhūdar" kelimesinin doğru yazılışı برخدار dir.

Metinde ise برهدار şeklinde geçmektedir. İkinci hece başındaki ه nin خ olması gerekirdi.

- 81) "Beyhūde hālinden uşandı cānım" 29b-55/3

"Beyhūde" kelimesinin doğru yazılışı بيهوده dir.

Metinde ise بي حوده şeklinde yazılmıştır.

- 82) "Mücrimlerin sensin derdine dermān" 29b-55/7

"Mücrim" kelimesinin doğru yazılışı مجرم dir.

Metinde ise مجريم şeklinde yazılmıştır. Son hecedeki -y (ي) fazladan yazılmıştır.

- 83) "Nār-ı hicrān cehl-i zulūmātda kaldım" 29b-55/10

"hicrān" kelimesinin doğru yazılışı هجران dir.

Metinde ise هجران şeklinde geçmektedir. ه yerine ح kullanılmıştır.

- 84) "Çıkdı tevekküller sultān *tahtına*" 30b-57/15

"Taht" kelimesinin doğru yazılışı **تخت** dır.

Metinde ise **تحت** şeklinde geçmektedir. ح nin خ olması gerekirdi.

- 85) "Nice *mücrimlere* dermānı çokdur" 32b-59/14

"Mücrim" kelimesinin doğru yazılışı **مجرم** dır.

Metinde ise **مجريم** şeklindedir. Son hecedeki -y (پ) fazladan yazılmıştır.

- 86) "*Maḥcūb* olan murādına eremez" 32b-60/3

"Maḥcūb" kelimesinin doğru yazılışı **محجوب** dır.

Metinde ise **مهجوب** şeklindedir. İlk hecenin sonundaki ه nin ح olması gerekirdi.

- 87) "Mertlik ile *maḥcūbluğu* seçdiler" 32b-60/7

"Maḥcūb" kelimesinin doğru yazılışı **محجوب** dır.

Metinde ise **مهجوب** şeklindedir. İlk hecenin sonundaki ه nin ح olması gerekirdi.

- 88) "Düşmānlara karşı *hecīl* etdiñ" 34a-62/14

"hecil" kelimesinin doğru yazılışı **خجل** dır.

Metinde ise **هجيل** şeklindedir. Baştaki ه nin خ olması ve son hecedeki -y (ي) nin konmaması gerekirdi.

- 89) "*Seher* vakti feryād eder bülbülüm" 34a-62/18

"seher" kelimesinin doğru yazılışı **سحر** dır.

Metinde ise **سخر** şeklindedir. İkinci hecenin başındaki خ nin ح olması gerekirdi.

- 90) "Derd-i *miḥnet* çeke çeke uşandım" 35a-62/41

"Miḥnet" kelimesinin doğru yazılışı **محنت** dir.

Metinde ise **مخت** geçmektedir. Bu kelimedeki **خ** nin **ح** olması gerekirdi.

- 91) "Kader dahı *tālib* oldu vīrānı" 36a-64/2

"tālib" kelimesinin doğru yazılışı **طالب** dir.

Metinde ise **تالب** geçmektedir. Kelime başındaki **ت** nin **ط** olması gerekirdi.

- 92) "*Haber* vermiş bizim eşşek çobānı" 37a-64/30

"Haber" kelimesinin doğru yazılışı **خبر** dir.

Metinde ise **حبر** şeklinde geçmektedir. Kelime başındaki **ح** nin **خ** olması gerekirdi.

- 93) "Oldu meskānımız Cezayir *hānı*" 38a-64/12

"han" kelimesinin doğru yazılışı **خان** dir.

Metinde ise **حان** şeklinde geçmektedir. Kelime başındaki **ح** nin **خ** olması gerekirdi.

- 94) "Hān Sultān Ḥamīd *tahta* çıkınca" 42b-64/213

"Taht" kelimesinin doğru yazılışı **تخت** dir.

Metinde ise **تحت** şeklinde geçmektedir. **ح** nin **خ** olması gerekirdi.

- 95) "Şümme vecḥullāhdan aldım *haberi*" 45b-68/1

"Haber" kelimesinin doğru yazılışı **خبر** dir.

Metinde ise **حبر** şeklinde geçmektedir. Kelime başındaki **ح** nin **خ** olması gerekirdi.

1.3 Başka Divânlar Üzerinde Yaptığı Çalışmalar(Antoloji)

Hulûsî Efendi'nin, 15x10 cm ebadındaki divânı ile aynı boyutta üç adet cönkte yer alan, başka divânlar üzerinde yaptığı çalışmalar da oldukça ilginçtir.

Hulûsî Efendi, Yunus Emre, Fuzulî, Eşrefoğlu, Kuddûsî, Şem'i, Erzurumlu Emrah, Şâir Eşref, başta olmak üzere 52 şâirin 247 şiirini bu cönklerde toplamıştır. Antolojide Dertli 33 şiirle en çok yer alan şâir olurken, 32'şer şiirle Şem'i ve Hâşim, 25 şiirle Hâşimî, 22 şiirle Niyâzi, 12 şiirle Kuddûsî, 11 şiirle Yunus Emre izlemektedir.

Antolojide en uzun şiir Rıza'nın destan türündeki şiiridir. Hulûsî Efendi'nin antolojisinin ayrıntısı aşağıdadır:

Şâirin adı	Şiir sayısı	Şâirin adı	Şiir sayısı
Âkif	1	Niyâzî	22
Âşık Dahrî	1	Nûri	1
Âşık Ömer	2	Rehberî	1
Âşık Zenî	1	Remzi	2
Bedrî	2	Ruman	2
Cem'i	1	Ruzî	2
Dertli	33	Rıza	1
Emrah	5	Sabri	3
Eşref	2	Sâfi	1
Eşrefoğlu	1	Seyda	4
Faslı	1	Seydî	1
Fuzûli	7	Seyfullah	2
Hakkı	2	Seyrânî	1
Hâşim	32	Sinan	1
Hâşimî	25	Sırrı M. Ali	1
Himmetî	3	Surûri	1
Hüdâî		Şem'i	32
Kuddûsî	12	Şemsi	2
Maraşoğlu	1	Şeref Râzî	1
Meftûnî	1	Şerif	2
Mir'âti	2	Ümmî Sinan	1
Nakşî	3	Vasfi	1
Nebâtî	1	Yesârî	3
Nesimî	3	Yunus Emre	11
Neşâtî	2	Zekâyî	1
Nihânî	2	Zülâli	1

1.4. Önceki Dönemlerde Yaşamış Denizlili Şâirler

Yörenin edebi kültürünün oluşmasında kaynak teşkil eden ve XVI. asır sonuna kadar yaşamış olan Denizli'li şâirler şunlardır:¹⁸

Fânî Dede : Mevlevî Şâiri olan Fânî Dede XV. asrın ikinci yarısında yaşamış ve 1504 yılında vefât etmiştir. Denizli'deki Mevlevî zâviyesine defnedilmiştir.

Fenâyi Dede : Paşa Çelebi'nin "Gülşen-i Esrâr" adlı eserinde hakkında bilgi verdiği Fenâyi dede de Mevlevî Şâiridir. 1519 da vefât eden Fenâyi Dede'nin mezarı da Denizli'dedir.

Ârif (Mehmet Efendi) : Zeyniyye tarîkatının ileri gelenlerinden. 1563 yılında vefât etmiş ve İzmit'te medfûndur. "Ravzatü't- Tevhid" ve "Nüzhetü'l-Muvahhidin" adında eserleri vardır.(Türk Dili ve Edebiyatı Ans. c.I, s.157)

Himmetî : Hakkındaki bilgiler Riyazü's ş-uâra ve Osmanlı Müelliflerinde bulunmaktadır. Sultân III.Mehmed'in Manisa'da bulunduğu sırada Arpa Kâtipliği yapan bu şâir 1592 yılında vefât etmiştir. Riyâzî, Himmetî'nin bir divânı olduğunu kaydetmiştir. Hulûsî Efendi'nin antolojisi içinde Himmetî'nin üç adet şiirine yer vermiştir.

Nî'metî: Âşık Çelebi'nin Meş'alirü's-ş-uâra adlı tezkiresinde hakkında bilgiler mevcuttur. Aslen Honazlı'dır. Şâirin adı Nî'mutullah'dır. Mutasavvıf bir âileden gelen bu şâir, Denizli'de neşv ü nemâ bulmuştur. "Risâle-i Kalemîyye ve Yûsuf" "Züleyha" isimli iki eseri vardır.

Ta'liki-zâde Mehmed Efendi : Bu şâir hakkında en derli toplu bilgi F.Babinger'in "Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri" adlı eserinde vardır. Babası Mehmed el Fenârî, Molla Fenârî soyundan olduğu söylenir. "Kâtip Mehmed" diye de bilinir. III.Mehmed'in (1595-1603) maiyetinde bulunmuş. Divân Kâtipliği ve Şehnâme yazarlığı yapmış. 1599 yılında vefât etmiştir. Riyâzî, o günlerde Denizli taraflarında patlak veren "Eşkiya-yı Türkman" Müdafaasında şehid olduğunu yazar.

Nakiboğlu: Manzum Hasan-Hüseyin Hikayesi'nin yazarı olan Şâirin bu eserinin bir nüshası Millet Kütüphanesi 1518 de kayıtlıdır. XIV. asırda yaşamıştır.

Muaref-i Ladikî: Şiirleri henüz ele geçmeyen Ladiki de XIV. asırda yaşamıştır.

¹⁸Yrd.DoçDr.Namık AÇIKGÖZ, "16.Asır Sonuna Kadar Divân Şâirleri, Batı Anadolu Şâirleri ve Denizli'li Şâirler, Merkez EFendi Sempozyumu, Türk Ocağı Denizli,1988, Bild. s.115-166 ve 124-129

1.5 Hulûsî Efendi ile Aynı Dönemde Yaşayan Mahallî Şâirler

Hulûsî Efendi ile aynı dönemde yaşayan şâirler şunlardır:

Tavas'lı, Mehmed Fevzi(Kureyşî-zâde Elhac Ahmed Şakir Efendi'nin oğlu vefâtı- H.1318, M.1900 ¹⁹, İzmir'li, Benderli-zâde Hâfız Ahmed, 1839-1903²⁰
Balıkesir'li,Müstecâbî-zâde İbrahim İsmet Bey 1868-1917²¹

1.6 Hakkındaki Halk İnanışları ve Menkabeleri

"Üzüm Dedesi" olarak bilinen Hulûsî Efendi mutasavvıf şâirliği yanında halk arasında hakkında çeşitli menkabeleri olan mübârek bir insandır. Hulûsî Efendi hakkındaki menkabeleri, rüyâda görülenler ve zâhiren görülenler olarak iki grupta inceleyeceğiz.

1.6.1 Rüyâda Görülen Menkabeler

Bu rüyâyı gören bilinmemekte, anonim halk menkabesi olarak kabul edilmektedir.

"1974 Kıbrıs Barış Harekatının yapıldığı gece, Üzüm Dedesinin türbesinde çok hareketli anlar yaşanır. Denizli'nin Fethinde şehid düşen ve Karcı dağı eteklerinde Yeşilköy(Gerzele) köyündeki türbede medfûn bulunan Server Gazi ve "Kırklar" olarak bilinen yiğitleri at sırtında Üzüm dedesinin türbesine gelirler. Türbenin önünde tozu dumana katarlar. En öndeki Server Gazi'nin yanında bir beyaz at boş durmaktadır. Gaziler hep bir ağızdan ellerindeki sancak ve flamaları kaldırıp indirerek üç defa tekbir getirirler. Üzüm Dedesinin türbesi gözleri kamaştıran bir nûr topu haline gelir ve demir kapısı açılır. Türbeden çıkan Üzüm dedesi gelenleri selâmlar ve Server Gazinin yanındaki beyaz ata biner. Rüyâyı gören ve kimliğini öğrenemediğimiz kişi önlerine çıkıp bunun ne anlama geldiğini ve nereye gittiklerini sorar. Cevap: "Kıbrıs'taki askerlerimize yardıma gidiyoruz." olur.

Hulûsî Efendi'nin kızkardeşinin torunu olan Hüseyin Sırrı KILCIOĞLU'nun eşi Huriye KILCIOĞLU'nun (65) gördüğü rüyâ ise şöyledir:

¹⁹ Bursalı Mehmed Tahir *Osmanlı Müellifleri*, c.I. s.249

²⁰ OM. C.II. s.106

²¹ OM. C.II. s.344

"Hulûsî dedemizin türbesine yakın bir yerde kendisini gördüm. Ak sakallı, yuvarlak çehreli, buğday tenli, güler yüzlü, orta boylu, cübbeli ve elinde asası vardı. Hemen koştum ve elini öpmek istedim, öptürmedi. "Dedem beni affet. Sana layık olamadım, ilim öğrenemedim" diye kendisinden af diledim. Bana "Kızım üzülme. Sen Lâ ilâhe illallah demesini de mi bilmiyorsun?..." dedi.

1.6.2 Zâhiren Görülen ve Duyulan Menkabeler

Aslan KONYALIOĞLU(İş adamı,55 yaşında)

Aslan KONYALIOĞLU'nun anlattıkları oldukça ilginçtir."15-16 yaşlarındaydım. Üzüm Dedesi türbesinin az ilerisinde bağımız vardı. Çok okuyan ninem Hafize Hanımla bağda birlikteydik. Bana "oğlum Aslan, ben Kur'ân-ı Kerîmden biraz âyet okuyacağım, sen devamlı Üzüm Dedesinin türbesine bak" dedi ve okumaya başladı. Bir süre sonra, Yeşilköy sırtlarından gözlerimi kamaştıran bir ışık gördüm, nûr idi herhalde.

O güne kadar böyle kuvvetli bir ışık görmemiştim. Bu ışık ince bir şerit halinde geldi ve türbenin kubbesine kondu. O anda türbe bir ışık yumağına dönüştü, ıslıl ıslıl oldu. Çok etkisinde kalmıştım. "Hafize nine türbede ışık var bak" dedim. O okumaya devam etti ve bana şöyle dedi:" Evladım, o nûrdur. Server Gazi'den gelir, Üzüm Dedesi'nin türbesinde iki nûr olurlar, oradan İlbadı mezarlığı tarafına uzanır bu nûr.. Oradaki Yediler'i de alıp 9 nûr halinde Çökelez Dağındaki Ellez'e giderler" dedi.

Hüseyin Sırrı KILCIOĞLU'nun anlattıkları ise, Hulûsî Efendi hakkında iyi konuşmayan ve Türbeye kötülük yapmak isteyen bazı kişilerin başına gelenlerle ilgilidir:

Bir zamanlar bir adam türbenin çevresinde dolaşır, ziyarete gelenlerin getirdiği, adak, para gibi hayırları gasp eder ve Hulûsî Dedem için kötü kötü konuşurdu. İsmi söylemek istemiyorum. Bu adam daha sonra kaza geçirdi ve ayakları kötürüm oldu, öldüğünde ise cesedini köpekler mezarından çıkardı. Bu adamı toprak bile kabul etmedi.

Babam, Hulûsî Efendi'nin müridlerindendi ve fırıncılık yapardı. Birgün Hulûsî dedem, fırına geliyor ve babamı da alıp Hızır hamamına gidiyorlar. Hulûsî dedem, uzun yıllar hapislerde yattığı için vücûdunda ağırları varmış. Onbeş günde bir bu hamama gider ve ağırları hafıflarmış. Giderlerken de babam da yanında olur, o'na hizmet ederlermiş. İşte yine böyle bir gün yola çıkmışlar, babam, fırından çıkarken bir ekmeğin çıtır yerinden kopardığı parçayı yolda yiyerek gidiyormuş. Hocası önce sesini çıkarmamış. Hamamda babamın ayağı kaymış ve çok kötü bir şekilde düşmüş, her

tarafı acımış, bir kaç da dişi kırılmış. Acılar içinde iken, hamamın bir başka bölümündeki Hulûsî Efendi'ye seslenmiş " Efendim düştüm, of aman". derken, Hulûsî Efendi, o'nu görmediği halde "Evlâdım, Yolda çıtır çıtır ekmek yediğin dişlerin mi kırıldı?" demiş.

1.7 Türbesinin İncelenmesi

Ek-2'deki fotoğrafta da görüleceği üzere, Türbe taş yapılı olup, kubbelidir. 1908 yılında inşa edilen türbenin kapısı demirden yapılmıştır. Bu kapı üzerinde 5 satırlık bir taş kitâbe bulunmaktadır. Bu kitâbede Osmanlıca ve kabartma yazı ile "An tarîk-i Feyzî nakşibendi Mevlâna Hüseyin El-Hulûsî, fi seferi'l hayr 1325" yazılıdır.

Türbenin üç cephesinde birer pencere vardır. Pencereleer camlı ve dıştan demir parmaklıklı kafeslerle koruma altına alınmıştır. Türbenin tam ortasında bulunan Hulûsî Efendi'nin sandukalı mezarının çevresi ahşap parmaklıklarla çevrilidir. Üstü işlemeli siyah bir örtüyle örtülmüştür. Türbenin zemini halı ve kilim serili olup, genellikle Cuma günleri türbeye çok sayıda hanım ziyâretçi gelmekte ve türbe bu sayede sürekli bakımlı ve temiz kalmaktadır.

Türbenin kireç badanalı duvarlarında, Hulûsî Efendi'nin şiirlerinden şu beyitler levhalar halinde asılmıştır.

Her ne deklü ²² olsa vârin fâi³ de vermez saña
Mevtiñ saña senden yakın yok yere etme şavaş

Nefsiñ olmuş pâdişâh hem çün 'adüvvet tahtına ²³
Kimseye etme 'adüvvet nefsin dâim dövüş ²⁴

Mücevher kânının bulayım dersin
Ördek gibi yüz dal bizim göllere

Yâr olma kargaya lâşeye döner
Bülbül isen gel kon bizim güllere

Türbenin duvarında, kaneviçe nakışlı bir panoda "İlâhi ente maksudi ve rızake matlubu" "Allahım maksudum sensin, matlubum rızandır" yazılıdır. Altında H.1329,

²² Bu levhada geçen "deklü" kelimesi esasen ortadaki -ñ ile "deflü" olması gerekir. Sehven yapıldığı anlaşılan bu hatanın düzeltilmesi sağlanmıştır.

²³ Bu levhada hatalı yazılan "adüvvet" kelimesinin doğru yazılışı "adavet" tir.

²⁴ Bir önceki mısradaki olduğu gibi "adüvvet" kelimesinin doğru yazılışı "adavet" tir.

yani M.1912 tarihi vardır. Türbenin yapıldığı yıllarda konan bu pano, türbedeki en eski panodur..

Türbeyi çevreleyen bahçesinin ön kısmında hemen girişte, Hulûsî Efendi'nin yeğenlerinden Hatice Kılıcıoğlu ve kocası M.Ali Kılıcıoğlu (Halil İbrahim Ferdi'nin kardeşi) ile o'nun torunu olup, çocuk iken vefat eden Bahattin Kılıcıoğlu'nun mezarları bulunmaktadır. Türbenin arka bahçesinde Mehmet Etçioğlu, Zeliha Etçioğlu ve Hulûsî Efendi'nin muhiblerinden Bayındır'lı Molla Ahmet Dede'nin mezarları varken bugün yerleri kaybolmuş, ancak Hüseyin Sırrı Kılıcıoğlu tarafından yerleri gösterilmiştir. Türbenin kapısı önünde ise Emir Dudu Etçioğlunun mezarı bulunmaktadır.

2.BÖLÜM

OSMANLICA METİNLERİN YENİ HARFLERE ÇEVİRİLMESİ

1a

1

Destür Divân

Yâ İlāhî saña ma' lûm perûşân hâlim benim
Seniñ medediñle döner çünkü ikbâlim benim

Bu derd meyhânesin girdim yandı cismim pür- kebâb
Derd-i aşkıña düşeli büküldü dalım benim.

5 Arz olunsa cümle ciḥân bir zerre olmaz baña
Fahr-ı kanâ'at-ıla fahr eyler emsâlim benim.

Bir saçı Leylâ içündür çekdiğim bunca elem
Hasreti kâr etti câna yokdur mecâlim benim.

10 Zülfi telin Manşûrüyam tâ ezelden ebede
Râh-ı vaşlın cânım fedâ Yûsuf cemâlim benim.

Çün cemâli üzre yazmış ol feteḥnâ sûresin ¹
Derûni ebrûlar oldu bunda ḥayâlim benim,

1b Ben bir gedâ Hulûşîyem istikâmet üzreyem
Derd-i miḥnetden fakîr zerre yok mâlim benim.

1b

2

Destür Divân

Gel ey sūfî bu inatdan geçüb rāh-ı aşka düş
Zühdüñü sen terk eyleyüb dest-i mürşidi² yapuş

Şıdk-ıla tut dâmenini hem muḥî ol emrine
Hiçe satma nâzik ömrüñ var iken fırsat kavuş.

¹Bu kelime Kur'ân-ı Kerîm 48. sûre 1. âyette geçmektedir. Âyetin meâli şöyledir: "Ey Muhammed Doğrusu biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır."

²Metinde geçen "mürşidi" kelimesindeki datif eki -e Denizli yöresinde yaygın olan ağız özelliğine uyarak -i şeklinde geçiyor. Şâir'in Denizli ve Ege bölgesinin bazı yörelerine has datif ve akkuzatif eklerindeki değişiklikleri şiirlerinde sıkça kullandığını görüyoruz.

5 Giy melāmet hırkasını bekle her ān nuṭkunu
Bel bağlayub her emrine gel koy eşiğine baş

Nefsiñ olmuş pādişāh hem çün ʿadāvet tahtına
Kimseye etme ʿadāvet nefsiñi dāi'm dövüş.³

Her ne deñlü olsa vārīñ fāi' de vermez saña
10 Mevtiñ saña senden yakın yok yere etme şavaş

Cāna ḥalāş eyler iseñ ey Hulūşī söze uy
2a Yok bekası bu dünyāniñ koyma taş üstüne taş.

2a

3

Destūr Dīvān

Bir perīniñ mecnūnuyam iki cihān serveri
ʿİbret nazarıyla baksañ ʿayni ṭubā şeceri.

Sāye şalmış yedi ıklīm çār guşeyi ihāta
Karār tutmuş ehl-i ʿuşşāk sāyesinin siperi.

5 Vücūdu mʿanevī cāmīʿ onsekiz bin ʿāleme
Feyz alur cümle mevcūdāt odur kenz ḥaznedārı.

Çün cemālī ʿālem içre eder münevver hemīn
Muşḥafı ḥüsnüne yazmış sūre-i ve'l fecr'i ⁴

Hitābullāh emridir secde eyle Ādeme ⁵
10 Dānā olan eyler sūcūd ol iki ebrūları

³ "a'dâ adüvvüke nefsükelleti beynecenbeyk" (Hadis-i Şerif)"Ey İnsan senin en zararlı düşmanın nefsidir" El Aclunî, *Keşfü'l Haşâ* 1:143, Gazalî, *İhya-u Ulu-mi'd-Din* 3:4

⁴ Bu kelime Kur'ân-ı Kerim 89.sûre 1.âyetinde geçmektedir. Ayetin mealî şöyledir: "Tanyerinin ağarmasına and olsun"

⁵Bu mısra ile, Kur'ân-ı Kerim 2.sûre 34.âyetine, işaret edilmektedir. Ayetin mealî şöyledir: "Meleklerle Ādeme secde edin" demiştik. İblis müstesna, hepsi secde ettiler. O ise kaçındı. Büyüklük tasladı ve inkar" edenlerden oldu.

Kim demini nûş iderse buldu özin çün necât
Kurtulub şeytân adından oldu nesli Ca'ferî

- 2b Niçün yanmasun Hulûsî anıñ 'aşk-ı nârına
"Vereşetü'l enbiyâ"dır ⁶ Haydar ibn-i Hayderi..

2b 4

Destûr Dīvân

Ta' n eyleme aḥvālımız terk-i tecrîdlerdenüz
Geçüb fenâdan beḳâyı ta'mîr edenlerdenüz

Men 'aref mektebin girdik fark olundu nefsimiz ⁷
Fahr-i kanâ' at eyleyüb zillet tutanlardanuz.

- 5 Çünkü abdāl olup giydik şol melâmet hırkasın
Nokta-i vahdet içre ân dâim dönenlerdenüz.

Göğüs gerüb durmuşuz şöyle tığ-ı a' dāya karşı
Bezmi-i muḥabbetde hemîn ser'i geçenlerdenüz

- Biz enāniyyet çarşusun dükkânından çıkmışuz
10 Dâim "Ene'l-Hak" ⁸ bābının fethin gezenlerdenüz.

Zāhira şûret gözetme bādemiz Hak iledir
Şarāb-ı lem yezāl içdik mest-i sekrânlerdenüz.

Bunda işyanın Hulûşî şefkatı mağfûr için
Yüzümüz dergāha tutub zāre düşenlerdenüz.

⁶"El'ulemāü vereşetü'l enbiya"(Hadis-i Şerif) "Evliyaullahı, Peygamberlerin varisleridir."

⁷"Men arefe-nefsehu fekad arefe Rabbehu" (Hadis-i Şerif) "Nefsini bilen şüphesiz Rabbini bilendir." *Keşfü'l Haḳa* nu:2532 c.II s.361

⁸"Ene'l- Hak" Hallac El Mansur'un sözü:"Ben Hak'ım"(mec.) Mansur bu yüzden idam edilmiştir.

3a

5

Destür Dīvān

İlāhī bu esrārīñ nedir rūyiñi çekdiñ niķāb
Ger olunsa zerre zāhīr maḥvolurdu şems-i tāb

Nice görsün şol münāfīķ örtmüş inkār-ı gözin
Dü-küllī endīşe içre çekdiği ancak ‘azāb.

5

Vuṣāliñi ‘arzu iden cism cāndan geçer
Pādişāhlar duysa seni taht ve tāt eyler harāb

‘Uşşāķa Mañşūr idübdür şol zülfüñüñ telleri
Zerrece kadriñ bileniñ oldu ciğeri kebāb.

10

Rāh-ı melāmiyyün olan şafā görür miñnetiñ
Dünyā lezāizīn geçüb etmez uhrāyı hişāb

Sırr-ı Haķdan āşina iseñ ey Hulūşī ol sükūt
Nā-dān içre fāş eylemek hīç bunda etmez icāb.

3b

6

Destür İlāhī

İlāhī göñlümüz uyar ğafletden
Halāş eyle bizi cehl-i zulümātdan
Şarābiñ bizleri sırr-ı vaḥdetden
Ki şunub kandırmak saña maḥşuşdur.

5

Bāb-ı dergāhiñda şöyle āvāre
Boyun kesüb durduk yüzümüz kara
Kendü keremiñden biz günāhkāre
‘Af v u ata’ etmek saña maḥşuşdur.

Rahmet kapuların dāim açıktır
 10 Bir katresi ʿisyānımızdan çokdur
 Senden ğayrı şıgındığımız yokdur
 Maḥv edüb gizlemek saña maḥşuşdur.

Eğer senden olur ise hidāyet
 3b Kamu müşkilimiz düzlenür elbet
 15 Göñlümüzde kalmaz hīç bir küdürāt
 4a Kenzi güşād etmek saña maḥşuşdur.

Göñül kuşu nuşret diler varmağa
 Avcı duzak kurmuş yolu ırmağa
 Mecālīm kalmadı dahı durmağa
 20 Visalīñ ir görmek saña maḥşuşdur.

Düşmānımız ğālib ḥālīmiz yaman
 Tābīʿ etmek ister kendüye hemān
 Yetiş imdādımıza olsun el-amān
 Esīre vermemek saña maḥşuşdur.
 25 Çün bu bet emmāre bizi azıtmış
 Yollarımızı tutub bütün sed çekmiş
 Bu kemter Hulūsī ḥālī ʿarz etmiş
 Kaḫa fethin görmek saña maḥşuşdur.

4a 7

Baykuşuñ meskānı olmuş vīrāne
 Kanaʿātı kafda mürġ-i anḳādır
 Bülbul eyler gülzār içre efgāne
 Pervāne ʿaşk ile cānı fedādır

5 Merkeḫ ü feres olmaz ʿaşka giriftār
 Ol şanur kim ḥār-u nebāfāt efgār
 ʿAşk-ı sevdā nedir deġil ḥaberdār
 Ömrü gelür geḫer şanur şafādır

- 10 Ey Hulūṣī Mecnūn Leylā ararken
 Buldu mevlāsını ṣahrā gezerken
 Şīrin için Ferhād ṭağlar delerken
 Seniñ bunda durmañ aynı ḥaṭādır.

4b 8

Destūr Koşma

- 5a Gel ferāḡat eyle sen bu sevdādan
 Aldanma cīfedir sen bu aḥkāmı
 Kimseler doymadı zevk-i dünyādan
Harābdır bunuñ aşlı encāmı

- 5 Ğaflete ṭalmıṣsiñ nice olur ḥālīñ
 Hāḡdan ıraḡ olmuş ol z'ālf göñlüñ
 Dāima şer işe aḡz eder meyliñ
 Fark etmezsiñ ebed ḥelāl harāmı

- 10 Eḡer diler iseñ ḥalāş cānıñı
 Uyanub ḡafletden baḡ dört yanını
ثم وجه الله dan iste kaniñı ⁹
 Oldur ḡaḡikatde aşrıñ imāmı

- 15 Hulūṣī şafāyı miñnetde buldu
 Sevdāyı aşkla pür- kebāb oldu
 Fenā dünyā fāñı olduḡun bildi
 Eyledi bekāyı ḡayrı devāmı

⁹ 53ve 68 no'lu şiirlerde de kullanılan bu terim Kur'an-ı Kerim 2.sure 115.ayetinde geçmektedir. Ayetin Meali şöyledir: "Doḡu da Batı da Allah'ındır, nereye dönerseniz Allah'ın yönü orasıdır. Doğrusu Allah her yeri kaplar ve herşeyi bilir."

5b

9

Destūr Koşma

Gel ey ġāfil şanma erdim murāda
 İşitmezsiñ Karūn Reşīd hālını
 Şeddād cennet yapmış iken dünyāda
 Kurtārmadı ¹⁰ cehennemden cānını

- 5 Dünyā zevki içün üzme kendiñi
 Emmāreye bend atdırma kendiñi
 Eğer diler iseñ çāre derdiñi
 Şıdkile tut bir kāmiliñ dāmeni

- 10 Vechiniñ üstüne haflar dizilmiş
 Sūre-i فتحالك yazılmış ¹¹
 Ey Hulūşī bu uşul böyle düzülmüş
 Hakkā erdi gören nūr cemālını

6a

10

Destūr Divān

Kimi cāhil kimi āmil kimi kāmīl efendi
 Şeytān su'āl etdi kimden öğrendiñiz bu fendi
 Korku hak yok ol resūlden zerre etmezler hayā
 Gice gündüz dāim efkārları şeytān kemendi

- 5 Hüsn-ü zann yok sūi' zannın artururlar gün güne
 Kizb-i bühṭān ittifākın diğēr ifsād beğendi
 Nedir fānī nedir bākī hāb-ı ġafletde iken
 Ol nāzenin ömürleri bir hevāya tükendi

¹⁰ Kurtaramadı r > ø, aa > a: Kurtaramadı olmuş

¹¹ Bu kelime, Kur'ân-ı Kerîm 48.sûre 1.ayette geçmektedir. Ayetin meali şöyledir: "Ey Muhammed Doğrusu biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır."

- Ölüm, kabir, suâl, sırâṭ maḥşere hîç fikri yok
 10 Âkl-ı idrâkıyla şanur mâlik cihâne kendi
 Her anda fikir etdikleri zinâ, cimâ hırş tama⁶
 Şavm-ı şalâtıyla şanki günâhları ödendi
- 6b Buğz, hased, ekl-ül ḥarâm, gıybet buhl hâlleri
 Her işiñ tevbesi maḳbûl deyüb deyüb güvendi.
- 15 Ḥamdolsun kimseyi incitmedim gör bak netdiler
 Gel şimdi sen bunları etdiklerin bulsun dimendi

- 13 احکم الحاکمینا ismiyle¹² عزیز زنتقام³
 Şübhe yok elbet gelür maḥşere ol Hudâvendi
 Ey Hulûşî sen ebsem ol bu bir tecellî geçer
 20 Her huşuşda⁴ ârif olan tali⁵ ine gücendi.

6b

11

Destûr

- Gel bak şunun yalan dünyâ üzerine icârlandı
 Bunun hâli hırş-u tamâ⁶ yiyüb içüb acarlandı
 7a Şeytân bunu tırmaz yeder şer işlere karşı gider
 Her ʿamelin riya eder bu şeytâna kaṭarlandı
- 5 Ol ki İslâm isimlidir kisvesiyle resimlidir
 Bütün fi li bâzârlandı her ʿameli nazarlandı.
- Kâmilliğin sana vermez mürâ⁶ idir ele girmez
 Men ʿarefe⁶ akli ermez boş boşuna vaḳarlandı
 Her fesâda egnin almış cehli zulumâtında kalmış
 10 Kîñ ucb hem kibre talmış ne utandı ne arlandı

¹² Bu terim, Kur'an-ı Kerim 14.sure 47. ayet'te ve 2.sure 4. ayette geçmektedir. Meali şöyledir: "Allah güçlüdür. Mazlumların öcünü alır."

¹³ Bu terim, Kur'an-ı Kerim 11. sure 45. ayet'te geçmektedir. Ayetin meali şöyledir: "Sen hükmedenlerin en iyi hükmedenisin"

Ol ki İslām isimlidir kisvesiyle resimlidir
Bütün fi'li bāzārlandı her 'ameli nazarlandı.

İslāmın şartını gütmez bilür 'amma 'amel etmez
Zekāt verüb hacca gitmez kocaldı ihtiyarlandı
7b/15 Dünyâyı cem' edüb dermiş buhl şıfatını girmiş
Bir pül vermez gelse derviş etrāfına bakarlandı

Ol ki İslām isimlidir kisvesiyle resimlidir
Bütün fi'li bāzārlandı her 'ameli nazarlandı.

Hiçbir vakit kaža kılmaz kıblesin 'aynini almaz
20 Şorsañ buna der ki namāz şūretā bir yuvarlandı
Her gördüğün bir ad taķar çünki sūi zannla bakar
Encām aña bühṭān atar sanki andan zararlandı

Ol ki İslām isimlidir kisvesiyle resimlidir
Bütün fi'li bāzārlandı her 'ameli nazarlandı.

25 Hārām bunuñ malıdurur buğz ḥased ḥālidurur
Kızb gıybet kālidadurur bu mazharı kahrlandı
8a Gel Hulūṣı bakma buña korku gelmez Haḳ'dan aña
Yön almış esfelden yaña ol la'nete ismarlandı

Ol ki İslām isimlidir kisvesiyle resimlidir
30 Bütün fi'li bāzārlandı her 'ameli nazarlandı.

8b 12

Destūr

Nazar 'ibret eyle baķ şu 'āleme
Şāh-ı gedā gāflet bendine girmiş
Geç gayriden eriş feyz-i Ādeme
ب الكتاب¹⁴ cem'in vechine dermiş

¹⁴ Bu terim, Kur'an-ı Kerim 3.sure 7.ayet'te geçmektedir. Ayet'in meali:"Onda kitabın temeli olan kesin anlamlı ayetler vardır.

5 Âdem için secde buyurdu Yezdān
 Eyledi zātını sırrında mihmān
 Sen de ol gel bunda kabil-i imān
 Vaşlun eren vech-i Âdemden ermiş

10 Bu remzi Hulūşī beyān eyledi
 Ehl-i ğaflet Âdem sırrın bilmedi
 Hāk emrini İblīs tuğyān eyledi
 Anıñ çün lāīn ismini vermiş ¹⁵

9a 13

Destūr

Deryā-yı hayrete urādı yolum ¹⁶
 Bilmem bu hāl ile neyler gezerim
 Fark etmezem aślā şağımı solum
 Bāzār-ı kesretde ağlar gezerim

5 Aşālet-i şāhisin hükmüñ bozulmaz
 Derd-i aşkıñ aślā devā düzülmez
 Bin cefā eyleseñ sıdkım çözülmez
 Ağlar gözüm yaşın siler gezerim.

10 Cümle ‘ālem içre sensiñ çün kebīr
 Yüz sürer dergāhıñ Hulūşī fakīr
 Bend-i ‘anāsırda kalmışım esīr
 Tevfikiñi refik diler gezerim

¹⁵ Şeytān'ın isimlerinden olan bu terim Kur'ān-ı Kerīm 2.süre 34.āyet'te geçmektedir ve "kovulmuş, nefret kazanmış, Allah'ın rahmetinden mahrūm olan şeytān" manasındadır.

¹⁶ Uğradı kelimesindeki ğ > o düşmesi sonucu "uradı" olmuş.

9b

14

Destūr

Ol şūh irādemi aldı elimden
 Bī- nihāye bir ʿummāna iletdi
 Dünyā dahı ʿuqbā kıl u kālinden
 Cüdā edüb lā mekāna iletdi

- 5 Gördüm hayālını kendim unuttum
 Od düşüb derūnim pūr yanub tüttdüm
 Derd-i sevdāsiyla vücūd çürütdüm
 Ne şifā verdi ne dermāna iletdi

- 10 Ey Hulūşī gerçi derdiñ çoğumuş
 Böyle bir derd hıç bir ferdiñ yoğumuş
 ʿArz eylesem saña derdiñ çoğumuş
 Böyle müşkil bir hicrāna iletdi.

10a

15

Destūr

Ne müşkil hāl imiş ʿaşk odu söyünmez
 Göñül ancak devvārını arzūlar
 ʿAşk derdine¹⁷ ebed dermān bulunmaz
 ʿAşka düşen dildārını arzūlar

- 5 Derd-i ʿaşka tālib olmayan nā-dān
 Bī-ḥaberdır dā'im cemāl-i yārdan
 Būlbülün efgānı konca-i gülden
 Gör ki nice gülzārını arzūlar

¹⁷ Metindeki "derdini" kelimesindeki -e eki Denizli ağzı özelliğinde görüldüğü gibi -i şekline dönüşmüştür.

Var yürü Hulûsî derde çāre bul
 10 Tut kāmīl dāmenin şāhib-i ma'nā ol
 O bir pādīşāhdır sen āña bir kul
 Kuluñ verdi hünkārını arzūlar.

10b

16

Destūr

Bir ahū baķışlı yāre tutuldum
 Hāl-i perūşānda bıraķdı beni
 Sevdāsı gālībdır bilmezem ne oldum
 Bir baħr-i hayrete uğratdı beni

5 Ālem içre böyle cilvekār olmaz
 Şeş cihetden mir'āt idrāk olunmaz
 Virdim ikrār gayri netsem dönölmez
 Evvel ikrārımda aldatdı beni

Hayālī gōñlümde durur dāimdir
 10 İki kaş ortası kıble-gāhımdır.¹⁸
 Bilürken Hulûsî cānda cānımdır
 Irakdan u yakından aratdı beni

11a

17

Destūr Koşma

Āvāre gezerken uğradım derde
 Çille-i devrānım tōlmadı gitdi
 Gice gündüz karārım yok bir yerde
 Gōñlüm bir tesellī bulmadı gitdi.

¹⁸ Bu mısradaki kaş motifinin açıklaması: Sevgili 'āşık için değerlidir ve 'āşık tarafından yüceltilmek istenir. Tasavvufta sevgili, Ya Allah, ya Peygamber(s.a.v) veya mürşiddir. Kaş motifi burada kavisli şekliyle mihrāba benzetiliyor. Sevgilinin yüzü Cenāb-ı Allāh'ın tecellî ettiği yerlerden biri olarak kabul ediliyor.

5 Bulmadım ʿālemde derde emsālīm
 Arz edemem ben kimseye aḥvālīm
 Taḳdīrim mi siyāh yohsa aʿmālīm ¹⁹
 Bir şorar ḥālīmden olmadı gitdi.

Felek atdı okun deldi şīnemi
 10 Çeker oldum ben bu derd-i veremi
 Meğer yārdan (dosttan) ola merhem yāremi ²⁰
 Tabibler çaremi bulmadı gitdi.

Yā ilāhī nedir çekdiğim miḥnet
 Günden güne artar firāk-ı ḥasret
 15 Hūlūşīyem zāif eyle mağfīret
 Bu gülmedik başım gülmedi gitti.

11b

18

Destūr Koşma

Uruldu demimiz bezm-i beḳādan
 Beḳāsız fenāda izzet neylerem
 12a Ḥamdolsun kerem kānı Hudādan
 Oldu iḥsān şabr-u mūhlet neylerem

5 Göründü gözime vaḥdet bağları
 Dāhil olan anda buldu Ḥaydar'ı
 Verübdur ʿuşşāka āb-ı kevseri
 Bunda ḥayāt vermez şerbet neylerem

ʿHulūşīyem düşdüm ben bu efkārı
 10 Diler gönlüm mahrem isterem yāri
 Zülfünün telinde olam ber-dārı
 Bu ʿanāşırda zulüm miḥnet neylerem.

¹⁹ Yoksa > yohsa şekline girmiş. k > h fonetik ses değişimi Doğu ağzı özelliği olarak sızıcılaştırmış.

²⁰ Bu mısırda "yardan" kelimesinin üstüne şair tarafından "dosttan" açıklaması yapılmıştır.
 Dost ve yar'dan maksat Allah ve Allah'a olan aşktır.

12a

19

Destūr Koşma

Şems-i haqıkatdır doğmuş tolanmaz
Nūrunda mahv olmuş tábāneler var

Bir şem'adır yanar aslā söyünmez
Cāndan geçüb dönen pervāneler var

12b

5 رحمة للعالمین ol şāhıñ adı ²¹
İsmiñi işiden hayretde kaldı

Nüş eden demini hayātın buldu
Nihāyetsiz künc-i hazāneler var

10

Qabzın giren maqşūduna ulaşur
Zülf-ü telin bunca Mansūr dolaşur

Der Hulūşī pādīşāhlık yaraşur
Dergāhında nice şāhāneler var.

12b

20

Destūr Koşma

Şafā-yı zevk ile aşka erilmez
Cānıñdan bezüb uşanmayınca
Taklīd ile aşık ma'şūkun bulmaz
Nār-ı muhabbete boyanmayınca

5 Terk eyle rāḥatı yār ise murād
Şīrīn içün deldi dağları Ferhād
Miḥnetsiz dil bābı olunmaz güşād
Ciğer kebāb olub da yanmayınca

²¹ Kur'ān-ı Kerīm 21.sûre 107 âyet ve ayrıca 21. sûre 107 âyette geçiyor. Meālî şöyledir: "Ey Muhammed biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik"

- 10 Dost yolları dāim cefā miḥnetdir
 Cefā çeken ‘âşık merd oğlu merddir
 Hülûşî menziliñ şanma rāhatdır
 Hidāyet-i mevlā ulanmayınca

13a 21

Destūr Koşma

- Miḥnet deryāsına gōñül düşürdüm
 Talgası boyumdan aşdı ne dersiñ
 Bakınuram dört tarafından yok meded
 Gitdikçe engine kaçdı ²² ne dersiñ
- 5 Gör ki bu ‘aşk nice ıssı deryādır
 ‘Âşıklar fülkini anda oynadır
 Benim bunda yolum alan talğadır
 Seffnem menzilden şaşdı ne dersiñ
- 13b ‘Aşk deryāsi gāyet bir ulu ‘ummān
- 10 Karār tutub anda kalmışım mihmān
 Hülûşî bi çāre sefil ser-gerdān
 Vatanım girdāba düşdü ne dersiñ

13b 22

Destūr Koşma

Hakikat güneşi sīnemi²³ doğdu
 ‘Aşk-ı muhabbetle derūnim doldu
 Gün be gün kaynayub baña zār oldu
 Muhabbet-i ‘aşka düşeliden beru

²² Kaçdı > kaçdı, ç > ş fonetik değişimiyle sızıcılaşma olmuş.

²³ "Sīnemi" kelimesindeki -e datif eki Denizli yöresi ağzında görüldüğü şekilde -i olmuş.

5 Ḥasan'ül Kudsîdir pîr-i irşādım ²⁴
 Âl-i ʿābadır cedd-i ecdādım
 Cîfe-i dünyāda kalmadı dadım
 Ebrūyu secde edelden беру

 İsmim Ḥulūşîdir okur yazarım
 10 Leylā derdiyle şahrā gezerim
 Eflāka tayandı āh ile zārım
 Leylāya Mecnūn olalıdan беру

14a

23

Destūr Kōşma

Bir ʿacāi b̄ hāle giriftār oldum
 Şu benim derdimden bilür var mı ola
 İflāh olmaz derdim müşkilde kaldım
 Yārelerim merhem şarar var mı ola

5 Bulmadım ʿālemde ḥālimden bilür
 Derdim devāsızdır çāre mi olur
 ʿAceb bu dert baña bākî mi kalur
 Dost derdine devā verir var mı ola

 Giceleri artar oldu efgānım
 10 Nār-i ʿāşka ulaşalı kervānım
 Ḥulūşî der bezdi uşandı cānım
 Derd-i ʿāşka çāre bulur var mı ola

²⁴ Mehmed Kudsî veya Pir Seyyid Memiş Efendi adlarıyla anılan bu kişi, 19.yüzyılda Konya-Seydişehir ilçesine bağlı Hoca ve Çavuşlar köylerinde yaşamıştır. Devrinde oldukça meşhur olan Memiş Efendi, Nakşibendi tarikatının Halidiye kolunun Şeyhliğini yapmış, medresesinde yüzlerce talebe yetiştirmiştir. Muhammed Kudsî ve Hasan Kudsî adındaki hocalardan dersler alan Memiş Efendi, hocasına olan bağlılığı nedeniyle oğullarından birine Hasan Kudsî adını vermiştir. (Seyyid Hüseyin Fevzi El Hasenî Paşa, "Büyük Evliyalar ve Menakıbı" İstanbul, Gavs Yayınevi, 1980 s.145) Pir Seyyid Memiş Efendi, Denizli Kuşpınarı Mahallesindeki Stadyum, Vakıflar Öğrenci Yurdu ve çevresini vakfiye eden ve aynı yerde Türbesi ve adını taşıyan bir camisi bulunan Hacı Hasan Feyzî Efendi'nin de hocasıdır. Hulûsî Efendi bu mısradaki hocası Hasan Feyzî Efendi'nin silsilesindeki Hasan Kudsî Efendi'yi anmaktadır.

14b

24

Destür Koşma

Melül gönülüm katı över cananı ²⁵
 Çok şavaşdım gören söyler mi deyu
 Âh-u feryâd ile çıkdım devrâna
 Şağı şoldan ‘aceb gelür mi deyu

- 5 Şarf eyleyüb cümle varımdan geçdim
 Derc edüb cümle-yi vaḥdete göçdüm
 Boyun kesüb bab-u Ḥaydar'a düşdüm
 Kevşer-i zülâlden şunar mı deyu

- 10 Zāhid bu esrâra vākıf değildir
 Kibre şaḥib olmuş Ḥak'dan ğafildir
 Mağrūr olub zühdün şüret düzeldir
 Halk kendüye tabi' olur mu deyu

- Mücrim Hulūşiyem bir kem-ter gedā
 Eylemişem dosta cānımı fedā
 15 Eğer düşer isem ‘adüvden cüdā
 Şek götürmem mahrem eyler mi deyu

15a

25

Destür Koşma

Cüş eyleyüb girdim ‘ālī meydāna
 Men ‘aref göründü ‘uryāne geldim
 Sevdā-yı ‘aşkla döndüm Mecnūna
 Zāy edüb ‘aqlımı dīvāna geldim

²⁵"canana" kelimesindeki -a datif ekinin -ı olması gerekir.

5 Şem-i ruhsārınıñ pervānesiyem
 Kemān kaşlarınıñ mest-ānesiyem
 Vilāyet sırrınıñ merdānesiyem
 Cism-i candan geçüb kurbāna geldim

Denildi Hulūṣī ism-i şöhretim
 10 Zāhire görünür vīrān şüretim
 Hakk'dır özüm ma'mūr olmuş sīretim
 Melāmiyyūn üzre vīrāna geldim.

15b

26

Destūr Dāstān

Neler çekdim ben bu fānī 'ālemde
 Serencāmı işiden eyler figānı
 Rahm-i māderide levh-i kalemde
 Gör ki neler takdīr etdi Rabbānı.

5 Açıldı defterim olunsun dikkāt
 Defterde yazılan derd-i meşakkāt
 Bayındır'dan beru çekdiğim miḥnet
 Eyledi perūşān gönlüm virānı.

Bayındır'da maḥbūsluğum onüç gün ²⁶
 10 Gitdi nāmım oldum şanki bir şaşkun
 Üç zabtiyye hazır bir de ben düşkün
 Eyledik Tire'ye 'azm-i revānı

Yatsu vakti tamām biz de erişdik
 Ānda olan maḥbūslarla bilişdik
 15 Biraz taām edüb bir de su içdik
 Ol gice eyledik ānda mihmānı.

²⁶ Hulusi Efendi'nin hapis hayatının başlangıcını anlattığı mısralardır.

16a

27

Destūr

Ḥaḳīḳat baḥrini sen bizi ṭaldır
 Ṭarīkat imānı Ḥaḳ dīni buldur
 Diler azād eyle dilersen öldür
 Cümle dertlilerin sensin dermānı

- 5 Vaşlını ḥayranım yoluñda ḳurbān
 ‘Āşıkñ ḳatline yazarsın fermān
 لا يامر بما لعدل والاحسان²⁷
 Hallākım sensin sehāvet ḳānı

- 10 Nūr-i vechiñ gördüm ‘aqlım serseri
 Yitürdüm cānımı hem dahı seri
 Neylesün Hulūşī rıdvānı, ḥurī
 Nefsimden ḳurtarub insan et beni.

16b

28

Destūr

‘Aşķile nār-ı firḳate
 Düşmeyen yārin bilir mü
 Sarāy-ı sırr-ı vaḥdete
 Göçmeyen yārin bilir mü

- 5 Secde-i ebrū-i Ādem
 Nokta-i vaḥdetde müdām
 Sırr-ı vilāyete ḳadem
 Basmayan yārin bilir mü

²⁷ Bu mısra ile Kur’ân-ı Kerîm 16.sure 90.ayet işaret edilmektedir. Ayet’in meali şöyledir: "Allah şüphesiz adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarına bakmayı emreder."

Var iken gel saña fırsat
 10 Olunsa şekline dikkat
 İklimi vücûdda isbât
 Etmeyen yârin bilir mü

Ey Hulûsî bizi lâıık
 Hakk'dan ola hemân tevfiğ
 15 Âşıkı muhibbî şâdık
 Olmayan yârin bilir mü.

16b 29

Destûr

Derd ile döndüm tolaşdım
 Kervân-ı Âşka ulaşdım
 Şanurem Âşk şafâlıdır
 Nâr imiş yandım tutuşdum
 5 Bu Âşk içre çok süründüm
 Hırka melâmet büründüm
 Melâmiyyün bazarında
 Âleme Mecnûn göründüm.

Şarâb-ı vahdetten içdim
 10 Dünyâ endişesin geçdim
 Girdim Ârifân mektebini
 Men Ârefden dersi açdım.

17a Ne meyhâne ²⁸ mesciddeyim
 Hemân kâmil kabzındayım
 15 Ararsan Hulûsî beni
 Sarây-ı vahdet içreyim.

²⁸ "Meyhâne" terimi, metinde mecâzî olarak kullanılmıştır. Meyhâne burada, "medrese, tekke" anlamındadır.

17a

30

Destūr

Mübtelāyım bir efkāre
 Māil oldum bir dilbere
 Sevdā-yı ʿaşk-ıla zāre
 Düşüb kaldım saña geldim

- 5 Vechiñ gördüm şems-i tābān
 Dünyā baña oldu zindān
 ʿAklım gitdi hemān hayrān
 Olub düştüm saña geldim

- 10 Sen bağcede konca bir gül
 Ben de gül dalında bülbül
 Sīne üzre dāne fülful
 Görüb güldüm saña geldim

- Ben Mecnūnam sen bir Leylā
 Görünür Leylā'dan Mevlā
 15 Hulusiyyem saña illā
 Deyüb bildim saña geldim.

17b

31

Yārden haberi verdiler
 Müjdeler saña dediler
 Buña cānlar mı tayanur
 Kan-ile toldu dīdeler

- 5 Nāzlı dostdan esdi yeller
 Açıldı lāle sünbüller
 Hamd olsun bārī Hudā'ya
 Dahı şād oldu gönüller

- Geldi yārden rāyiḥalar
 10 Yār tütüsü cān tazeler
 İhtiyārım gitdi elden
 Vücūdum düşdü lerzeler

- Cemāl-i yāri görenler
 Müjde ḥaberi verenler
 15 Ne desün ḡayri Ḥulūṣī
 Destekir olsun erenler

32

Destūr

- 17b Nāmeñi alınca hemān elime
 Bir ateş düşdü ol dem göñlüme
 18a Cānlar tayanmaz āh u zārıma
 İki dīdelerim ḡanile tıldu
 5 Feleḡiñ işleri dā ima böyle
 İmtihān çokdur sevgülü ḡula

Eyle şabūr ḡaṭa gelmesün dile
 Bu aḡkamı bulan şabr ile buldu

- Ḥasretiñiz beni zāre düşürdü
 10 Gül-i ra'nā iken ḡāre düşürdü

Ciḡerciḡım kebāb edüb bişürdü
 Yandı derūnim biryāne döndü

Ḥaḡ yolunda muḡibb olan ḡardaşlar
 Erenler ba'zi cilveler işler

- 15 Āṣıḡ olan miḡnet çeker demişler
 Miḡnetlere rāḡıḡ āṣıḡān oldu

18b Cilve erenlerin çekmeyiñ fırkat
Bundan böyle edeceğiz muhabbet .

Bulmadım cihānda şāhib mürüvvet
20 Akdı gözüm yaşı ceyhūna döndü

‘Āşıkān başından gitmez sâ’ika
Yalvarır H

u
lūşī dā’ima Hāk’k’a

Niyāz eder necātiyla fāi’ka
Durmak olmaz yerimiz nīrāna döndü

18b

33

Destūr

Uzakdan merhabā olmaz sevdiğim
Yādlar gibi niçün karşı bakarsın

Rahm edüb hālîmden şormazsın benim
Selām vermez ciğerlerim yakarsın

5 Siyāh zülfüñ telin dolaşdı göñlüm
Kaçan yüzüñ görsem tutulur dilim

Ağyār sözün bakub ey konca gülüm
Baña nisbet sitem işler tutarsın

19a Şanma dostum deyu yüzüñ gülünü
10 Ayırub seçmezsin dostu düşmānı

H

u
lūşī bu kader neyledi seni
Ne dost bilür ne düşmāndan kaçarsın

19a

34

Destūr

Gel ey dilber verme nā-dāna meyliñ
 Beni bunda bī-ār etdiñ ne çāre
 Derūnimden çıkmaz ebed hayāliñ
 ʿAqlımı tār u mār etdiñ ne çāre

- 5 Beni²⁹ nisbet ile yādlara gitme
 Bu hūbluk çağını yok yere şatma
 Ağladub sīnemi odlara yakma
 Gözüm yaşın pīnar etdiñ ne çāre

Gel ey güzel dostuñ düşmāniñ tanı
 Naşahat gūş eyle ağlatma beni
 Ben bir Hūlūşīyem terk etmem seni
 Derdiñe giriftār etdiñ ne çāre

19b

35

Destūr

Yār benimle mizāc etmez
 Sevdāsı serimden gitmez
 Uğratdı beni derdine
 Olsa Lūkmān merhem etmez

Bir vechiyle vaşf olunmaz
 Ğayriye göñlüm dolanmaz
 Ne hūb cemāl vermiş yezdān
 ʿĀlemde misli bulunmaz

²⁹ Metinde "beni" şeklinde geçen kelime de Denizli ağzı özelliğine uyularak "baña" şeklinde geçiyor.

- 5 Ben ağlarım yār ağlamaz
 Gelüb gözyaşımı silmez
 Günde yüzbiñ cefā eyler
 Bir kez ahvālimi şormaz

Hulūşī der geçemem vāz
 Göñülden aşkı söyünmez
 Rūz-i şeb derūnim yakar
 Āşikār eylemek olmaz

20a

36

Destūr Dāstān

- Ahvāl-i göñülden vaşfedem sizi
 Diñleyenler gerek ġāyet ʿirfānı
 Ĥamd olsun ne ihsān eylemiş bizi ³⁰
 Yek nefesde mevcūd görür cihānı
- 5 Göñüldedir nice dürlü nakkaşlar
 Farq eyleyen hayrān kalur demişler
 Her işi gizlü esrārdan işler
 Bilmez iblīs dahı anda seyrānı
- 20a Göñül içre dürlü bāzār kurulur
 10 Gāhī nefse gāhī Ĥakḳ'a yār olur
 Cümle zuhūrātlar göñülden gelür
 Kendi okur zuhūr olan fermānı
- Gāhī olur kafdan kafa hükmeder
 Gāhī deryā mevci hesāblar tutar
 15 Gāhī düşer havfe hemān der-beder
 Tefekkür bābında eyler efġānı

³⁰"bizi" kelimesindeki -e eki Denizli yöresi ağzında görüldüğü şekilde -i olmuş.

‘Akla tercümān olan gönüldür
 Gönül işin ‘ākīl hayrān kalubdur
 Bir yerde anıñ kararı yokdur
 20 Keşf eder seyrinde cümle devrānı

Gönül dediğimiz bir ulu kervān
 Bir takyede eyler biñ dürlü devrān
 Her nereye gitse yorulmaz bir ān
 Ki ancak bu dünyā anıñ harmānı

25 Gönül hemān ancak ‘anķāya beñze³¹
 Yerde gökde deñizde deryāda geze³²
 Çār-şūsundan yüce yokdur hiç bāzār
 Her kanda olursa vardır dükkānı

Gönül ğayet lāṭīf sarāy-ı sırça
 30 Aynı beyaź güldür hem dahı konca
 İncünür ‘adādan şabā esince
 Pek za‘ifdir anıñ göğsü gerdānı

Vaşf olunmaz gönül Hudā sırrıdır
 Biñ sene söylesem hemān zerredir
 35 Nihāyetsiz bir sırr-ı sarāydır
 Zāt-ı Raḥmān anda tutdu mekānı

Gönül ızhārın beyān eyledim
 Bu kadarca ‘aqlım yetdi söyledim
 Bilmem bildim ‘aceb bilmem bilmedim
 40 Bu rumūzlarıñ yokdur yalanı

Hayrān olub kaldım ben bu gönülden
 Nişān arar kaçan görse güzelden
 Bulur ise eğer kaşı gözünden
 Katlanur cefāsın olur mihmānı

³¹ Metinde geçen "benze" kelimesindeki -r eki yöredeki ağız özelliğinde görülen şekilde düşmüş. r> ø

³² Metinde geçen "geze" kelimesindeki -r eki yöredeki ağız özelliğinde görülen şekilde düşmüş. r> ø

45 Göñül diler şafāsını bulamaz
Her bir güzeli alaḳoyamaz
Alur ise bir kez aṣlā dönemez
Olsa bütün dünyā anıñ düşmānı

50 Hulūṣı'nın göñlü melūl mahcūbdur
Dilediği ancak zāt-ı maḥbūbdur
Şıfat-ı cemāl seyrine hoşca hūbdur
Haḳ cemālin nisbet verdi insānı

21a 37

Destūr

Bir güzeliñ ḡāyet methin eylerin
Takdı boynuma sevdā zencīrin
İsmiyle müsemmā sözleri şirin
Bir āhū bakışlı derde düşürdü

21b Lāl olmuş yanaḳlar taranmış kahgöl
Kırmızı dudakları zebānı bülbul
Ebrūları siyāh saçları sünbül
Gelüb geçdikce 'aḳlım şaşurdu

10 Ne hūb şuret ile yaratmış Hudā
Öğüb yaradana olsun cān fedā
Hālimden añlamaz eder nāz edā
Sevdāları beni taḡdan aşurdu

Nev-cüvān'ıñ ³³ ḳaddi serviye beñze ³⁴
Bir buse alırsam yeter bergüzār
15 Hulūṣı der dā'im yüreğim üzer
Sitemleri ciğerim yakdı bişürdü

³³ Şāirimiz "Nev-civān"ı mürşidi Hacı Ḥasan Feyzī Efendiye benzetmektedir. Diğer şiirlerde de sık sık geçen "yār", "güzeli", "dilber" de aynı ḡāye ile kullanılmıştır. Tasavvufta mürşidler genel olarak bu şekilde anılır.

³⁴ Metinde daha önce de geçen "benze" kelimesindeki -r eki yöredeki ağız özelliğinde görülen şekilde düşmüş. r > ø

Destür

Dilber niçün böyle benden kaçarsıñ
 Oñulmaz dertlere uğratdıñ beni
 Yüreğimi ateşlere yakarsıñ
 Şoldurup beñzimi şarartdıñ beni.

- 5 Görmesem duramam sevdiğim saña ³⁵
 Zindān olur sensiz bu dünyā baña
 Vazgeçemem etseñ biñ cefā baña
 Sevdāya düşürüp ağlatdıñ beni.

- 10 Vücūdum titrer sesiñi duysam
 Dağulur 'aqlım yüzüñü görsem
 Yalvarır Hulūşī bırakma sersem
 'Aqlım alub mecnūn sen etdiñ beni

22a

39

Destür

Bir sitemkār yāriñ derdine düşdüm
 Sevdāsı göñlümünden silinmez gider
 Terk edüb nāmūs-u 'arımdan geçdim
 Ne çāre ahvālīm añlamaz gider

- 5 Mevlā bilür çekdiceğim elinden
 Hasta düşdüm cevri-i sitemlerinden
 Beş beter eyledi baña ölümünden
 Urduğu zahmler oñulmaz gider

³⁵ Metinde geçen "saña" kelimesi yöresel ağız özelliğinde görüldüğü gibi "seni" olması gerekirken "saña" olmuştur.

10 H

u
l^uṣⁱyem h^alkıñ dilinde kaldım
Gice g^und^uz z^arⁱ z^arⁱ a^gladım
Cevr-i k^are muḥ^abbetde bulundum
Zerrece iltif^at eylemez gider.

22b

40

Dest^ur

Gel ey dilber raḥm et benim ḥ^alimi
Ḥ^alimden ^ag^ah ol merḥamet eyle
Görmez misiñ gözden a^gan yaşıımı
Sen de benim ile gel firḳat eyle

5 Sevd^a-yı aşkıñla mecn^una döndüm
Gel gör beni ḥasretiñle ne oldum
G^un be g^un z^arimdan şararub şoldum
Bu ḥasta v^uc^udum şor şıḥ^at eyle

10 Ka^çan görsem ^aqlım da^gılır gider
Güzeller dostunu cef^a mı eder
Sen de H

u
l^uṣⁱ'ye olsañ p^ay-d^ar
A^gy^ar sözün ba^gma muḥ^abbet eyle

22b

41

Dest^ur

Gine tazelendi nice dertlerim
Bir saçları s^unb^ul y^arden ötürü
A^gub ceyh^un oldu yaşı gözlerim
Etdikleri sitemlerden ötürü

5 Nev-c^uv^anım ^aceb k^adrim bil^ur mü
23a Naş^aḥat eylesem kab^ul olur mu
Çevril^ub a^gy^ardan baña bulur mu
Şakındı^gım bed a^gy^ardan ötürü

- Desem ey yār gitme şaķın aġyāre
 10 Sözlerini bakub olma āvāre
 H̱ulūṣī müşkilde ҡaldı bī çāre
 Ҡoncalarda biten ẖardan ötürü

23a

42

Destūr

Mümkün mü medḥ etmek nev-cüvān seni
 Şad hezār dilberin sensiñ serdārı
 Beñzemez ẖūblardan bir ẖubān seni
 Tolaşdım etrāfi şordum civārı

- 5 Ālemde görülmüş deġil emsālīñ
 Mir'atdır Āaynimde māhī cemālīñ
 Āceb ne yüzdendir maḥrem vuṣālīñ
 Mecnūn oldum eyler iken efkārı
- 10 Bu cihān baġında ҡonca bir gülsün
 Her ҡafesde öter dānā bülbülsün
 H̱ulūṣī der gönüllerde gönülsün
 Demek sensiñ şāhlı fevķ-i ẖünkārı.

23b

43

Destūr

- Māh cemālin burc-i binādan gördüm
 Ḥayrān olub vāfir beyhūde ҡaldım
 Āklım başa gelüb efkāre ҡaldım
 Yāre bugün Āceb ne oldu deyü
- 5 Şād-ı ẖurrem olub eyledim şükür
 Şanki benim oldu vilāyet-i Mıṣr
 Ka'ıl olmaz ebed münāfiķ münkir
 Bu ẖub civān bunda ne geldi deyü

- Ben bir Hulūşīyem aġlar gülemem
 10 Ġayri yāre ašlā gōñül veremem
 Nūr cemālin görmeyince duramam
 Gözlerim yolların gelmedi deyu

44

23b Destūr

- 24a Dostum benim ismini dost
 Demiş varayım göreyim
 Sevdāsını eġnimi post
 Vermiş varayım göreyim

- 5 Hüb yaratmış kerem kânı
 O bir Leylā ben Mecnūnu
 Vīrān gōñlüm sarayını
 Girmiş varayım göreyim

- Boyü beñzer gül fidana
 10 Rūvinde ħāl yokdur dāne
 Cemāli māhi tābāne
 Dönmüş varayım göreyim

- Dili söyler olmuş bülbül
 Yanaġında açılmış gül
 15 Fes altından siyāḥ kahgöl
 Çıkmiş varayım göreyim

- Yan üstüne eġmiş fesi
 Münāsibdir nāz edāsı
 Şedef dişler dūr-dānesi
 20 Olmuş varayım göreyim

Bir kadeh ūn ūarabından
 Hulusî içsün elinden
 Bir busecik yanağından
 Demiş varayım göreyim .

24b

45

Destür

Cüdâ düşdüm hasretliğin çekerim
 Cihân baña zindân oldu ağlarım
 Yaş yerine gözden kanlar dökerim
 Dîdelerim al kan oldu ağlarım

5 Derd-ü miñnet çeke çeke uşandım
 Gitdi yârim bir mevlâya inandım
 Yuvada kalmış yavru kuş gibi kaldım
 Yârim gözden nihân oldu ağlarım

10 Der Hulusî derdim añlar bulunmaz
 Hâlim desem kimseleri inanmaz
 Bir esîrim elim ermez ulanmaz
 Hasretliğı hicrân oldu ağlarım

24b

46

Destür

Cüdâ düşdüm hasretliğin çekerim
 Ğayri işim fiğân oldu ağlarım
 Yaş yerine gözden kanlar dökerim
 Derdim ğine tazelendi ağlarım

5 Yazılmış alnıma bu dert lem yezel
 Çalarım sazımı söylerim ğazel
 Görünmez gözüme ğayri bir güzel
 Fırkatıñle ciğerim yandı ağlarım

10 Şorma ismim Hulūşīyem civārı
 Nāmemi okuyan añlatsun yāri
 Yār de bir şukḳacık göndersün bāri
 Şāz olam yüreğim yandı ağlarım

25a

47

Destūr

Şafāī hoş geldiñ göñlümüñ nūru
 Sen gideli düşdüm derd-ü efkārı
 Baḳamadım dahı etrāfı civārı
 Sevdiğim hoş geldiñ sen şafā geldiñ

5 Gitdiñ ğurbet ile ḳaddim büküldü
 Zaīf göñlüm vīrān olub yıkıldı
 Kimseye şormağa dilim tutuldu
 Sevdiğim hoş geldiñ sen şafā geldiñ

Geldiğini duydum göñlüm uyandı
 10 İki dīdelerim ḳana boyandı
 Eski sevdālarım hem yeñilendi
 Sevdiğim hoş geldiñ sen şafā geldiñ

25b İrakdan görmişem yoluñ baḳarım
 Uyardıñ göñlümü artdı efkārım
 15 Nice zamān ḥasretliğin çekerim
 Sevdiğim hoş geldiñ sen şafā geldiñ

Ayak turābīyem diñle sözlerim
 Mah cemāliñ arzū edüb özlerim
 Ricām budur görmek diler gözlerim
 20 Sevdiğim hoş geldiñ sen şafā geldiñ

Bir k̄oncacık ḡülsüñ ḡöñlüm bağında
 Bir bülbülem ġarīb ḡül budağında
 Düşmāna dost oldum seniñ yoluñda
 Sevdığım hoş geldiñ sen şafā geldiñ

25 Āşkıña yandığım añlamaz mısıñ
 Āşıklar aḥvālın diñlemez misiñ
 Gelüb bir kez ülfet eylemez misiñ
 Sevdığım hoş geldiñ sen şafā geldiñ

Kem kelām dimezem ebed sözümde
 30 Aşla yokdur fenā ċamef özümde
 26a Gice gündüz ḥayāl olduñ gözümde
 Sevdığım hoş geldiñ sen şafā geldiñ

Hulūşīyem ḡöñlüm vermişem saña
 Ağyār içre bed-nām etme gel baña
 35 Yazub nāmelerim gönderdim saña
 Sevdığım hoş geldiñ sen şafā geldiñ

26a

48

Destūr

Nedem saña ḥālīm añladamadım
 Etdirdiñ madārā nā-dāna beni
 Bunca naşāhatlar diñledemedim
 Ne çāre güldürdüñ düşmāna beni

5 Añlad baña benden kaçdığın neden
 Uşandırdıñ beni tatlı cānımdan
 Sevdi ḡöñlüm kurtulmazsın elimden
 Varsun ċālem etsün bühtāne beni

- Dönmez gönül sevmişsen sitemkârı
 10 Eliñden çekdiğim cehennem nârı
 26b Terk etdim yoluñda nāmûsu ‘ârı
 İflâh olmaz bulan bahâne beni
- 26b Rûz-i şebb hayâlîñ gözümde gitmez
 Derdiñ beni gice gündüz uyutmaz
- 15 Ağrımız bir dertdir merhem kâr etmez
 Lûkmân dahı vermez dermâne beni

- Mestâne gözleriñ ‘aqlımı aldı
 Mecnûn edüb beni şahrâya saldı
 Bütün gün gözlerim yoluñda kaldı
 20 Görenler şandılar dîvâne beni

- Elim ermez naşıl varayım saña
 Rakîb düşmân cüdâ düşürdü baña
 Etek öpüb ricâ eylerim saña
 Gelüb ‘arz et beyaz gerdâna beni
- 25 Gûşe-i vahdetde meskânı tutdum
 Âhû gözlüm seni şanma unuttum
 Feryâd edüb bûlbüller gibi ötdüm
 Sen düşürdüñ zârî efgâna beni

- 27a Sevdâ bazarını girmeyen bilmez
 30 Şanma her güzeli meyil verilmez
 Zâ‘îf gönlüm sensiz tesellî bulmaz
 Başımı dâr etdiñ cihâna beni

- Siyah zülfüñ teli Maşûr dâridir
 Kaşîñ mihrab göğsün cennet bağıdır
 35 İkrârdan dönmek yâğır kâridir
 Assalar da dönmek urgâna beni

Hulûşîyem vermem sırra ağıyarı
 Kimseler çekmesün böyle efkârı
 Derûnîmde yanar muhabbet nârı
 40 Söyünmez bıraksañ 'ummâna beni

27a

49

Destûr

Bir hûb civân cânsîñ olmuşam mâ'îl
 Sevilürken inâd etme gel sevil
 Bu dilberlik çağı geçer ey gâfil
 Güvendiğîñ dağlar harâbdır seniñ

5 Kâbiliyyet vardır bilürem sende
 Görüşmüş ervâhlar elestü bezminde
 'Aşk meyyi 'uşşâka tak'sîm olanda
 Ol vakit içdiğîñ şarâbdır seniñ

10 Hulûşî dostundan bezüb uşanmaz
 Vîrân gönlüm zaîf cevre tayanmaz
 Hâkîkat-ı hâl budur derim inanmaz
 Göğsüñ cennet kaşîñ mihrâbdır seniñ

27b

50

Destûr

Gönlüm bir dilberi³⁶ mübtelâ düşdü
 Nâr-ı hasretiyle nîrân mekânım
 Âh dedikce yedi deryâlar coşdu
 Zemîn-i eflâke tutdu efgânım

³⁶Metinde geçen "dilberi" kelimesindeki -e eki, yöresel fonetik değişme ile -i olmuştur.

5 Edinmiş zātını uşşāka mir'at
 Şeş cihātdan görünen kendidir bizzāt
 Leb-i keyser nefhi olubdur hayāt
 Yokdur aslā zerre vaşfin beyānım

28a Bu derde Hulūsī oldum giriftār
 10 Dūnyā u ukbāyı etmem i'tibār
Halk-ı uālem olsa baña öğütķār
 Vaz geçemem nedem cānda cānānım

28a 51

Destūr

Hamd ü usenā olsun yezdān bārīme
 'Arz olunsa cihān dönüb bakmazam
 Kanāāt tācını koydum serime
 Şāh-ı cihān olsa minnet etmezem
 5 Deryā-ı uaşk içre kuruldu bāzār
 Gönül dīdārını arayub gezer
 Bir baħr-i hayrete taldım bī hāzer
 Olsa tūfān dūnyā ğuşsa çekmezem

Hulūşīyem giydım hırķa-ı melāmet
 10 Fahr ile fahr oldum neylerem zīnet
 Yār ile vaħdetde isterem vuşlat
 Rıdvān-ı Hūrī'ye gönül dakmazam

28b 52

Destur

Bir bülbülem ğarīb vaħdet bağında
 Selām edüb yazdım siziñ ellere
 Kusurum bakmayub niyāz bābında
 Teşrīfñiz olsun bizim ellere

5 Pervâne 'aşk için şem 'aya yanar
 Figân eder bülbül koncaya döner
 Kargaya yâr olma lâşeye iner
 Bülbül iseñ gel kon bizim dallara

Gönlüm açdıñ 'aqlım perûşân oldu
 10 İki dîdelerim kan revân oldu
 Hülûsî dillerde dâsitân oldu
 Bakar iken saña her gün yollara

28b 53

Şıdk ile şâhib ol 'aşk-ı sevdāya
 Çünkü bu 'aşk saña pây-dâr olur
 İllā deyen bezm-i elest Hudāya
 'Aql-ı evvel olub hissedâr olur.

29a

5 Irmağ gibi bahre akub çağlayan
 Tevekkül bābında şıdkın sağlayan
 'Arif olub 'irfân sözün haklayan
 'Akıbeti anıñ berhûdar olur ³⁷

Hülûsî 'arife söyler rumuzu
 10 İcāzet-i mürşidle açılır gözi
 Kişi eğer kabul eylerse sözi
 'Akıbeti anıñ berhûdar olur

29a 54

Bî çāre gönlümü men' edemedim
 Fenā gülzār gonce da'vālarından
 Derūnda derdimi zabt edemedim
 Yel esdikce rîhā fehvālarından

³⁷ "Sümme Vechullah" Kur'ân-ı Kerîm 2.sûre 115.'âyette geçiyor. Meâlî: "Dünyânın her köşesinde Doğu'da, Batı'da nereye bakarsan Allah'ı görürsün."

5 Gel gönül perūşān olma sen bunda
Fenā bulur gıncelerīñ yolunda
Yārīñ bekler saña³⁸ vaḥdet bağında
Gel geç uyma nefsiñ iğvālarından

29b Hāl-i ‘aşqdan tāciz olma Hulūşī
10 Cümle selefleriñ budur huşuşī
Baḥr’e tutub mecāziye maḥşuşī
Tā olunca mevlā devālarından

29b 55

Kāināt ma‘deni yüce sultānım
Haṭā benden a‘tā seniñdir billāh
Beyhūde ḥālimden uşandı cānım
Mürüvvet bendeki yā şeffullāh

5 ‘Aqlım perākende gönülüm perūşān
Kalmışam ḥayretde sefl ser-gerdān
Mücrimleriñ sensiñ derdine dermān
Maniyyeten ṭabībsiñ elḥamdülillāh

Hulūşīyem baḥr-i ‘işıyāna ṭaldım
10 Nār-ı hicrān cehl-i zulümātda ḳaldım
Yüzüm ḳara bāb-ı ḡufrāna geldim
Ḳuşuruma tevbe estaḡfirullāh

30a 56

Ġāfil gezme gönül mahrūm ḳalursiñ
Erenler ḳatında dürlü şafādan
Ḥaḳ rızāsın gözet beḳā bulursuñ
Saādet-i ‘uzmā kenz-i iḥfādan

³⁸ Metinde "sana" şeklinde geçen kelime Denizli ağzı özelliği nedeniyle "seni" şeklinde kullanılıyor.

5 Nefsiñ düşmān bilüb düşerseñ cūdā
 Ma'rifetin şeksiz 'arz eder Hudā
 Terk-i ğaflet vaḥdet bulub ibtidā
 Rūḥa cilā kesb et kurtul cefādan

10 Ey Hulūşī her dem 'arşdır maḳāmıñ
 Dīdār-ı yār ile vuşlat hıtāmıñ
 Hīç bir vakit keder görmez aḥkāmıñ
 Şübhe etme ğayrı aşlā hafādan

30a 57

Var 'aceb tabiātlar sende ey dilā
 Kabiliyyet izhar edersin 'ayān
 30b Elestü hıtābında dediñ mi belā ³⁹
 Çünkü eder bir zāt aşlını beyān

5 Dāim baña şirin sözüñ misk 'anber
 Şāhım sensiñ ben de saña bir kanber
 Cemāliñ ve'l fecri ⁴⁰ kaşlarıñ minber
 Vā'iz eder vaşfiñda ledün okuyan

10 Çünkü verdiñ ikrār kālū belāda
 Ve lākin derc nasīb iş bu dünyāda
 Kesb-i makam eyle'arş-ı ālāda
 Kemāl dāmin tutub şıdkıña tayan

Baş koymuşam kademleriñ altına
 Ehl-i fesād bindi şeytān atına
 15 Çıkdı tevekküller sultān tahtına
 Sāādet buldular baḥr-i bī pāyān

³⁹ Allah'ın rūhları yaratıp "elestü bi-rabbiküm" 7.süre 172.âyet (Ben sizin Rabbiniz değil miyim) diye sorduğu ve rūhların da "Belā" "evet" dedikleri an.

⁴⁰ Bu kelime, Kur'ân-ı Kerîm 89.süre 1. âyet'te geçmektedir. Meâli şöyledir: "Tanyerinin ağarmasına and olsun."

- Eğer olam derseñ mevlāya maḳbūl
 Şadıklar şoḫbetin sen eyle ḳabūl
 31a Ḳanda ise gice gündüz ara bul
 20 Ḳalmaz aṣlā maḥrum ‘irfāna uyan

Dahı söyler isem sözler çok uzar
 Bu ḳadarca olsun saña ber güzār
 Pişmānlık şoñu olur āh u zār
 Ḳalma sen gel bekā bezminde ‘uryān

- 25 Saña nuṭḳum āb u zülāl-ü kevşer
 Ben de yokdur fenā ‘amel hīç eşer
 Naşāḥat ‘arz eder Hulūşī püser
 Fehm eyle sözlerim şanma kim ‘isyan

31b

58

Destūr

Gerçe ey yār saña niyāzım çokdur
 Düşündürme ḳara ḳara yār beni
 Bilür iken ğayrı efkārım yokdur
 Gel erişdir iftiḥāra yār beni

- 5 Göründüñ gözime düşürdüñ tāre
 Beni işden güçden etdiñ āvāre
 Virdiñ dürlü reñkden kendiñ tīmāra
 Unutdurduñ kesb-i käre yār beni

- ‘Aceb dermiñ bir gün durma gel beri
 10 Ḳoklayaydım yanağında gülleri
 Dānelenmiş siyāh zülfüñ telleri
 ‘Āḳıbetde çeker dāra yār beni

32a Hulūṣīyem saña minnet düşürdüm
Nice ṭalgaları başdan aşurdum
Sevdā-yı ʿaşkınla ʿaklīm şaşurdum
Ver benim derdim bir çāre yār beni

32a 59

Etme dilber böyle şive nāz edā
 ʿAşķın beni nālān eder gezdirir
 Āķibetde beni gör ki bu sevdā
 Mecnūn edüb ʿuryān eder gezdirir

5 Kaşların kurulmuş yayı kemerdir
Cemalin on dörtde mâhi çamerdir
Göğsün cennet levniñ reng-e ahamerdir
Gören gönü şayan eder gezdendir

10 Göñül verdim saña şād olub gülmem
Gice gündüz anda kaldığım bilmem
Gün be gün gözlerim kan akar silmem
Her demimde hicrān eder gezdirir

32b Ey Hulūṣī şabr et meydānı çokdur
Nice mücrimlere dermānı çokdur
15 Şanmadığımız yerden ihsānı çokdur
Bir gün elbet sultān(Şādān) eder gezdirir.

32b 60

Er meydânın nâ-mahremler giremez
Gel âr etme nâ-mahremden dön geri
Maḥcûb olan murâdını eremez
Âşık nāmûs^۷ âr istemez gel beri

5 Gürühî ʿaşıķān nice geçdiler
 Dost elinden tolu bāde içdiler
 Mertlik ile maḥcūbluĝu seçdiler
 Cān verdiler bu meydānda her biri

 Gerçi nāz etseñ de saña yaraşur
 10 Çekemez Hulūşî ʿaķlı karaşur
 Dilberlerde raḥm çokdur baraşur
 Çekdiğimiz ḥasret yetmez mi ĝayrı

33a

61

 Bir bülbülem ĝarīb vaḥdet baĝında
 Selām edüb yazdım siziñ illere
 Kuşurum ʿafv edüb niyāz bābında
 Teşrifler buyruñ bizim ellere

5 ʿAşk ile pervāne şem ʿaya yanar
 Efgān eder bülbul ḳonceye döner
 Yār olma ḳargaya lāşeye iner
 Bülbul iseñ gel ḳon bizim güllere

 Düşmān ile dostu tanur bilürseñ
 10 Bakma etrāfiña er oĝlu erseñ
 Mücevher kānını bulayım derseñ
 Ördek gibi ṭal yüz bizim göllere

 Şanma şaķın beni yoldan azmadım
 Yolsuz yere ḥāşā kuyu ḳazmadım
 15 Yazcaķ idim ʿār eyledim yazmadım
 Diyecek idim ʿarz et beyāz ḳollara

33b Görüşmemiz ḥayli çok zamān oldu
 İki dīdelerim ḳan revān oldu
 Hulūşîniñ ḥālî pek yaman oldu
 20 Bakar iken saña her gün yollara

33b

62

Cüdā düşdüm ḥasretliğin çekerim
 Ğayrı işim efgān oldu ağlarım
 Yaş yerine gözden kanlar dökerim
 Yārim gözden nihān oldu ağlarım

5 Yazılmış alnıma bu dert lem yezel
 Gözyaşıyla yazdım böyle bir ğazel
 Görünmez gözüme ğayrı bir güzel
 Bütün etrāf zindān oldu ağlarım

Añlaşılmaz derdim her nice nice
 10 Ne gündüzüm gündüz ne gicem gice
 34a Bırağub da böyle koyub gidince
 ‘Aklım tarma tağan oldu ağlarım

Nedir beni bunda bırağub gitdiñ
 Düşmānlara karşı ḥor hecīl etdiñ
 15 Eskimişken gine dert yeñiletđiñ
 Derdim üçyüz toksan oldu ağlarım

Siyāh zülfüñ telin dolaşdı göñlüm
 Seher vakti feryād eder bülbulüm
 Ayrılığın oldu şanki bir ölüm
 20 Bu ḥasretlik hicrān oldu ağlarım

Ebed gitmez ḥayālimden kāmetiñ
 Ben bilürem ancak kadir kıymetiñ
 Şadākaṭ bezminde çokdur ḥürmetiñ
 Bu ‘irfānıñ beyān oldu ağlarım

34b

25 Neler çekdim ben bu ‘aşkıñ elinden
 Çekmeyenler bilmez sevdā ḥālinden
 Ḥaber alam deyu gidüb gelenden
 İsmim dilde destān oldu ağlarım.

Derūninde ateş āşikār yanmaz
 30 Hālim desem hiç bir kimse inanmaz
 Kara bahtım benim niçün uyanmaz
 Buña aklım hayrān oldu ağlarım

Pek kara yazılmış bahtım ikbālim
 Ne tākatım kaldı ne de mecālim
 35 Bilmem günāhum mı yohsa a mālim
 Şaşdım işim gümān oldu ağlarım

Neyleyim ne gelür ki elimden
 Uçurdum bülbulüm fidān gülümnden
 35a Bu ayrılık pek zor geldi ölümnden
 40 Bunda beni⁴¹ olan oldu ağlarım

Derd-i miḥnet çeke çeke uşandım
 Gayrı seni bir mevlāya inandım
 Yuvada kalmış yavru kuş gibi kaldım
 Sen gidelden bu ān oldu ağlarım
 45 Hülūşīyem düştüm ben bu efkārı
 Nāmemi okuyub inşāf et gayrı
 Sekiz günde bir kez gelesiñ bāri
 Zīrā gözüm al kan oldu ağlarım.

35b

63

Destūr

Esef etme şakın ey melek sīmā
 Bu huşūşda erenler de berāber
 Gerçi biz maḥalsiz bulunduk amma
 Yanıñdaki yārenler de berāber

⁴¹ Metinde "beni" şeklinde geçen kelime de Denizli ağzı özelliği nedeniyle "bana" olmuş.

5 Bilmez misiñ her gün fırsat ararım
 Görünce kalmadı şabr-u qararım
 Ta ezelden budur 'ahd-i ikrarım
 Dîdârda gül derenler de berâber

Şükür gördüm duyar iken ismiñe⁴²
 10 Aşk nûrdan yaratmış mevlâ cismiñe
 Hülûsî ile hayâl etdim resmiñe
 'Aşk-ı sevdâ görenler de berâber

36a

64

Her cihetden hasret 'aqlımda şaşdı
 Kader dahı tâlib oldu vîrânı

Bu 'âlemde kimse ister mi zahmet
 Takdir olan ahkâm çekilür elbet
 5 Bayındır'dan beru bir nice müddet
 Oldum nice maḥbûslarda mihmânî

Bayındır'da maḥbûsluğum onüç gün
 Gitdi nāmım oldum sanki bir şaşkun
 Üç zabṭiyye hazır bir de ben düşkün
 10 Eyledik Tire'yi 'azm-i revânı

Yatsu vaḳti hemân biz de irişdik
 Ānda olan maḥbûslarla görüşdük
 Birâz hâl-ü keyfiyyetten şoruşduk
 Ol gice eyledik anda mihmânî

36b

15 Erte oldu Aydın yolunu bulduk
 Irağ olmasıyla çokca yorulduk
 Akşam şoñu sa'at birde şokulduk
 Hâzır imiş bevvâb koydu zindânı.

⁴² Son dördüktteki "ismine, cismine ve resmine" kelimelerinin sonundaki -i ünlüleri de Denizli ağzı özelliğine uygun olarak -e olarak geçmiştir.

- Ben şanurem rahat ğayrı yatalım
 20 Durur iken geldi kapucu zālīm
 Dedi ki "boynuñā zencīr dağalım"
 Yok mudur ki bilmem dīni imānı.
- Boynumuzda zencīr yan yana yatdık
 Bāzı para eder urbamız şatdık
 25 Tütünden vaz geçüb tuz etdik katık
 Çok vakit aradık kuru şoğanı
- Alışdık zencīre kehlden bezdik
 Dāima kaçmanıñ fi'linde gezdik
 37a Çeşme cīvarından bir lağım kazdık
 30 Haber vermiş bizim eşşek çobānı.
- Hem-ān dem žabiṭān girdi içeri
 Dediler ki bizi⁴³ "çıkın dışarı"
 Cem' etdiler bizi bir meydān yeri
 Etrāfda karağol durdu dīvānı
- 35 Kazdığımız yere muhkem yaptılar
 Tekrar bizi yerimize katdılar
 Daḥi boş olana zencīr dağdılar
 Dediler ki "uymañ ğayrı şeytānı"
- Yirmi bir ay böyle eyledik qarār
 40 Ne arar var bizi ne de bir şorar
 Dedik ki "Paşaya 'arzuḥālīm var
 Sen bizim işleri eyle beyānı"
- 37b Dedi Paşa "ben bunları bir görem
 Ayrıldı kazālar gerü gönderem"
 45 Emrettdi "bir çavuş gelsün isterem"
 Dedi ki "bunlardan furuñ kaçanı."

⁴³ Metinde geçen "bizi" kelimesi yöreye has ağız özelliğine uyarak "bize" olmuş.

Erte gün kelebcek zencir furuldu
 Tekraren Tire'ye sefer görüldü
 On zabtiyye yedi mahbûs bulundu
 50 Katar olub girdik yolu revânı

"Kırk geçid" dediler çaydan dolaşdık
 Dere depe nice dağlardan aşdık
 Nâmı "Dağderesi" köye ulaşdık
 Biz uyurken köylü etdi cevânı

55 Erte gün kar burân girdik Tire'yi
 Bizi görenlerin yanar yüreği
 Anda da bulmadık çıkma kolayı
 Omuzladık gine çanta yorganı.

38a İskeleyi⁴⁴ düşüb kalkarak vardık
 60 Hâzır imiş vapur hemân dem girdik
 Birkaç sa'at içre İzmir'e erdik
 Oldu meskânımız Cezâyir hânı

İki sene karar İzmir'de etdik
 Dürlü meşakkatlar anda da çekdik
 65 Bir arada birkaç kişi lâf etdik
 Dedik "bir arzûhâl verme zamânı."

Dedi ki Hakkı Beğ "Birlik olalım,
 Her kovuştan birer kişi bulalım,
 'Arzûhâle beş on mühür koyalım
 70 Çok kişi var mürûr etmiş zamânı"

Yazub 'arzûhâli gönderdik hemân
 Çünkü işlerimiz olunsun 'ayân
 Kimlerdir çıkan kimlerdir kalan
 Dedik "virek derdimize dermânı"

⁴⁴ Metinde "iskeleyi" şeklinde geçen kelimedeki datif eki -e yerine -i kullanılmış.

38b

75 Ta'accub eyledi paşa bir müddet
 Buyurdu "meclise beş güne mühlet
 Sizler de bu işe eyleyin diğkat"
 Dedi ki "bunların yok mu şoranı?"

Alay beğ bu kavle vermedi karar
 80 "Böyle 'arzuḥâlde 'acāi' b iş var
 Efkârı anların hiledir meğer"
 Emretti "isterim sebep olanı."

Ol Şâlih Yüzbaşı otuz neferle
 Gelüb silâḥ çatdı hemân 'acele
 85 Dedi ki "söyleyiñ Hakkı Beğ gele
 Budur Alay Beyiñ emr-i fermânı"

Dedik biz "Hakkı beğ niçün gidecek
 Alay Beği aḡı kâtib mi idecek?
 Gider isek cümlemiz de gidecek
 90 Berâberiz biz de vermeyiz anı"

39a Bî-çâre Yüzbaşı söz dinlemedi
 Ne olacak şonu o da bilmedi
 Merdimândan yukaru çıkmak diledi
 Çünkü bilmez idi hazırlananı.

95 Hemân dem maḥbûslar dışaru çıkdı
 Kimi kofa kimi bardağı kabdı
 Żabtiyyeye karşı her biri atdı
 Ānda gördüm böyle 'aceb seyrânı.

Żabtiyyeler kaçdı her biri bir yere
 100 Silâḥın bıraḡdı cānın kurtara
 Fare delikleri biri biñ para
 Her biriniñ dönmez oldu zebânı

Žabtiyye silahın aldı maḥbūslar
Her birisi birer tedārik eyler
105 Kimi efkār kimi çıkmāğı diler
Her ʔarafdan gördüm timur kıranı.

39b Ol ānda Konağa haber ulaşdı
Dediler "žabtiyye maḥbūs ʔarışdı
Cümle duyanlarıñ tebdīli saşdı⁴⁵
110 Ehāliler dahı örtüdü dükkānı

Der- ʔakab Alay Beğ yetişdi hemān
Baḫub gördü işler ğayri bir revān
Cümlesini birden eyledi dīvān
Dedi "hemān furuñ önde duranı"

115 ʔapu ardına vardık ʔapu ʔapandı
Dışarudan iki silāh atıldı
Hem-ān dem birimiz düşdü yıkıldı
El ayak salmadan uçurdu cānı.

Görünce bu hāle yukaru çıkdık
120 Merdimān başını metānet tutduk
Çok tefekkür tertip hesāblar etdik
Hiç yokdur ebeden çıkacak yanı.

40a ʔışla askerler birden ulaşdı
Hānıñ çevre etrāfını dolaşdı
125 Hemān bizi öldürmeğe çalışdı
Meğer getirmişler "furuñ" fermānı.

Dış kenārdan ʔasker merdimān ʔurdu
Çıḫub herkes gözi gördüğün furdu
Her birimiz ʔaçub içeru girdi
130 Kim baḫar dışarda ölüb ʔalanı

⁴⁵ Metinde geçen "saşdı" kelimesinin başında sessiz değişmesi olmuş >s

İçerden gönderdik anlatsın sözi
 Desün ki teslîmiz furmayın bizi
 Meğer heriflerin kızarmış gözi
 Anın dahı kanı oldu revânı.

135 Dört kenârdan asker durmayub atar
 Cümlemiz siperde şaklanub yatar
 Atılan kurşunlar dîvâra tutar
 Baş ayak kalkmanîñ yokdur imkânı

40b Avlıda yukarda dört dâne düşdi
 140 Korku bizim gönlümüze yetişdi
 Mecnûh olan otuz beşden de geçdi
 Hiç de vermediler bizi amânı.

Bakub gördük bizler başa çıkmayacak
 Bunlar bizi hiç sağ bırakmayacak
 145 Kafamız şokulduğ bir kenâr bucağ
 Başladık niyâza bârf yezdânı.

Bu galgale tam üç dört sa'at gitdi
 Silâh patlaması eflâke tutdu
 Yabancı ehâli silâhın kapdı
 150 Seyirdüb geldiler hemân duyanı.

Girdiler bir müddet soñra içeri
 Aldılar bizleri çıkdık dışarı
 Şandım ki ânda hazır mağşeri
 Bütün gelmiş eli silâh tutanı.

155 Cümlemiz oturduđ duvar dibinde
 41a Üçer beşer hemân çekdiler bende
 Kışla askerleri silâh elinde
 Hazır durur fursun kımlıdayanı.

- Emreyledi paşa zâbiṭānları
 160 "Ḳabṭan derin yere atsun bunları"
 Kim baḳar ol zamān ağlayanları
 Bazılar ʿaḳlını etdi ziyānı
- Götürdüler bizi beylik gemiye
 Hemān düşdük ānda efkār etmeğe
 165 Dedik "bunlar bizi ʿaceb neyleye"
 Her birimiz mecrūḥ aḳıtır ḳanı.
- Güvertede kış gün bir hafta yatdık
 Rahat iken büyük belāya çatdık
 İskeleye aḳşam şabah da baḳdık
 170 Var mı ʿaceb deyu müjde nişānı.
- 41b Baḳar iken meclis kâtib geldiler
 Teftelerin açub ele aldılar
 İki taraf idüb bizi böldüler
 Kimse bilmez işiñ nedir beyānı.
- 175 O bir bölük beylik gemide ḳaldı
 Bizim ḳayık gerü İzmir'e şaldı
 Ḳaḳḳı beḡi paşa ḳışlaya aldı
 Ben ki tıtdum gine ḥānda meskānı.
- Tekrār yatdım gene tam bir sene
 180 Ḳaḳḳı beḡ de geldi ḳışladan ḥāna
 Çok tuz ekmek yedik berāber gine
 Olmaz aḣlā bu göñlümnden nihānı.
- Oḳundu fermānı Ḳaḳḳı beḡ gördü
 Siyāset ḳurbunda niyāze durdu
 185 Maṣṣūr gibi dār-ı meydāna girdi
 Şād-ı ḥurrem olsun rūḥ-u revānı.

- 42a Gör ki sen şunların ‘adāletine
 Añlamadılar işiñ aşāletine
 ‘Aķıbet verdiler şehādetine
 190 Raħm eylemediler ol ħānedānı

Ānıñda levħinde taķdīr-i ezel
 Şehādet baħşetmiş Hudā lem yezel
 Baķ şu ikbāle sen ne a‘lā güzel
 Dost zülfünü dolaşdı gerdānı

- 195 Ğayrı ol zāt erüb yetdi dostuna
 Ben ki düşdüm zıkre devām üstüne
 Girem deyü erenleriñ destine
 Başladım niyāze bārī yezdānı

- Öyle bir eyyāmlar böyle bulundum
 200 Dünyā endīşesin iķraħ olundum
 Çıkma kayğusundan berī dolandım
 Almadım ‘aynime daħı cihānı

- 42b Bārī Hudā taķdīr ķalemin çaldı
 205 Āb-ı dānem ķurbet ile saçıldı
 Deryā tarafından sefer açıldı
 Uğradı menzīlim baħr-i ‘ummānı

- Devrederek Kıbrız şehrine vardım
 Bend-i zencīr ile bir eyyām durdum
 Levħimde yazılan taķdīri gördüm
 210 Hāşıl etdim zencīr ile devrānı

Seksen ikiden toķsan üçe gelince
 Ne belālar çekdim birbir ardınca
 Hān Sultān Ħamīd tahta çıkınca
 Ol zamān ħalāş etdim bu cānı

215 Ne çāre gençliğim heyāva gitdi
 Yār olmadı felek gör neler etdi
 Meşakkatle ömrüm bu deme yetdi
 Fark etmedim gitdi kārı ziyānı

Diñlemedi Hulūsī üzre diñleyen
 220 Ol ne añlar dā'im rāhat eyleyen
 43a Ahvālını nazma koyub söyleyen
 Gördü geçdi böyle devr-i zamānı
 Gör ki neler çeker Ādem oğlanı

65

Destūr Divān

Cān gönülden mā'ıl oldum misli yok bir dilberi
 Tā görünce 'aqlım aldı lem yezāliden beri

Vaşfin idrāk olmaz aşlā şeş cihatın yok misāl
 Cemālī hurşīd-i envār ebrū 'uşşak minberi

5 Dolanuram māh cemālīne pervāne veş pertevin
 Derūnīmde odlar yanub tüter misl-i 'anberi

Kalmışam firkatda şöyle kapusunda sâilim
 El göğüsde boynu eğri hiç demez kim gel beri

Hāk-i yeksān etdi beni seyredüb gizlū güler
 10 Meğer kendi ede imdāt gönderirse rehberi

Olma tā 'ciz ey Hulūsī böyle geçdi 'aşıkan
 Bunda 'uşşak çeker derdi böyle aldım haberi.

Destūr

Bunca zamān muntazırım bir selāmın görmedim
Bir gedāyım ben kapuñda bir ihsānın bulmadım

Nār-ı aşkıñ düşeliden oldu aklım tār u mār
Gözüm yaşı sel sel oldu bir murāda ermedim.

- 5 Bilmem bu cevri̇le mihnet ʿaceb bākī mi kalur
Aglamakdur kārım benim hīç şafālar sürmedim

Garīb gönlüm perūşandır hīç beni şād etmediñ
Bülbül veş figānım çok bir koncañı dermedim.

- 10 Siyāh kaşın arasıdır uşşākı mecnūn eden
Tutdu ʿālemlere şanıñ ben kadriñi bilmedim

ʿAceb netsem der Hulūşī bu müşkil efkārıyla
Bir oñulmaz derde düştüm kimseye fāş etmedim.

Destūr

Gel ey ġāfil bu fenāyı meyīl verüb kalma sen
Acı zehriñ lezzet şanub şakın kim aldanma sen

Kim ki bu dünyāyı gönül verdi şeytānı hem yār oldu
Hevā-yı nefsiñe uyub şeytānı güldürme sen.

- 5 Nice melik bunca şāhlar benüm deyüb aldanub
Fikr edersen fark olunur böyle mahrūm olma sen

Qıl ferāḡat aşka uyup eyle bakaya sülük
Rāh-ı hāk rehberin bulub ḡayriye inanma sen.

10 Tut kāmiliñ dāmānını sür ayaḡını yüzine
Hem muṭi ol her emrine hıç bezüb uşānma sen

Ey Hulūşī bunda aceb naşāḡatiñ kim tutar
Zār eyleyüb gice gündüz Hākḡ'a yalvar tırma sen.

46b

68

Destūr İlāhī

ثم وجهه للهدى aldım haberi

Dünyāyı ukbāyı neylerim ḡayrı
İstemem rıdvān-ı ḡılmanı hūrī

5 Eyle sultān eyle meded bizleri
Qurtar zelāletden imdāt bizleri

Aşka düşdüm ḡayrı cihān kār etmez
Aşk sevdāsı dā'im ser'imden gitmez
Çāresizdir derdim Lūkḡmān kār etmez

10 Emān sultān eyle imdāt bizleri
Hākḡ'ıñ rızāsına ilet bizleri

Nūr-i vechiñ gören aḡlın zāy eder
Zıkr tesbihini dā'im sāy eder
Döküb gözyaşını deryā çay eder

15 Eyle sultān eyle meded bizleri
Qurtar zelāletden imdāt bizleri

Bülbül gibi dā'im feryād ederem
Mecnūn veş şaḡralara giderem
Mevlānıñ derdiyle efḡān iderem

Emān sultān eyle imdāt bizleri
 20 Hakk'ın rızasına ilet bizleri

Şeyh'im seniñ bir kez yüziñi görsem
 Ayağıñın tozin yüzime sürsem
 46b Teslīm edüb hemān cānımı versem

Eyle sultān eyle meded bizleri
 25 Kurtar zelāletden imdāt bizleri

Senin talkınıñ kim kabūl eder
 Muhabbet bezminde cān fedā eder
 Seyyidler kaṭārına ol dahı gider

Emān sultān eyle imdāt bizleri
 30 Hakk'ın rızasına ilet bizleri

° Aşkıña düşenler çekerler cefā
 Yoluña gidenler bulurlar vefā
 Seniñ medediñle ederler şafā

Eyle sultān eyle meded bizleri
 35 Kurtar zelāletden imdāt bizleri

° Aceb miñnetiñi⁴⁶ kimler ṭayanur
 Anıñ kalbi göñlü nūra boyanur
 Dili anıñ ° ilm-i ledün söylenür

Emān sultān eyle imdāt bizleri
 40 Hakk'ın rızasına ilet bizleri

Sen bu ° ālem içre rahmete geldiñ
 Zelālet kal'asın fethine aldın
 Küntü kenziñ⁴⁷ haznedarı hem oldun

⁴⁶ Metinde geçen "miñnetini" kelimesinin sonundaki -e ünlüsü yöreye has ağız özelliğine uyarak -i olmuş.

Eyle sultan eyle meded bizleri
45 Kurtar zelaletden imdat bizleri

Yedi iklīm dört köşede hāzırsıñ
‘Āşıkıñ katline fermān yazarsıñ
Münāfikdan muhibleri seçersıñ

Emān sultān eyle imdāt bizleri
50 Hakk'ıñ rızāsına ilet bizleri

‘Āşıklar aynası sehāvet kanı
Dertlileriñ sensin derde dermānı
Vaşıtamız olan şahib zamānı

Eyle sultān eyle meded bizleri
55 Kurtar zelāletden imdāt bizleri

Nübüvvet sırrısın kutb-u haqıkat
Ma‘rifet ma‘deni cümle kâinat
Hulūşī gedāyı eyle merhamet

Emān sultān eyle imdāt bizleri
60 Hakk'ıñ rızāsına ilet bizleri

69

Destūr İlāhī

‘Aşk elinden yandı cānım
Tutuldu kaldı zebānım
Hasanü'l Feyzī sultānım
‘Aşk elinden yandı cānım

⁴⁷ "Küntü Kenz"-: "Künt ü Kenzen mahfiyen" "Gizli bir hazine idim"(Hadis-i Şerif) Keşfü'l Hafa Hadis No:2016 c.II, s.191 Sofiler arasında ünlü olduğu belirtilen bu hadisin Peygamber sözü olmadığı senedinin bulunmadığı fakat zayıf da olmadığı kayıtlıdır.

5 Nūr-i vechiñ gören cānlar
 Dünyāyı ūqbāyı neyler
 Leyl ü nehār efgān eyler
 Aşk elinden yandı cānım

Bir kez şeyhīm yüzün görsem
 10 Her emriñe muti^c olsam
 Pāyileriñ yüzim sürsem
 Aşk elinden yandı cānım

Aşık-ı şādık olanlar
 Hakk'a muhibb kul olanlar
 15 Hasan'ül Feyzī'ye yār olanlar
 Aşk elinden yandı cānım

Mevlām bize ihsān etti
 Muhammed'e ümmet etdi
 Hasan'ül Feyzī irşād etdi
 20 Aşk elinden yandı cānım

Aşka düşdüm ben serseri
 Fedā kıldım cān ve teni
 Görsem deyu dīdārıñı
 Aşk elinden yandı cānım

25 Ey benim sim-ü benim
 Sendedir gönlüm benim
 Ben senin efkendenim
 Aşk elinden yandı cānım

Ey Nihālī⁴⁸ ser-firāz
 30 Olamaz böyle nāz
 Gördüğüm günlerden beru
 Geçmez senden gönlüm benim

⁴⁸ "Nihālī" mahlası Hülüşī Efendiye Hocası Hasan Feyzī Efendi tarafından tekkeye ilk sülükunda verilmiştir. Nihālī "Yer kilimi, sahanlık" demektir. Hülüşī Efendinin "Nihālī" mahlaslı başka şiiri bulunamamıştır.

70

Beyt

Bu yola ezelden girenler girdi
 Açılan güllerini derenler derdi
 Verdi mahlâşını erenler Ferdî⁴⁹
 Olsun Halîl İbrâhim dahı bizden mubârek

-71-

Destûr

Ey birâder hiç gücenme bu bir meşhûr sözdürür
 Aç kulağın ibret eyle gör gözünle dizdurur

Âdem oğlu hîle-bâzdır kimse bilmez fendini
 Her kime rağbet ederseñ şakın andan kendini

Sen aşık-ı şâdık iseñ şafâ geldiñ gel beru
 Eğer münkir iseñ gelüb hîç oturma git geru

Âdeme Âdem gerekdir itsün Âdem Âdemi
 Âdem Âdem olmayınca netsün Âdem Âdemi

Kâbiliyyet dâd-ı Hâkdır kimseye olmaz naşîb
 Şad hezâr etseñ teeddüb bi edîb olmaz edîb

Eğer fehmiñ yoksa âkil başda durmuş durmamış
 Gûş-ı derûn olmadıkca gözi görmüş görmemiş.

⁴⁹ Hulusi Efendi bu beyiti, Halil İbrahim (Ekmekci Hacı Dede) adındaki dervişine "Ferdî" Mahlası verirken kaleme almışlardır.(Kaynak: Halil İbrahim Efendinin oğlu Hüseyin Sırrı Kılıçoğlu)

1. mektûb

(Yakın talebelerinden Halil İbrahim Ferdi ve onun kardeşi Mehmed Ali'ye)

Destûr

Şadâkatlû evlâdım maķâmında Mehmed Âlî ve Halîl İbrâhim,

Maḥṣuṣen selâm ederem ve ḥâṭır-ı âlîlerini dahı su'âl ederem.

Eğer tarâf-ı âcizîden suâl olunur ise bi hamdillâhi Teâla şimdilik sıḥḥat ve âfiyet üzreyem. Hemân Cenâb-ı Mevlâ ḥâzretleri sizleri dahı sıḥḥat ve âfiyet eylesün. Âmin ve bi ḥürmeti seyyidü'l mürselin fe-emmâ ba'dehû Kirâcı Hasan ile birâz ḥiddetli kelâmda bulundum ise fakır hoş gördüm. Hâḳ dahı hoş görsün, sizler dahı hoş görüñ. Kendi tedarikiñize bakıñ. Bu tarâfda vâlideñ, ve ehliñ ve hemşireñ ve enişteñ ve maḥdûmları maḥṣuṣen selâmlar edüb ve ḥâṭır-ı âlilerinizi dahı su'âl ederler ve de sağ ve selâmet gelüb görüşmeklerinizi muntazırız vesselâm. Bâkî hû illâ hû.

Mine'l- ibādü'z-zaîf

(Mühür) Ez ṭarîḳ-i Feyzî Esseyyid Hüseyin el Hulûşî, sene 1300

2. mektûb

(Halil İbrahim Ferdi'ye)

Esselâmü âleyküm ve rahmetullah ve berekâtüh

Ve ḥâṭır-ı âlileriñizi dahı suâl ederem. Fe-emmâ ba' dehû sen bu tavıḡı nefsiñ içün mi başdırdıñ, yohsa fakırden içün mi. Eğer fakır içün ise muḥâsebeciden kaç yumurta alındı ise ol yetişür ğayriler sözini on beş yumurta ne bu? Murâd tavık çoğaltmak ise diyeceğim yok. Faḳîre lâzım olan bir ḥûrus iki dâne bilüç.¹ Şimdi bu kadar çokluğuñ içinde ne belli olur? Bu nereden ? Ve bu nereden ? Öyle olunca eğer yazdıñ ise vâḳtiyle ğayrilere çıkar vesselâm.

(Mühür) Ez ṭarîḳ-i Feyzî Esseyyid Hüseyin el Hulûşî, sene 1300

¹Hulusi Efendi, bağlılarından Halil İbrahim'i çok sever ve latife yapardı. Kendileri Bayındır'da iken Halil İbrahim'in tavuğunu kuluçkaya yatırdığını öğrenir ve mektubunda ona bu sözlerle latife yapar. Halil İbrahim ise bu sözleri ciddiye alıp bir kaç tavuk ve horoz alarak Bayındır'a götürür. O yıllarda motorlu araçlar olmadığından veya bulunmadığından Bayındır'a yaya olarak gider. Anlatan: Hüseyin Sırrı KILCIOĞLU

3. mektûb

Halîl İbrâhîm'in cānib-i ālisine

Esselāmü āleyküm ve rah̄metullah ve berekātüh

Ey kerata behey pezevek hîç bu kadar hamakatlık olur mu? Sen fakîrîñ derdini bilürsün. Seniñ hîç merhametiñ yok mu? O tarāfda Aḥmed'den, Mehmed'den, Âli'den, Vefî'den hîç haber göndermek yok mu? Fakîr bu tarāfda nā-mizāc. Sen niçün bir tesellî göndermezsiñ pezevek vesselām.
Mine'l- ibadü'z-zaif

(Mühür) Ez tarik-i Feyzî Esseyyid Hüseyin el Hulûsî, sene 1300

4. Mektûb

(Halil İbrahim Ferdi ve onun kardeşi Mehmed Ali'ye)

Şadākatlü evlād-ı uhrevālerim

Esselāmü āleyküm ve rah̄metullah ve berekātüh

Ve hātır-ı ālilerinizi dahı su āl ederem. Eğer tarāf-ı āciziden su āl olunur ise bi hamdillāhü teālā mürşidimiz himmetiyle şimdilik vücūd-u ācizānem şih̄hat ve āfiyet üzredir. Hemān Cenāb-ı Mevlā ḥāzretleri sizleri dahı şih̄hat ve āfiyetde eylesün. Āmîn. Ve bi ḥürmeti seyyidü'l mürselfîn. Fe-emmā ba' dehū maḳdem-i sirozdan Mehmed Çavuş bir mektûb göndermiş. Bir de manḳır. İki def ā rüyā görmüş. Bu gönderdiği manḳır rüyālarıñ ta bîri içün bir ücret midir yohsa ḥaḳ içün bir ḥizmet midir bir şor bakalım. Muḳaddem Şeyh ḥāzretleri ḥayātda iken Maraş'dan bir Mektûb gönderdi idi. O mektûba² Şeyh ḥāzretlerine verdim. "Şeyh ḥāzretleri bir mektûb yaz gelsün ona³ orada evlendirecekler" dedi.

Keyfine mā-şā vesselām.

Bu tarāfda büyük küçük cümlesi sağ selāmetdedir.

Sizler de sağ selāmetde olun vesselām.

Hû illā hû.

Hüseyin el Hulûsî

(Mühür) Ez tarik-i Feyzî Esseyyid Hüseyin el Hulûsî, sene 1300

²Metinde geçen "mektuba" kelimesindeki -u ünlüsü, Denizli ağzı özelliğine uyarak -a olmuş.

³Aynı özelliğe uyarak "ona" kelimesi "onu" olarak kullanılmış.

5. Mektûb

(Halil İbrahim Ferdi'ye)

Destûr

Şadakatlı ahî fi'l uhrevim Ferdi Dede

Esselâmü âleyküm ve rahmetullâh ve berekâtüh. Ve hatır-ı âlileriñi dahı su³ âl ederem. Eğer tarâf-ı âciziden suâl olunur ise bi hamdullâh şimdilik mürşidimiz himmetiyle şıhhat ve âfiyetde olub, Arablar mezarı civarında bekmezciniñ hânesinde sakinizdir.⁴ Cenâb-ı Mevlâ hazretleri sizleri dahı şıhhat ve âfiyetde eyleyüb ân karibü'z-zamân selâmetle görüşmekler nasib ve müyesser eylesün. Âmin ve bi hürmeti seyyidü'l mürselin. Fe-emmâ ba⁵ dehû makdem-i Bayındır'da Ahmedcioğlu diyerek iki lirayı yazmış idiñ biz de yazdık. Bayındır'da onlarda onlar da⁵ bir lira Demirci Hüseyin Usta'ya rihen bırakmışlar. Eğer sizler tarâfınızdan bir mektûb gönderirseniz bir lira gönderecekler Böylece mâ lumunuz olsun.

Gelelim Bayındır'dan birâderimiñ kerîmesine ve maḥdumu Süleymân'a mektûb yazdım getirdim Süleymân'a mektebe verdim yanımda yatar kalkar.

Kerîme Hadice hanım siziñ evde durur, birâderiñiz Mehmed Âli'ye nişânladık. Nişân taḥdık seni bekliyoruz. Ân karibü'z-zamân sağ selâmet gelesiñ düğününü yapalım vesselâm.

Bu tarâfda seni⁶ muḥabbet edenleriñ fi'l cümlesi maḥşuşen selâm ederler. Bâkî hû.

Mine'l- ibâdü'z-zaîf

308(Hicri 1308)

7 Hazâran

Hüseyin el Hulûsî

(Mühür) Ez tarîk-i Feyzî Esseyyid Hüseyin el Hulûsî, sene 1300

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM
DOKÜMANTASYON

⁴ Sağlığında hiç bir dünya malı sahibi olmayan Hulusi Efendi "Arablar Mezarlığı" yani şimdiki Çatalçeşme parkının olduğu mevki ile Değirmenönü caddesine yakın bir yerde Pekmezci veya Arabacı Hasan'ın evinde kiracı olarak oturmuştur. Anlatan: H.Sırrı KILCIOĞLU

⁵ "onlar da" cümlede sehven iki defa kullanılmıştır.

⁶Denizli ağız özelliğine uyularak "sana" kelimesi "seni"olmuştur.

6. Mektûb

(Halil İbrahim Ferdi'nin, babası Hüseyin Ağa'ya mektubu.

Yazı Hulusi Efendinin.)

Bu tarâfda dedem Hüseyin Efendi maşuşen cümleñizi ferâde ferâde selâm edüb hâtır-ı şerîflerinizi dahı su'âl eder.

Hakikatlü peder-i azîzim Hüseyin Ağa hazretleri,

Maşuşen iki dest-i şerîfiñi pûs edüb hâtır-ı âlileriñi dahı su'âl ederim. Eğer bendeñizden su'âl ederseñiz duañız berekâtiyle sağ selâmet geldik. Şimdilik şıhhat ve âfiyet üzreyim. Hemân Cenâb-ı Mevlâ hazretleri sizleri dahı şıhhat ve âfiyetde eylesün. Âmin. Ol tarâfda sebep-i vücûdum vâlidem kadınıñ iki ellerini yüzüm gözüm sürdükten soñra hâtır-ı şerîflerini dahı su'âl ederim ve hemşirem kadına maşuşen selâm edüb hâtır-ı şerîflerini su'âl ederim ve eniştem Mehmed Çavuş'a maşuşen selâm edüb hâtır-ı şerîflerini su'âl ederim. Biz bu tarâfa sağ selâmet geldik. İnşâallah beş on güne kadar duañız berekâtiyle gine gelürem kasâvet olmayasınız vesselâm.

Seniñ Maḥdûmuñ

Halil İbrahim.

133

18 Zilhicce

Ol tarâfda Mehmed Sâlih Efendi'ye maşuşen selâm ederim.

Ve hâtır-ı şerîflerini dahı su'âl ederim. Ol tarâfda Çerkes Haşbi Ahmed Dede'ye selâm edüb hâtır-ı şerîflerini su'âl ederim. Ve Mehmed Çavuş Dede'ye maşuşen selâm edüb hâtır-ı şerîflerini su'âl ederim. Ve Gâlib Dede'ye maşuşen selâm edüb hâtır-ı şerîflerini su'âl ederim.

7. Mektûb

Destûr

Halil İbrahim Ferdi,

Şadâkat meâb ahî fi'l uhravim

Esselâmü âleyküm ve hâtır-ı nâzikanlarını dahı su'âl ederem. Eğer tarâf-ı âciziden su'âl olunur ise bi hamdillâhü teâlâ şimdilik şıhhat üzreyem. Devvâr ile

Bu tarāfda pederiñ Allah emri oldu, on sekiz ay oldu, vālideñ yoluña gözedir iki gözleriñden öper ve hemşireñ kadın iki elleriñden öper ve maḥdūmları daḥı iki elleriñi öperler ve enişteñ daḥı iki gözleriñden öper ve biraderiñ Mehmed Âli sağ selāmet şimdilik Çal'da yoluña gözedüb işler ve yavuklusı daḥı yoluña bakub dest-i şerīfleriñi pūs eder.

Gelelim Bayındır'da Ahmedce oğlundan tolayı sipāriş etmiş olduḡuñı iki liradan bir Ösmānlı aldım vālideñe daḥı vermedim vesselām.

Mine'l- ibādū'z-ẓāif

1 cemaziye'l- āḥir 1900

Hüseyin el Hulūṣī

Bayındır

(Mühür) Ez tarīk-i Feyzī Esseyyid Hüseyin el Hulūṣī, sene 1300

8. mektūb

(Halīl İbrāhim Ferdī'ye)

Ey pezevek, behey kerata

Ben bu tarāfa gelürken her vechile seni⁷ birer birer ve tekrār tekrār añlatdım. Rābıtaya dikkat ediñ ve bir ān gāfil olmayıñ deyu tenbihe etdim. Yohsa imānıñı bozduñ da mı danaşursuñ behey kerata başka Allah mı var? Pezevek.

Allah vāhid, hū, hū, illā hū.

Saādet meāb ahī fi'llāhim Halīl İbrāhim Ḥazretlerine,

Esselāmü āleyküm ve raḥmetullāh ve berekātüh ve ḥatır-ı ālileriñi daḥı su'āl ederem. Eđerçi tarāf-ı ācizden su'āl buyrulur ise bi ḥamdillāhü teālā duāñız berekātiyle vücūdumuz şıḥhat ve āfiyet üzredir. Hemān Cenāb-ı vācibü'l vücūd ḥazretleri sizleri daḥı gönülleriniñizi şevk ü kalbleriniñizi nūr eyleyüb vücūdunuñuzu daḥı şıḥhat ve āfiyetde eylesün. Āmīn ve āmīn. Fe-emmā ba'dehū. Selām verdim Mehmedim alasıñ, inşallah şālihlerden olasıñ, / sen de bizim vilāyete gelesuñ, / maḥşer halkı ağlar iken gülesuñ. / Ba'dehū / diğēr Mehmed'e iletdim selām / bir gün olur elbet eyleriz kelām. / Erenler yolunda oda bırağalım/ böyledir ḥaḳıḳat ḥālī vesselām. / Ba'dehū her vakit dördüñüz birlikde oluñ. Ḥaḳḳı cemiyetde birlikte buluñ. Muḥabbetle bulunmuş āsānī buluñ. Muḥabbetde dāi'm oynayın gülüñ. Ba'dehū dördüñüz birlikden ayrılmayıñ. Sizi bulanlar birlikden buldular, şeksiz dāi'ma Mevlā'ya niyāzdayuz. Vücūd-u vaḥdedde birlikdeyüz biz. Ol tarāfda Polis Hüseyin Efendi'ye maḥşuşen selām edüb ḥatır-ı şerīflerini su'āl ederem. Ve Berber Süleymān Usta'ya maḥşuşen selām ederem. Ve Ḥaşbi Halīl

⁷Aynı ağız özelliğine uyularak "sana" kelimesi "seni" olmuştur.

Baba'ya selām ederem. Ve Kurbān Hoca'ya ⁸ selām ederem. Bizleri duādan unutmasunlar ve bu tarāfda olan ihvānlar ihvāneler cümlesi ferāde ferāde maḥṣuṣen selām edüb hāṭır-ı şerīfleriñizi dahı suʿāl ederler. Āferim ber-hudār oluñ. Mektüb gönderdiñizi biz ve ihvānlar cümlemiz memnūn ve mesrūr olduk. Hemān Cenāb vācib'ül vücūd ḥazretleri sizleri dahı memnūn ve mesrūr eylesün. Āmīn. Ve bi hürmeti seyyidü'l kerīmü'l muīn. Bāki duā hū.

Mine'l- ibādü'z-żāif

Hüseyin el Hulūṣī

Bayındır

(Mühür) Ez tarik-i Feyzī Esseyyid Hüseyin el Hulūṣī, sene 1300

Ol tarāfda pedere ve vālideye ve hemşirelere ve Mehmed Ālī'ye ve Mehmed Çavuş'a maḥṣuṣen ferāde ferāde selāmlar ederem ve hāṭır-ı şerīflerini dahı suʿāl ederem.

Ol tarāfda Āsa İsmāīl dedeye maḥṣuṣen selām edüb hāṭır-ı şerīflerini suʿāl ederem. Ol tarāfda tekkede kimler durur ve ortalık nicedir ve sizleriñ kararı nerededir? Yā hū illā hū

9.mektüb

(Halil İbrahim Ferdi ve onun kardeşi Mehmed Ali'ye)

Şadākatlu evlādım maḥāmında Mehmed Ālī ve Halil İbrāhīm,
Esselāmü āleyküm ve raḥmetullah ve berekātüh ve hāṭır-ı ālīleriñizi dahı suʿāl ederem. Eğer tarāf-ı āciziden suʿāl olunur ise bu günlerde mizācım işte öyledir. Hemān Cenāb-ı Mevlā ḥazretleri sizleri şihḥat ve āfiyetde ve selāmetde eylesün, āmīn. Bu tarāfdan Yūsuf ile manḥır gönderdim. Bir çift potin, bir çift bilezik, bir çift lira, çeyreğinden küpe, bir çift yüzük, bunlara⁹ haftaya Yūsuf ile gönderesiñ vesselām.

Bayındır'a göndereceğim. Bāki hū

⁸ Kurban Hoca, Şeyh Hacı Hasan Feyzi Efendi'nin muhiblerinden olub, çok konuşan bir kimseydi. Hasan Feyzi Efendi onu zaman zaman uyarır "Az konuş, hatta ağzını bir kaç yerinden dik" dermiş. Kurban Hoca ise yanındaki arkadaşlarına fısıldayarak "Hoca ne diyor? Dolmaları ikişer üçer dık mı diyor?" diye takılmış. Anlatan: Hüseyin Sırrı Kılçioğlu- (Halil İbrahim Ferdi Dede'nin oğlu)

⁹ Metinde geçen "bunları" kelimesi, Denizli yöresi ağızlarına uyarak "bunlara" olmuştur.

Belge No 1

Devlet-i Âliyye-i ʿOsmāniyye Tezkiresidir

İntihāb-ı Şelāhiyyeti	Mezhebi	Tarih ve Maḥal-i Velādeti	Sanʿāt ve Şaffet ü Māişeti	Senesi	Pederinin İsmiyle Maḥal-i İkāmeti	İsmi ve Şöhreti
	İslām	1253	ʿAmele	46	Bayındır Süleyman	Çıkrıkcıoğlu Hüseyin

Muḳayyed bulunduğunu müşʿir iş bu tezkire iʿtā kılındı.
fī 21 Kānūni şānī

Mühür
Umūr-i Dāhiliyye nezāreti

ARKA SAYFA

Sicil Nufūs nizāmnāmesinin dördüncü maddesidir. Her şahış emvāl-i ğayri menḳüle beyʿ u ferāğ ve intikālinde ve bir meʾmūriyyet ve hizmete intihābında ve bu polis muamelātında ve mürūr tezkiresi ve pasaport...¹

Sicil Nüfūs Dāire-i Umūmiyyesi Müdüriyyeti

¹Nüfus tezkiresinin orta kısmının kopuk ve eksik olduğu anlaşılmaktadır.

Belge No:2

Mürür Tezkiresi

Devlet-i ʿaliyye teb'āsından Bayındır kazā'sı mütemekkinlerinden olub tozlu iskelesi tarikiyle zabt olan Hüseyin nām bin Süleymān bu defa Kıbrıs'tan memleket cānibine ʿazimet edeceğinden eşnā-yı rāhda zabtıyye me'mūru vesāire taraflarından mürūruna mümānaʿat olunmamak veledel-iktizā iʿanet ve himāyet kılınmak bābında bilā harç iş bu mürūr tezkiresi verildi.

Fî sene 1293 22 Zil-k'ade 93 senesi

Mühür

İdāre-i tahrir-i Emlāk ve Nüfus-u Cezire-i Kıbrıs

Numara
Eşkāl
83

39	Sin
Ortanca	Boy
Kısa	Sakal
Kumral	Bıyık
Elā	Göz

Eşkāl-i mahsuşa Bilā
Defter numarası

ARKA SAYFA

2 kânūn-u evvel sene 92

Derūn tezkirede muharrer Hüseyin bin Süleymān müddet-i bakıyye-i cezāiyesi bi irāde-i şahāne ʿafv buyurulmuş olduğundan memleketi tarafına ʿazimet etmek üzere ruhşat itā olunmuştur.

22 Zil-k'ade sene 93

Mühür

Kıbrıs Ceziresi Mutaşarrıflığı
1855

SONUÇ

Denizli'deki mütevâzi türbesinde, sadece duâ etmek için ziyâret edilen bir yadır olarak bilenen "Üzüm Dedesi" Hüseyin Hulûsî Efendi'nin kişiliğinin bundan ibâret olmadığını; 19.yüzyılda yaşamış ve 20. yüzyılın ilk yıllarını görmüş, bir mutasavvıf halk şâiri olduğunu bu tez ile ortaya koymuş bulunuyoruz. İki ana bölüm halinde ele aldığımız Hulûsî Efendi'nin Divânı ile mektuplarının tam tahlilini ise sonraki yıllarda değerlendirmeyi düşünüyoruz.

Bu çalışmamız sonunda ortaya çıkan neticeleri şöyle özetlemek mümkündür:

Hulûsî Efendi, şiirlerinde Türk, Arap ve Fars dillerini kullanmış, sanatkâr, tasavvufî ilimlerle techiz edilmiş, mutasavvıf bir şâirdir. Serbest kaldıktan sonra kendisini ilme adanmış, kâmil ve tasavvuf ehli bir müderris olmuştur. O, tahsilli olduğunu şu mısrada açıkça ifâde etmiştir. "İsmim Hulûsîdir okur yazarım" 22/9

Hapishanelerde geçirdiği talihsiz yıllarda şâir ruhlu, duygulu bir insan kişiliği kazanmış, hapishane arkadaşı Hakkı bey'in telkinleriyle tasavvufa yönelmiş, acılarla, zahmetlerle törpülenip "işleyen demir ışıldar" misâli olgunlaşmıştır.

Aynı zamanda bir halk şâiri olduğu için, şiirlerinde Denizli yöresi ağızlarında görülen özellikleri sergilemekten çekinmemiş, atasözü, deyim ve halk tâbirlerine yer vermiştir. Şiirlerindeki ağız özelliğine bakılırsa, Doğu illeri ağızlarındaki özellik râhatça sezilmektedir. Bu yönüyle şâirimiz, Azerbaycan veya Horasan illerinden İzmir Bayındır ilçesine gelen bir âilenin çocuğu olabileceği gibi, Horasan'dan Anadolu'ya göç ettiğini bildiğimiz hocası Hasan Feyzî Efendi'nin konuşmalarından da etkilenmiş olabilir.

Şiirlerinde genellikle sâde ve anlaşılır bir üslûb kullanan şâirimiz, zihafî da olsa aruz kalıplarından bazılarını kullanmış, hece vezniyle yazdığı şiirlerinde kâfiye ve redif konusunda sıkıntıya düşmemiştir.

Şiirlerinde Allah'ı, Peygamberimizi ve Hasan Feyzî Efendiyi öven Hulûsî, kendisini sevdiklerinden ayrı hissettiği zamanlardaki duygularını samîmî bir şekilde nazma dökmüştür. Hulûsî Efendi Mutasavvıf şâirliği yanında âşıkâne şiirlerinin çokluğu nedeniyle "Âşık" halk şâirlerimizdendir.

Samîmî bir müslüman olarak, İslâmî inançlara bağlılığı konusunda şüphemiz olmayan şâirimizin beyitlerinde şer'î hükümlere aykırı ifâdelere rastlanmaz. "Dîdâr-ı yâr ile vuslat hitâmın" 56/10, "Nefsinden kurtarub insan et beni" 27/12 "Muhammed'e ümmet etdi" 69/18 gibi mısralarda ifâde ettiği gibi o, yönünü Rabbine çevirmiştir. Yegâne isteği "Hidâyet-i Mevlâ" olan Hulûsî, Rabbiyle hemhâl olmaktan başka arzusu olmayan, Peygamberimizin sünnetine bağlı samîmî bir derviş, açık sözlü bir müslüman olduğunu ortaya koymaktadır.

Hulûsî Efendi, gerek cezaevinde ve gerekse tekkedeki hizmet yıllarında tanıştığı çeşitli meşreplerle ilgili, dört halife ve oniki imâm hakkında saygılı, iltifât dolu vecîz ifâdeler kullanmıştır.

Tasavvufu, insanın ve nefsinin eğitimi için bir vâsita olarak düşünen Hulûsî, yaşayışında gösterdiği çeşitli hallerle, hiç de dünyadan elini eteğini çekmiş bir derviş, içine kapanık, toplumdan ve insanlardan kaçan bir sofî görüntüsü vermemiştir. Kendisi evlenememiş ama, dervişlerinin yuva kurması için gayret sarfetmiş, nişân ve düğünleri için ön ayak olmuş, onlara maddî yardımda bulunmuştur. Topluma kazandırdığı talebelerini hususî hayatlarında başı boş bırakmamış, zaman zaman onları eleştirmiş, kırııcı olmadan nasîhatte bulunmuştur.¹

Misafir olduğumuz şu "üç günlük fânî âlemde" mal mülk edinmek için "hırslı ve tamâalî" olma yerine, "Hak söze uyup" varedilişinin hakikatine uygun bir hayat tarzının benimsenmesini, insanlarla düşmanlık yapma yerine, nefis ve şeytânî düşman bilip onlarla savaşılmamasını tavsiye etmiştir.

Hulûsî Efendi, şiirlerinde verdiği öğütlerde ve hususî hayatındaki davranışlarında, savunduğu düşünce ile yaşayışı arasında tezâta düşmemiştir. Son yıllarını bir kira evde geçirmiş, onca imkânlarına rağmen vefâtından sonra mal varlığı çıkmamıştır.

Hulûsî Efendi'nin şiirlerinde şahıs isimleri de sıkça görülmektedir. Devrinin pâdişâhı yanında, mürşidine, târihi ve efsânevî şahsiyetlere divânında yer vermiş, ayrıca, oniki İmâm'dan Hz. Ali ve Hz. Ca'fer-i Sâdık'tan saygı ile bahsetmiştir. Hallac el Mansûr, Leylâ ile Mecnûn, Ferhad ile Şirin gibi divân şiirlerine konu olan efsânevî isimlerle, Âdem, Yûsuf, Muhammed gibi Peygamber isimleri, Hûrî, Gılman, Rıdvan gibi melek isimleri de şiirlerde geçmektedir. Ayrıca, Şeytân, iblis, Lâin, Şeddâd, Kârûn gibi günâhkâr tiplerle şiirlerde yer verilmiştir.

Divânın özünü oluşturan âşık-sevgili-râkip tipler, divân edebiyatımızın klasikliğine uygundur. Fizikî bakımdan "Nev-cüvân", uzun boylu, beyaz, gümüş tenli, siyah sünbül saçlı, kırmızı dudaklı bülbül lisanlı, nâzlı, sitemli, hasret çektirici tasavvur edilen sevgili, şiirlerde âşığa karşı son derece zâlimdir. O'na kan ağlatır.

"Aşk derdine ebed dermân bulunmaz" 15/3 "Aşk ne müşkil hâldir ki, odu ateşi sönmez" 15/1 Aynı zamanda âşık tarafından kışkırtılan sevgilinin vefâsı yoktur.

Divânda, "Nev-cüvân, hûb civân, gonca gül, yâr, dilber, dildâr, perî, canan, melek, sultân, şâh, pâdişâh, hünkâr" gibi mecâzâ anlamdaki isimlerle anılan sevgili'ye râkip görülen "ağyâr" dır. Ağyâr, sevgilinin âşığı terkedip gideceği kişidir. "Ağyâr bed" dir 41/8 Ve sevgiliye âşık tarafından "Desem ey yâr gitme sakın ağyâre" 41/9

¹ Bu konu için mektuplara bakınız.

diye nidâ edilir. Âşık ise, fizikî yönden zayıf, hasta, sürekli kan ağlayan, "Leylâ derdiyle sahrâ gezen" 22/10, hep ağlayıp figân eden, sevgilinin kulu ve kölesidir. Âşık tiplemesinde karşımıza, maddî aşk yerine "Hak âşığı" olarak çıkan Hulûsî, yarinden gelecek her türlü cefâyâ, siteme râzı bir görünüm sergilemekte, ondan hiç ümidini kesmemektedir. O'ndan gelecek her türlü belâyı lütûf saymaktadır..

Hulûsî divânında, diğer mutasavvıf şâirlerin şiirlerinde olduğu gibi yoğun biçimde Kur'ân-ı Kerîmden ayetleri ve Peygamberimizden hadîsleri ustalıkla işlemiştir. Şâirimiz bu yönüyle Kur'ân ve hadîs ilimlerine de vâkıf olduğunu ortaya koymaktadır.

Şiirlerinde her ne kadar "Melâmî, Ca'ferî, Hayderî" gibi çeşitli meşreb isimlerini kullandıysa da, sülûkunu "Nakşibendiyye" usûlü üzere tamamlamıştır. Şiirlerinde savunduğu düşünce Hacı Bektaş-ı Velî, Mevlâna ve Yunus Emre de olduğu gibi tasavvufun vahdet-i vücûd görüşüdür. O'nun istediği insan modeli, ahlaklı, Allah'ı ve Peygamberi seven, Kâmil-i imân sâhibi bir mürşide bağlı, nefis terbiyesi ile kanâati elde eden, hiç kimseyi incitmeyen, harâmı helâli bilen, gönlünü halâs eyleyen insan tipidir.

Sonuç olarak, Hulûsî Efendi, şâirliği, sahip olduğu ilmi, tasavvufi gücü ve insanî yönüyle unutulmayı hak eden bir şahsiyet değildir. O'nu daha iyi tanımamızı sağlayacak olan yeni eserlerinin bulunacağına inanıyoruz. Hakkında daha kapsamlı araştırmalar yapılmalı, mesajlarının iyi anlaşılmasına çalışılmalıdır. Hulûsî Efendi'nin şiirleri ve mektupları ile antolojisi üzerine yapmış olduğumuz bu çalışmanın bu yolda yapılacak olan araştırmalara faydalı olacağına inanıyoruz.

3.BÖLÜM
OSMANLICA METİNLER

دستور دیوانه

یا الهی سزا معلوم یرونده عالم بنم
 سنگ مرده دگره دوزخ چونکه اقبال بنم
 بود روی نه سده کبر دم یاندی جسم بر کباب
 دردی عشق که دوشه بو کولدی عالم بنم
 عرضی اولنجه جمله جهان به بر زرخ اولم با
 فخری قناعتیله فخر ابدی امثال بنم
 بر صافی پیدا ایچوندر یکدیگم بودیچم
 حسرتی تاراندی جانیه یوقدر مجالم بنم
 زلفی تلخین فکوری یسم نازنده ابد
 راهی وصلین جانیتم فدا یوسف مجالم بنم
 حیوه جمال
 دوزخ ابر و سر اولدی بونش خیالم بنم

بن بر کد اخلاصی رسم استقامت اوردیم
در دی نموده بغیر زان یوسف عالم بنم

دستور دیوانه

کل ای صوفی بو عبادت به کجوب راهی عتقه دوش
زهد یکی سه ترک ایلوب دست مرشدی بایوش
صد قبل طوت دامن هم معطل اول امرین
هیچ صاتم نازک عمرک واه ایکنه فرصت قاوش
کیی ملوت فرقه سنی بکله هر آتد نطقنی

بل بغلیوب هر امرین کل قوی ایستیکینه باش
نفسک اولشی یاد شاه هم عتدوت تخته
کیمه به ایتمه عداوت نفسکی داکرم دوش

هر نه دکلو اولسه وارک فاشه و بر مرسل
موتک سقا سنده یقین یوسف بر ایتمه صواش

جانه خلاص ایلمر ایسک ای خلوص سوز اوی

یووه بقاسی بود نیانی قومیه طاش اوستوه طاش

وستور دیوانه

بریرینک مجنونه نیم ایکی جهانه سروری
عبیرت نظرینده بافت عین طوباشجری
سایه صاعشیدی اقامه چار کوشی ایخاط
قرار طوشش اهلای عشاقه سایه سندسیری
وجودی معنوی جامع اوده سکر بیله عالمه
فیض آتور جمله موجودات اودر کنز خزانه دارک
چوبه جمال عالم ایچره ایدر منور همدین
صحنی حسننه یازمش سور و الفجری
قطاب الله امریدر سجده ایله آدمه
دانا اولونه ایدر سجود اول ایکی ابرو لری
کیچم ده مینی نوش ایدر سه بولدی اوزین چوبه نجات
قور تلوع شیطا آوندله اولدی نسای جعفری

نیچویه یا نسویه خلوصی آندی عشقی نارینه
ورثتولونبیاد در حیدر ابن حیدر کی

درستند در پیوسته

طعمه ایلمه اخلاص المز ترک تجرید لرد نوز
کجیب فنادیه بقای تعمیر ایدنمرد نوز
من عرف مکتب کیردک فیه اولندی نفس
فخر قناعت ایلایوب زلفت طوتانمرد نوز
چونکه ابدال اولوب کینتک شول ملولت فرقه سه
نقطه وحدت ایچره آله دشم دوشنمرد نوز
کوکسی کرویپ دور ییشوز شوبده طیف آعدیه قرشو
برخی مجنده همین سری کچنمرد نوز
ظاهرا صورت کوز ته باده مز حقیقه ده
شراب طریزال ایچدک مست سکرانمرد نوز
بوند عیالان خلوصی شفقتی مقفورا ایچوه
یوز ییز در شاهه طوتوب زاره دوشنمرد نوز

نارنجیست در پیوسته

و مستقر و دیوانه

آله بواسر رت ندر رویی جلدت نقاب
 کمر اولش زلف ظاهر محو اولور دی شمس تاب
 پنج کورسوه شول منافیه اورتمش انشاری کوزین
 دو کئی اندیشم ایچره جلدیکی آنجوه عزاب
 وصالکی عرضواید به جسم جاننده کیچره
 یاد شاه لرد ویسه سن تحت و تاج ایلر ضراب
 عشاقه منصور اید و بد شول زلفک تلمری
 زلف هم قدرک بیلدنک اولدی جگری کباب
 زلف ملا میوه اولاده صفا کورر مختلک
 دنیا لقا ایزین کجوب ایتمز اضرای حساب
 سرنی حقدنه آشنا ایستک ای خلوصی اور سکوت
 نادانه ایچره فاش ایلدی هیچ بونش ایتمز ایجاب

و اما حکیم باب ملک فقیهین کیم نکر و نکر

و مستور
و آتش

آتش کو کمان او یار غفند

خدا می اید بزی جبهی ظلمات

شرابک بزرگی سری و حدت

که صنوب قند ملک سفا محصور

باب در شاهکده شویله آوار

بیوه کسوب دور دونه یوریمز قار

کند و کمره مکده بزرگانه قار

عفو و عطا ایتدک سفا محصور

رحمت قیونرک دالم آهقد

بر قطره سی عصبانزده یوقد

سند نه غیری صفند یغیز یوقد

نحو ایدوب کینزله ملک سفا محصور

اگر سنده اولور الیم هدایت

قوشکمان دوزن نور البت

کوه کلمه ده قالمه هیچ بر کدورات
 کنیزی کشاد ایتمه سقا محمده
 کوه کل قوشن نصرت دیدار مغانه
 آوچی دوزاقه قورمش یولی ویر مغانه
 مجالم قالمدی دهن دور مغانه
 وصالک ایر کور ملک سقا محمده
 دشانمه غالب هاشمیه
 تابع ایتمه استر کندویه هاشمیه
 یتیمش ایما دیمز اولسونه الامانه
 اسیره ویرمه ملک سقا محمده
 چوبه بوبیت اسارک بزی آرتیش
 یوللریز طوطی بته سده چکیش
 بوکتر خلوصی حاله عرض ایتیش
 قضا فتمین کور ملک سقا محمده

دستور قومی

بای قوشک سلطان اوش ویرانه
 قنایه قافله مرغ غنقا در
 بیل ایلر کلزار ایچره افغانه
 یروانه عشقه ایله جان فدا در
 مرکب دفرس اولدغنه کیرفتار
 اولد صوره کیم خار و نب دات افکار
 عشقه سودانه دله خیر دار
 عمری کلو کیم صوره صفادر
 ای خلوصی مجنونه یلا آزار کن
 بولدی مودستی صحرای کز کن
 شرین ایچویه فرهاد طاغیر دیر کن
 سنک بونک دور مالی عینی فطادر

دستور قومی

کل فراغت ایله سه بو سوداده
 آلدانه چیغه درسه بو احطاس

کیمسه له دویدی زوقی دنیا ده
خرا بډر بونک اصلي انجامی
غفلته طامش سکه نیمه اولور طالع
حقده ایراغ اولور زعیف کوکلاک

داغما شرایسه افرا ایدر میلک
فروغ ایتمز سکه ابد حلال خرامی

اکبر دیار ایسک خلاص جانکی
اویانوب غفلته باقد ویرت یانکی

شهر وجه الله ده بسته کانکی
اولد حقیقتی عهرا امانی

فلوصی صفایه مخنده بودی
سودائی عثقه یرکباب اولدی

فنا دنیا فانی اولد یغین بیلدی
ایلدی بقای غیری ده وامی

کل ای غافل صانع ایزد هم مراده
 اشتیاق دار و نه در شید هالنی
 شدات جنت یا پیش ایکن دنیا ده
 قور تادی هر نه ده جاننی
 دنیا زوقی ایچونه اوزمه کند یکی
 اصابه بنده اترمه کند یکی
 اگر دینار ایست چار در دیکی
 صد قیل طوت بر طایلی دامن
 و جهنمک او سونه عظمه دیزش
 سوره فتحنا لک یازمش
 ای خلوصی بنو اوصول بویل دوزش
 حقه ایزدی کوره نه نور هالنی

کیم جاہل یعنی عامل کی کابیل افندی
 شیطانہ سفلہ اندی کندہ او کمرند یکدیگروندی
 قورقی حقه یوقه اول سولده زره اعمه لر هیا
 لیکه کوند ز اشم افکار لری شیطانہ کندک
 حسه فلن یوقه سوئی ظنن آرتور لری کونه کونه
 کیرب بخندہ افکارین دیکر افاد بکندک
 نه در خانی نه در باقی حاب غفلتده ایکنه
 اول نازنین عمر لری بر هوا به تو کندک
 اولوم قبر سفلہ صراط محشره هیچ فکر یوقه
 عقلی ایہ را کینده صنور سالک جہانہ کندک
 هر آنده فکر انده فکر ی زنا جہا ع هر ص طماع
 صوم صلا نیل صند جفا لری اود ندک

بغض حسد اکل الحرام غیبت بخل حالندی
 هزار سال تو به سی مقبول دیوب دیوب کووندی
 حمد اوسوه نیمه بی ایچتم کور باوه نقدیر
 کل شدی سه بوند اند کلریت بوسوه دیمدی

عزیز زنتقام اسبله اکل الحاکمین
 شیره یوفه البت کلور محشره اول خداوندی
 ای خلوصی سه ابرسم اول بوبر بخلی کججه
 هر خصوصه عارف اولاده تالغنی کووندی

م م م م م م م م م م م م
 م م م م م م م م م م م م
 دستور

کل باوه سوندک یلاده دنیا اورزیه ایچار لندی
 بوندک حلال حرص و طماع ییوب ایچوب عجار لندی

نظامه بون طومر پد شراسته قارنوید

هر عملن ریا اید بو نظامه قطار لندی

اولد اسولم سلمه کسوه سلمه سلمه

بون فغان بازار لندی هر عملن قطار لندی

کاملیکه بکا و برمر مرا عید الکرمه

من عرقد عغان ایرم بو شوسته و قار لندی

هر فاده آئین المسه جمل غلانه قالمسه

کین عجب هم کیده طالعسه ز اوانای نه عار لندی

اولد اسولم سلمه کسوه سلمه سلمه

بون فغان بازار لندی هر عملن قطار لندی

اسولمک شیطنی کومر بلور اما عمل آئین

زکات ویر و بخت کیم قوبالیدی انبار لندی

دنیا بی جمع آید و باریک در چرخ صفای کبریه

بر یون و برین کلمه در ویسه اطرافنی بقار لودی

اولکه اسدوم اسلیم کسوه سله سلیمه

تو فغان بازار لودی (در عملی نظام لودی

هجم بروقت قضا فیماز قبله من عتی الماز

مورسل بونه در که نماز صورتا بر یووار لودی

هر کور دین بازار طهار حیوئه سوی ظله بقار

انجام الما جنان آثار صانده ضرار لودی

اولکه اسدوم اسلیم کسوه سله سلیمه

تو فغان بازار لودی (در عملی نظام لودی

هجم بونک مالید در بعضی حد مالید

کذب غیت قالید در بومطهری قلا لودی

کل غلوصی باقر یونکا قورق کلمه مقدسه کا
یونکا مسر استغفده یونکا اول لغت اجماع نوی
اونکا استغفده استغفده کسوه سیه سیه
تغفده فغفده باقر یونکا قورق کلمه مقدسه کا

دستور

نظر عبرت ایلله باوند شو عالمه
شاه کدا غفلت بندینی کیرمش

کج غیریدنه ایریش قبض آدم

ام الکتاب جمعین و جهننی درمش

آدم ایچونه سجده بیوردی یزدانه

ایلدی زاتنی سرزنده مرسانه

سنده اول کل بونک قابلی ایمانه

وصلین ایرنه و جهنن آدمنه ایرمش

بور نری خلوق بیانه ایلدی

اهل غفلت آدم سرزین بیلمدی

هوه امرین ابلیس طغیانه ایلدی

آنکجونه لعین استنی ویرمش

مر مر مر مر مر مر

مر مر مر مر

دستور

در یای خیرته اورادی یولم
 بیلمم بو حال ایله نبلر کزه رسم
 قرقه اتتمم اهل صاعمی صولم
 بازاری کترنه آغلر کزه رسم

اضالت شاهن ساهلک بوزلمز
 درد عشقک ایلاد وادوزلمز
 بیله جفا ایلسه صدقم جوزلمز
 آغلر کوزم یاشیه سیدر کزه رسم
 جمله عالم ایچره سه ساهل جو به کبیر
 یوز سور در لاهل خلوهی فقیر
 بندی عناصره قاشم سیر
 توفیقک رفیع دیر کزه رسم

له

دستور

اول شوخ ایراده می آید الهی
 بی نهایت بر عظمه الهی
 دنیا دخی عقباً قبل و قائمه
 جذایده و مظاهر الهی
 کوردم خیالی گندم او نودم
 اود و شوب در شمع یار یا نوب نودم
 وردی سودا سینه وجود جور نودم
 نه شفا و یردی نه درمانه الهی
 ای فاضل که جمیع در دل جوغی می
 بویله بر درد هیچ بر فرد دل جوغی می
 عرض ایلم بسم کادر دل جوغی می
 بویله مشکل بر هجرانه الهی
 هو هو هو

به سائل حال ایست عشقه اودی بولر

کوکلی آنجوه دوزارینی آرنولر

عشقه دردینی ابد درماه بولنر

عشقه دوشده دیلدارینی آرنولر

دردی عشقه طالب اوله یانه نادانه

بی جبر در دایم جبرای یارده

بیلک افغانه قنجه کولده

کدر که نی کولنارینی آرنولر

داریوری خلوص درد ده چار بول

طوت قلم و امین صاحب معنا اول

او بر یاد شاه درسه آقا بر قول

قولک ویردی هنقارینی آرنولر

هو هو

سوقه قوشه
بر آغوش باقشای یار طوطی
حال پریشانند بر آغوشی بنی

سوراسی غالبدر بیانم نه اولدم
بر بجزری هیره نه اوغرا ندی بنی

عالم ایچره بویله جلوه کار اولمز
شمس چو مندره مرآت ایدر اک اولمز
ویردم اقدار غیری نیتسم دونملز
اقل اقدار صد آقرا ندی بنی

چیل کوکمه دور در اغمدر
ایکی قاشی اور تاس قبله کاهدر
بیور کنه خلوصی جانم جانمدر
ایراقده و یقینده آرا ندی بنی

دستور قوشه
اواره کنه زکف اوغرا دم درده
چله دورا نم طوطی کندی

کریمه

کعبه کوند ز قرارم بویه بر پرده
کوکلم بر نسلخ بوندی گندی

بو قدم عالمه درده امثال

عرض ایده هم بن کیمه به احوال

فقیر می سیاه پخته اعمال
بر صورت رها غصه اولدی گندی

فلان آندی او قوه دلدی سینه من

هکر اولدم بن بودردی دیره من

هکر یار دبه اوله مره من

طبیعیار چاره من بوطدی گندی

یا اشرس نه در حد یکم گفت

کونده گونه آتار فراده حسرت

خلوصی رسم زعیف ابله مغفرت

بو کلمه لی باشم کولدی گندی

هو

دستور قوشه

درین روز...

...

...

باز در روز...

...

...

...

...

...

...

...

...

دستور قوشه

اورندی ده میزن بر من بقاده

بقا سر فناده عزت نیاورم

حمد او سوه کرم خان خدا ده
 اولدی اها نه صبر و مهرت ندرم
 کورندی کوزیم و هدرت باغاری
 دُخل اولده آند بولدی حیدری
 دیرو بدر عشاقه آب کوشری
 بوند حیات ویرمز شربت ندرم
 خلوصی یم دوشم بنوا فزاری
 دیر کوکلم محمد استرم یارک
 زلفانت تلخ اولدم برداری
 بو عنا صر ده ظلم محنت ندرم
دستور قوشم
 شمس حقیقت در طوغش طولنمز
 نورنده محو اویش تابانه لروار
 بر شمع درینار اهدلا سیونمز
 جانده کیچوب دونن پروانه لروار

رحمتی للعالمین اور شاہد حق آدمی
 اس کی ایشیدہ جبر شہ قالدی
 نوش ایدہ دہ منی حیاتیین بولدی
 نہایت سز کجی خزانہ لہ وار
 قبضی کبرہ مقصودینی اولاشور
 زلفی تلین بونجی منصور طووشور
 در خلوصی یاد شاه لوی یراشور
 در لاهندہ نیجہ شاہانہ لہ وار
 دستور قوت
 صفائی زوقیہ عشقہ ابرطرز
 جانکدہ بزوب و صانمہ نیجہ
 تقلید ایلہ عاشقہ معشوقین بولطرز
 ناری محبتہ بویانمہ نیجہ
 ترانجی ایلہ راہتی یار ایسم مراد
 شرمین ایچوہ دلیدی داغدری فرہاد

مخت سزدیل بایی اولنر کتاد
 جگر کباب اولوب دیاغم رنجبه
 دوست بوللری دایم هفاختند
 هفاکلن عاشقه مر داوغل مرد در
 خصوصی منز یلک صائم راهتدر
 هدایایه مولدا اولو تمه نیجه

دستور قوشمه

مخت در یاسنی کوکل دوشور دم
 طالفه سی بویومده آشدی نه در سیک
 باقینور دم دورت عرافده یومده مدد
 کتد کجه اینکینه قاشدی نه در سیک
 کور که بوغوشه نیجه ایسنی در یاد در
 عاشقانه فلکن آند اوینه در
 بنم بوندا بولم آروه طالفه در
 سفینه منم منز لاله شادی نه در سیک

عشقه دریاسی غایت بر او نوحه
 قرار طوتوب آند قاشم مهانه
 خلوص بی چار سقیل سرگردانه
 و طاشم کیر دابه دوستی نه در دست

دستور قوشه

حقیقت گویش سینه طوطی
 عشقی جسته درویم او بدنه
 گونه بگونه فایده یوب بهار او دی
 محنت عشقه دوسته لیده برو
 سینه سینه سینه سینه ایر شادم
 کرم سینه سینه سینه دیم
 جیفه دنیا ده قامدی دادیم
 بروی سجد اید لیده برو
 خلوص سینه سینه سینه
 لید در دینه همرا کنه ره

افلا که طمانندی آه ایله زارم
لیلاویه مجنونه اولد لیلده برف

دوستور قوش

بر عجب حالت کیم فتنه اولدم
شو بنیم درویمده بیلور وارمی اوله
افلاخ اولم دردم مشکک قالم
یار لرم مرهم صرار وارمی اوله
بودم عالمده حامیده بیلور

دردم دوا سزدو چارمی اولور
عجب بودرت بقیه باقی می قلور
دوست در دینی دوا ویر وارمی اوله
کیی لری آرتار اولدی افغانم
ناری عشقه اووشه لکرواشم
خلوصی در بزدی اوصانده جانم
دروی عشقه چار بولور وارمی اوله

لهو

دستور قدیم

ملول کو کلمہ قتی ایوار جانانہ
 چو فہ صوا شدم کورہ سو باری دیو
 آھو فریادیلہ حقدیم دورانہ
 صاغی صولدنہ عجب کلور می دیو
 صرف ایللیب جملہ وار مد نہ کجدم
 درج ایدوب جملہ یہ دھندنہ کو جدم
 بیونہ کسوب باب جیدر دوشدم
 کوشری زولدنہ صونار می دیو
 زاهد بوا سرار و واقف دکلدر
 کبر صاحب اولش حقدیم غافلدر
 مغرور اولوب زهدین صورت دوزلدر
 خلوع کندویہ تابع اولور می دیو
 بحریم خلوصیم برکت کدا
 ایلہ بیستم دوستہ جانی فدا
 اگر دوشتر ایسم عدودہ جدا
 شایکتور محم خرم ایلم می دیو

دستور قوشه

جوش ایللیوب کیر دلم عالی میدانه
 من عرف کورندی عریانه کلدیم
 سوادای عشقه دوندیم مجنونه
 زای ایدوب عقال دیوانه کلدیم
 شمع رخسارینک یروانه سی یم
 کمانه قاشلارینک ستانه سی یم
 وایت سرینک مردانه سی یم
 جسم جانده کیچوب قریانه کلدیم
 دیندی خلوصی اسمن شهره تم
 ظاهر کورینور ویرانه صورا تم
 عقد اوزم معمر اویش میره تم
 ملا مینوه اوزا ویرانه کلدیم

دستور و دستار

نه لیر جلد به جو خنجر آینه آینه
 سر ایامی و بلیغتر فغانی
 رخت خنجر و خنجر و خنجر
 نور که نه لیر تقدیر آینه آینه
 خنجر و خنجر و خنجر
 دفتر دایان بلایه و در و خنجر
 بایندر و نه برو جلد یکم خنجر
 ایلدی برو شاه کوکام ویرانی
 بایندر و نه خنجر و خنجر
 خنجر و نه خنجر و خنجر
 اولم خنجر و خنجر و خنجر
 ایلدی و نه خنجر و خنجر
 خنجر و خنجر و خنجر
 اولم خنجر و خنجر و خنجر

سحر و جادو و کیمیا و سیاه جادو و کیمیا و سیاه جادو و کیمیا
 و کیمیا و سیاه جادو و کیمیا و سیاه جادو و کیمیا
 و کیمیا و سیاه جادو و کیمیا و سیاه جادو و کیمیا

دستور

حقیقت بحرین سیه بزی طالبه سر
 طریقت ایمان شعله دینی بولد
 دیار آزاد ایمه دیار سیه اولدر
 جمله در تنی لعل سیه سیه در مان
 وصله جبرائیل بولک قریبه
 عاشق قتلہ یزار سیه فرما
 یحییٰ مر بالعدل و له حسنه
 خلاقم سیه سیه سخاوت لانی
 نوری و جبرائیل کور دم عقلم سرری
 بتور دم جاشی هدی سرری

نیست و نه ظهوری رضوان خوری
نفسیده قور تار و پند انسا را بیت بنی

دستور

عشقه ناری فرشته دوشیده یار بن بیایور من
سرای سزای و دهانه کویچه یار بن بیایور من

سجده ابروی آدم نقطه و حدت مدام
سرای ولایت قدم با صبیانه یار بن بیایور من

دار ایلک کل شافیه است اولی مشکلی وقت
اقای وجود دم اسبات ایتمیانه یار بن بیایور من
ای ظهوری بزی لایحه عقدیه اوله همراه توفیق
عاشقی مجنون صادق اولیانه یار بن بیایور من

دستور

در دینه دوندیم طولا شدیم کمر وای عشقه اولد شدیم
صنورم عشق صفالید نار ایشر یاندیم طولا شدیم
بوعشقه ایچرم جوقه سورندیم فرقه ملامت بورندیم
ملا میونه بازار دنیا عالمه مجنونه کورندیم
شراب و حدتده ایچدم دنیا اندیشم سه یچدم
کیروم عرفانه مکتب من عرفده درسی آچدم

نه بجان سجده بستم همد لامل قبضه بستم
آزار سه خلوص بنی سرای وحدت ایچو بستم

دستور

مبتدا بستم بر افشای مائل اولدم بر دلبره
سودای عشقه زار دوشوب قائدم شفا کلام
وجهت کورددم شمس تابانه دنیای ابدی زندانه
حقلم کشتی هزاره حیرانه اولوب دوشوب شفا کلام
سه یغی ده قیجی بر کول بیک کول دانه بیک
سینه اوزار دانه فل فل کورب کولدم شفا کلام
بن بچونم سه بر لیل کورینور قیلاده موله
خلوه سه شفا کلام دیوبه بیلدم شفا کلام
حرف بولنده شمس اولوب سه

یار دمه چهری و بر دیار مرده لرستان ده دیار
 بونی جانلرمی طیار نور قانیله طولدی دینه لر
 نازله دوستده اسدی بللر آیلدی لال سونبلر
 همه اولسونه باری خدایه دفری شاد اولدی کوکلر
 کلدی یار دمه رایخی لر یار توغوسی جانله تازله لر
 اختیارم کندی الدنه وجودم دوشدی لردله لر
 جمالی یاری کورنلر مرده چهری و بر نلر
 نه ده سوره غیره خلوقی دسته کبر اولسونه ار نلر

دستور

نامه کی آنجه هماده الیه
 بر آتش دوشدی اول دم کوکله

جانم طیارم آهواریم
ایک دیک لرم قانیه طولدی

فلک ایتمدی داتما بولم
امتیاه یوقدر سوکول قون
ایله صور حقا کلسوبه دید
بواحقا می بولمه صابریم بولدی

صبر تکریم لار دوشوردی
کل رعنا ایکن خاها دوشوردی
جگر جیگم کباب ایدوب بشوردی
یاندی دوشنم بر یانه دوندی

حقر بولنم کب اولونه قرداشلر
ارنلر بعضی جلولر ناییشلر

عاشقه اولانه محنت جگرده وشار
کهنتره رغب عاشقانه اولدی

جلد ۱۰ نذر لک جگر یک فرقت
 بونده بویله ایند جگر محبت
 بوندیم بهماندا صاحب مروت
 آقدی کوز غم باشی جیر پونه دوندی
 عاشقانه باشند کتر ساعقه
 یلوار رطلوئی دایما حقه
 نیسان ایدر نجان تیله فاشقه
 دور موه اولمز جیرین نیسان دوندی
دستور
 از زاقده مرها اولمز سود یکم
 یاد لک کی نیچونه قدر شو بقا رسیده
 رحمت ایدوب خالده صور مدسه بنم
 سلام ویریز جگر لرم بقا رسیده
 سیاه زلف لک تلین دورا شدی کوکام
 قین بوز لک کور سم طو تولور دیلم
 اغیار سوزین باقوب ای قنجه کوکام
 بقا نسبت ستم ایشلر طو نارسه

صانه دوستوم دیویوزک گولنی
 آتیروب سیمز سید دوستودشانه
 خلوصی بوقدر نیلدی سنی
 نه دوست بیایورنه دشمنه قیاسه

دوستور

کل ای دلبر ویرمه نوانه میلت
 بنی بونغا بی عار اتدک نه چار
 دروننده یقین ابد هیالک
 عقلی تار و عار اتدک نه چار
 بنی نسبت ایله یار لره کت
 بوشو بلوغ چاغین یوق پره صاتم
 آغلدوب سیننی اود لره یاقه
 کوزم یاشینه بیچار اتدک نه چار
 کل ای کوزل دوستک دشمنه طان
 نصاحت کوشن ایله آغلایم بنی
 بن بر خلوصی سیم ترک ایتمه سنی
 در دیکه کید فتنه اتدک نه چار

دستور

یار بنامه چیز ابرو سوزنی سر سیده کتمز
 او غرا تکی بن و درینه اولی نقاشیه مرهم ابرو
 بر و بریل و صفت او نمز غیری به کوکلم و نمز
 نه خوب جمال و برش نیز دانه خالک مثل بنو نمز
 بن آغلام یار آغلام کلوب کوکلیا شمس سمن
 کونک یوز بیات جفا ایلم بر کن احوالی صور من
 خالوکی در یکی مر واز کوکلمه عشق سیدو نمز
 روزی شب در و نم بقار آشقا ایلدش اولمن

دستور و استاه

احوالی کوکلمه و صفت ایدم سزی
 دکل بنر کرک غایت عرفانی
 حمد اوسونه نه احسانه ایلمش بزی
 بک نفسا موجود کور به صانی
 کوکلمه در نیجه در لونقا شمر
 فرقه ایللیانه حیرانه قلمور دیشمر
 شمر ایدشی کیز لو اسرار ده ایشمر
 بیان ابلیس دخی آفک سیرانی

کوکل ایچره ور لو باز ارقور یلور
 کاهن نفه لاهی حقہ یار اوسور
 جمله نظر براتر کوکلده کلور
 کندک اوقور ظر سور اولده فرمانے
 لاهی اولور قافده قافه حکم بدر
 لاهی در یا موچی هب ایلر طوتار
 لاهی دوشر خوفه ههانه در بدر
 تفکر بایند ایلر افغانے
 عقله نرجهانه اولده کوکلدر
 کوکل ایستیه عاقیل خیرانه قلدر بدر
 بریرده آنلک قمارکی یوقدر
 کشف ایلر سیر ننا جمله دورانه
 کوکل دید یلیمز بر اولو کر وانه
 بر تقیه ده ایلر بیلک دور لو دورانه
 هر نر یه کتبه یور ملز بر عدر
 که آنجوه بود نیا آنلک هر زمانے

کوکل همایه آنجو عنقایه کنز
 یزده کوکل کنز در یاده کنز
 چار خوشنده بوجه یوقدر هیچ باز
 هر قلعه او نورس وار در دهانه
 کوکل غایت لطیف سرای سرجه
 عینی بیاض کولدر همدخی قنچه
 اینکیندر آعداده صبا اسپینه
 یک زعیفدر آنک کوکسی خردانی
 وصف اولنمز کوکل خنداسریدر
 یک سنه سوریاسر همایه زنده
 نرهایست سز بر سزی سراید
 زامته همایه آنک طوتدی علفانی
 کوکل اقلریه بن بیانه ایلدزم
 بوقدرجه عقلم بیدری سوزیدزم
 بیایم بیلدزم عجب بیایم بیایدزم
 بوز موز لرلک بوقدر یلان
 حیدرانه اولعبه قالدزم بن بوکوکلدنه
 نشانه آزار قین کورس کوزلدنه

بولور ایسه اگر قاشی کوزنده

فالتوره جفا سیده اولور صرمان

کوکلی دیدر صفاسنی بولامز

هر بر کوزلی آله قویامز

آلور ایسه برکن اصلادونه مز

اولم بتویه دنیا آنلک دشمنان

ظاوصینک کوکلی ملول صرمان

دیلدیکی آنجوه زات مجیدند

صفات جمال سیری نه هوشنجه خوبند

حقه جمالین نسبت ویردی انسان

و مستقر

بر کوزلک غایت صحن ایلمین

طاقدی بوینور سوره زنجیرین

اسمیلر سزا سوز لری شریین

بر آهوباقشای درده دوشوردی

لاله اویشی بنا قلر طرا نیشی کول
 قرمزی دودا قلسر زبانی بلبل
 ابرو لری سیاهی صا جیری سونبل
 کلوب کیور کچی عقلم شاشوردی
 نه خوبه صور تیل براتش خدا
 اوکوب یازده اولسوه جابه خدا
 حاملده آکلومز ایور ناز ادا
 سودالری بنی طاغنده آشوردی
 نوجوانک قدی سروی یه بکزم
 بر یوسه آلودسم یتر بر کزار
 خلوص در داغم یوج کیم اوز
 ستاری جکرسم یا قدی بشوردی

و مستور

دلبر نیچویه بویله بندیه قاجر سالت
 اوکلیمز در تله اوغراتدک بنی
 بوؤکن آتشله بقار سالت
 صولدر و ب بکزمین صرارتدک بنی
 کورده سم دوج سم سود یانم سقا
 زنده اولور سده سز بود نیایا

وائىچىمىم ائىلىك بىك جفا بىلا
 سوزاينە دوستوروب آغلاندى بىنى
 وجودىم تىترىم سىكى دويىسىم
 داغداور عقلم يوز ياكى كورسىم
 يولار ر **خلوصى** براقىم سىم
 عقلمم آتوب مجنونه سە ائىلىك بىنى
 برسىم **دستور** قارىارلىك درد يىنە دوشدىم
 سوزاسى كوكالدى سىلنمىز كىدر
 تولىك ايدوب ناموسى عارمىدە كىچىدىم
 نه چاك احوالم آكلانمىز كىدر
 موك يالور چىكى حاكم الله سىلەندە
 جىستە دوشدىم جورى سىلەندە
 بىش بىتر ايلدى **بىلا** اولدى
 اور دىقى زههله اوكلانمىز كىدر
خلوصى سىم خىلقلىق دىلىنە قالدىم
 كىچە كوندە زارارى زارارى آغلىدىم
 جورى قىلما مجتەد بولدىم
 نه جە ايتىقات ايلنمىز كىدر

مستور

کل ای دلبر هم آیت بنم هالمی
 حالده آینه اول صرحت ایله
 کور عزیز ییلت کوزده آقانه باشم
 سند بنم ایله کل فرقت ایله
 سودای عشق کله مجنونه دوندیم
 کل کور بنی صره تکه نه اولدم
 کوه بکوه زاریمده صرار وب صولدم
 بوخته وجودم صور صحت ایله
 قین کور سم عقلمه دغیاور کیدم
 کوز ابرو دستونجه قفای ایدم
 سند خلوصی نه اولسک بای دار
 اغیار سوزین باقمه محبت ایله

مستور

کینه تازه لندی نیجه در تلم
 بر صاجلری سونبل یارده او تری
 آقوب جیره یونه اولدی باشی کوز لرم
 اتد کلری ستم لردنه او تری
 نوجوانم عجب قدرم بیلور می

نصاحت ایاسم قبول اولور می
 یور یاقوب اغیارده بها بولور می
 صا قند یغم بد اغیارده او شری
 دیسم ای یار کتہ صقین اغیار
 سوز لرین باقوب اولم آوار
 خلوصی مشکله قالدی بی چار
 قنجه لردہ بیتن خارده او شری

سور
 بکھن مدح اتلک نوجوان سن
 صید هذارد لعلک سید سار داری
 بکر عمر خوب لردہ بیرو باه سن
 طول شدیم اطراف صورت و جویاری
 عالمه کور غمش دکل امثالک
 سر آندر عینده عساهی جمالک

عجب نه یوز دندر محرم وصالک
 مجنونه اولدم ایتر ایکن افکاری

بوجیه بلفظه قبح بر کل سبک
 هر قفسه او تر واته لیل
 خلوص در کمال و کوکل
 دیار سبک شاهنور فوق هناری

ماه جمالین برج پناه کوردم
 حیرانه اولوب و افیر پیروده قالدیم
 عقلم باشم کلوب افکار طاندیم
 یارم بو کوره عجب نه اولدی دیو
 شادی خرم اولوب ایلدیم شکر
 ضلکه بنم اولدی ولایت مصر
 قاضی اوغزاید مشافیه منکر
 بو خوب جوانه بو ناله کلدی دیو

بن بر خلوصی بسم آغدر کوله هم
 غیری یار اصد کوکل ویره هم
 نور جمالین کورم پیچم دور هم
 کوز لرم بولدرین کلدی دیو

دستور

دوستم بنم اسنی دوست دیش و رایم کورایم
 سوداسنی اکشی پوست ویرمش و رایم کورایم
 خوب یزاتمش کرم لانی او بر لیل بن مجنون
 ویرانه کورایم سرایتی کیرمش و رایم کورایم
 بوی بکزر کول فدانه روینده حال یوقده دانه
 جمالی ماهی تابانه دوشمش و رایم کورایم
 دیل سویلر اویش بلبل یناغنه آیمیش کول
 فسی آلتنده سیاح لاه کول یقمش و رایم کورایم
 یانه او ستونه اکشی فسی مناسبه ناز اداسی
 صدق دیشلر دردانه سی اویش و رایم کورایم
 بر قدح صوبه شرا بکده خلوص ایچ صوبه الکده
 بر بوسه صوبه یناغله دیشمش و رایم کورایم

جداد و عدم هرست کن حکرم
 بهرانه بطاز ندانه اولدی آغلام
 یاشیرینه کوزده قانلر دو کرم
 دینا لرم آل قانده اولدی آغلام

در دو محنت چکه چکه اوصاندم
 کندی یارم بر مولایه ایناندم
 یو واده قالش یاورم قوشن کبی قالدم
 یارم کوزده نهانه اولدی آغلارم
 در فلوصل در دیم آکلار بولنم
 هالم دیسم کیسه لری اینانم
 بر اسیرم اهر ایرمن اولانم
 حسرت لکجه راه اولدی آغلارم
 جدا دو شدم حسرت لکجه چکرم
 غیبه ایتم ففانه اولدی آغلارم
 یاشم یزینه کوزده قانار دو کرم
 در دم کیسه تازا کندی آغلارم
 یازلش آلمه بود رستم یزل
 چلاقم صا زیم سو یارم غزل
 کورنم کوزیم غیری بر کوزل
 فر قتلله چکرم یاندمی آغلارم

صورتی جسم غلامی جسمی
 نامه من از قویانه آکلای تسویه باری
 یارده بر شوقه شوقه کوند رسوبه باری
 شانه اولاده یوزکم یازمده غلامی

دستور
 صفاتی خوش کلدک کو کلدک نوری
 سه کیله دو شدم دردی افشاری
 بقایم دخی اطراف جوارک
 سود یکم خوش کلدک سه صفا کلدک
 کمدک قریب ابله قدم بو کولدک
 زحیف کو کلدک دیرانه اولوب بیقلدی
 کیمسه به صور صاغه دیلم طوتولدی
 سود یکم خوش کلدک سه صفا کلدک
 کلدکیکی دو یدم کو کلدک او یاندى
 ایله دیک لرهم قانه بو یاندى
 اسکی سودا لرهم هم یکلندى
 سود یکم خوش کلدک سه صفا کلدک

ايراقده کور عيشتم يولدي بقارم
 اوياردي کوکله آرتدي اقطاعم
 نبيزه ساه حست تلاماڭ هاکرم
 سوز يکيم خوش کلدڭ سه صفا کلدڭ
 آياقه تيرايي ييم دکله سوز لرم
 ساه جمالڭ عرضوايدوبه اوز لرم
 رحام بودر کور عاشڭ ديلر کوز لرم
 سوز يکيم خوش کلدڭ سه صفا کلدڭ
 برقيچه هوه کاساڭ کوکله باغندڭ
 بر بيليم غريب کل بوداغندڭ
 دشمنه دوست اولدم سندن يولکڭ
 سوز يکيم خوش کلدڭ سه صفا کلدڭ
 عشقه يانديقم آکلا مزيه ساڭ
 عاشقار احوالين دکلم مزيه ساڭ
 کلوب برکيز اولغت ايده مزيه ساڭ
 سوز يکيم خوش کلدڭ سه صفا کلدڭ
 کلم کلوم ديمر آيد سوز مڭ
 اصلا بوقدر فنا عمل اوز مڭ

كېچە كۆندۈز خيال اولدۇڭ كۆزۈمدە
 سودىگەر خوش كەلدىڭ سەھراڭ كەلدىڭ
 خالەيىم بىم كوكەلەم دېرىشەم
 اغيار ئېچىدۇ ئاممە ايتەم كەل بىلا
 يازوبى ئاقە ئىرىم كۆندۈر دىم
 سودىگەر خوش كەلدىڭ سەھراڭ كەلدىڭ

ۋەستە
 ئەدەم سەھراڭم آكلودە مەم
 اتەدەڭ مەڭ ئاۋانە بىنى
 بونچە نىساھەتەر دىگەن دە مەم
 ئەجەنە كۆلدە دىگەن دىشەنە بىنى
 آكلود بىلا بىندە قاچىد بىفەڭ ئەدە
 اوصانە رولۇ بىنى طائىن جەننە
 سوردى كوكەلەم قور تولىم سەڭ امدە
 ۋەستە ئىخالم آتسۈرە بېرىتەنە بىنى
 دوشەنە كوكەلەم سۈيۈش سەستەم لارى
 اكلەنە چىلدەكەم جېرىنەم ئارىكە

ترک اندم یولکده ناموس عاری
 افلاخ اوغز بولوبه بچانه بنی
 روزی شب خیاالک کوز قدیه کتمز
 در دلک بنی کچی کوندز او بوتمز
 آغریمز بر در تدر صرهم کار ایتمز
 نقرانه دخی ویرمز در سانه بنی
 سقانه کوز لرک عقالی آلدی
 بجنوبه ایدوب بنی صحرایه صالدی
 بتوبه کوبه کوز نهم یولکده قالدی
 کوز نهم صاندیلر دیوانه بنی
 الیم ایرمز ناصل وار یسم سقا
 رقیب دشرابه جداد و شور دی بقا
 اتلک او یوب رجا ایلر صم سقا
 کلوب عرض ایت بیاض کزدانه بنی
 کوشک و حدتک سقا طوتدم
 افک کوز لم سن صانمه او توتدم
 فیر یاد ایدوب بلبلر کچی او تدم
 شدد و شور دلک زاری افغانه بنی

سودا بازارین کیر میانه بیان
 خانه هر کوزه میل ویر
 ز عیفت کو کالم سه سز تسلای بولن
 باشه دار اتدی جرهانه بنی
 سیاه زلفی تلی فنصور دارید
 قاشق محراب کو کالم جنت باغید
 اقرارده دونه ملک بیگت دارید
 آفته لیده دوشم اورغانه بنی
 خالصی بجم ویر هم سزه اغیار
 کیم هر چکسوه بویله افلاک
 درویشا ینار محبت ناری
 سیونم براق کالم عثمانه بنی
 برضوب جوانه جامه ساق اولشم ماعل
 سه دیلور کن عناد ایتمه کل سه ویل
 بود لبر لک چاغی کچیر ای غافل
 کووندیکلک دغله خرابه سنک

قابلیت وار در بیاد هم سنا
 کور و شمشیر و اهلر است بزمن
 عشقه می عشاقه تقسیم اولون
 اول وقت ایچدی یکدی شرابده سنا
 خلوص دوستونده بزوبه اوصانه
 ویرانه کوکلم زعیف جور طیانم
 حقیقت حال بود در برسم اینانم
 کوکلم جنت قاشق محرابده سنا

دستور
 کوکلم بر دلبری مبتلا دوشدی
 ناری هر تپله نیرانه مغانم
 آه دید که یدی دریالر جوشدی
 زبش افلا که طوتدی افغانم
 ایدنشی زاتنی عشاقه مرآت
 شش جهاتده کورن کمدیدر بانزات
 لبی کور تقی او بودر هیات
 موقدر اصلوزنه وصفین بیانم

بود در اخلاص اولدم کبر فتنار
 دنیا و عقبای ایتیم اعتبار
 خلقی عالم او کس بیا او کون کار
 و از کجی محرم نه جانم جانانم

دستور

هدهد شتا اولسود بزدانه باریم
 عرض اولس جهانه دولعب باقیزم
 فتنه عت تا چن قوریدم سریم
 شاهن جهانه اولس منته ایتیم
 دریای عشوه ایچره قورلدی باریم
 کوکل دیدار بن آت یوب کزیم
 بر بگری حیرته خالدم بی هزار
 اولس ملوفانه دنیا غظه چاکدیم
 خلوص بزم کیدیم خرقه صلاحت
 خدیله فخر اولدم نیلیم زینت
 بار یله دلدن آستورم وصلت
 رضوانی خوری به کوکل دا قنیم
 هر هر هر

دستور

بر بلبلیم غریب وحدت باغفتا
سلام اید حب یازدم سیر لاله
قصودم باقیوب نیاز بایندا
تشریفکن اولسوه بزم لاله
یردانه عتقه ایچوه شمه یه بنار

فغانه ایدر بلبل قنیه و و و و
قارغیه یار اوغله لاشه یه اینر
بلبل ایسلامی کل قوه بزم دالره
کوکلم آقیدک عظم بیوشانه اولدی
ایکی دیدلرم قادر وانه اولدی
خلوص دالره داسیانه اولدی
بقار ایکن سکا هر کوه یونلره
م م م م م م م م م م م م م م م م
صد قیده صاحب اول عشق سودایه
چونکه بو عشقه سکا پای دار اولور
الوده یانه بزمی الست خدایه
عقلی اول اولعب حسن دار اولور

ایر ماقه کبی بحره آتوب چاغله یانه
 توکلن بایندو صدقین صاغله یانه
 عارف اولوب عرفانه سوزین حقله یانه
 شمه وجه الله دینه هیه دار اولور
 مخصوص شایر کویار موزی
 ایجازت بره رله اخیلور کوزی
 کیشی اگر قبول یار سه سوزی
 عاقبتی آنکه بره دار اولور
 هر هر هر هر هر هر هر هر هر هر هر
 بیچاره کوکلن منع ایله مدیم
 فنا کز غنچه دعا لرنده
 درونلار دیری قبط ایله مدیم
 بل اسد کجه ریخا خهوا لرنده
 کل کوکلن پروشانه اولر سه بوئنا
 فنا بولور غنچه کز یوللنا
 یارک بکله سقا وحدت باغنا
 کل کج اوییه نفسک اغوا لرنده

خافل کز نه کوکل محمد و مه قالور سکه

از نه رفتند در لوصفا ده

هو رضا سه کوزت بقا بولور سکه

سعادت عظمای کفر اخفا ده

نفاک دشمنه بیایوب دوشتر سکه جدا

مه فیتن شکست عرض ایدر خدا

ترک عفت و حدت بولوب ابتدا

روحه جدا کسب این قور تول جفا ده

اکضوصه هم دم عرشه مقامک

دیداری یار ایدر وصلت فتامک

بهر بر وقت کتور نور مناهامک

شیرجه رسته بخیر اهل اخفا ده

هر هر هر هر هر هر هر هر هر هر هر

وارعجب طبعه کرسنه ای دلا

قابلیت اظهار ایدر سال عیان

الست خطا بنده دودکی بلو
 چونکه ایدر برزات اصلین بیایه
 داتم بکترین سوزک مسک عنبر
 شاه سده کج بنده سکار قنبر
 جمالک والنجری قاشلرک منبر
 واعظ ایدر و صفیکه لده او قویانه
 چونکه دیر دل اقرار قیالو بلوده
 ولایکه درج نصیب ایش بود نیاده
 کسب مقام ایلد عرش اعلا ده
 کمال دامن طو قنوب صد فک طیاره
 باش قوی شمر قدم لری آلتیه
 هل فساد بنده شیطان آطنه
 جقدی تو کللر سلطان تختیه
 سادات بولد یلر بکدر بی پایانه
 اکبر اولام درسلر مولایه مقبول
 صادق قلر صحتین سده ایلد قبول

صدا ایسم بیجه فوندر اره بول
قاله اصاله محمد و مم عرفانه او یانه

دهن سویله ایسم سوز لر چوقه اوزار
بو قدرده اولسونه کلا بر کنار
یشیمه لعه صوکی اولور آلهوزار
قاله سه کل بقا بز مننه عریانه

کلا فظقم آبه وز لال و کوثر
بنه یوقدر فنا عمل هیج اثر
نه ایت عرض ایدر خفوضی بیسر
فرهم ایله سوز لر مم صانه کیم عشیانه

دستور

که چو ای یار یگانگی یارم چو قد

دو شوند بر صفا قافایار بنی

بیایو ایله غیری افکار هم چو قد

کل ایستد افکار هم یار بنی

کوزندک کوزندک دو شور و تار

یمن ایستد کوزندک او تار

ویردک درلو رگدیه کندک شام

اونوتد دك كسب قار یار بنی

عجب درمات بر کوبه دورمه کل بری

قو قله یاید هم یگانگی کلهری

دانه لشم سیه زلفک تلهری

عاقبتد چکر دانه یار بنی

خواجه محرم سقا سنت دو شور و هم

نیچو ظالفری با شده آشور و هم

بنود الی عشق کله عقلم نشاورد هم
 دیر بنم ورم بر جاره بار بنی
 م م م م م م م م م م م م م م م م
 اتمه دیر بویله سیوه ناز ادا
 عشق کله بنی نالوده ایدر کزد دیر
 عاقبتده بنی کورکه بوسودا
 بجنونه ایدر و ب عریانه ایدر کزد دیر
 قاشق کله قورمش یای کرد دیر
 جمال کله اوله دورته صاهلی خرد دیر
 کوک کله چشمتی لون کله رنگه اهر دیر
 کورنه کوکله شایانه ایدر کزد دیر
 کوکله ویردم سفا ساز اولوب کورم
 کچی کو تدر قند قالد یغمم بیغمم
 کورنه یاوره کوز لورم قاه افار سیغمم
 هر دمه هجرانه ایدر کزد دیر

ای خدای من چه ایت حیدر اهو قد
 پنج پیر و در مانجی هو قد
 صابر دینیز برده اعصابی هو قد
 بر کوه التی شایسته ایدر کز دیر
 هم هم هم هم هم هم هم هم هم هم هم
 ارمیدان ناکر ملر کیره من
 کل عار اتمه ناکر مدیه دونه کیری
 محبوب اولاده مرادینی ایره من
 عاقده ناموس عار استغفر کل بری
 کروهی عاقاله پنج پیر
 دوست الله طولو باد ایجدیلر
 مردان ایله محبوب لغی سجیلر
 حانه ویردیلر بوسیدانه هر بری
 کمره نازا تسکوه سفایر شور
 جلد مز فغانی عقلی قار شور
 دلبر در هم جو قد بار شور
 جلد یکلیک حسرت یخیز می غیری
 هم هم هم هم هم هم هم هم هم هم هم

بر لبلم غریب و حد سببا غنما
 سلام ایدوب یازدم سزك الله
 قصورم عفو ایدوب نیاز بابنما
 تشریفله بیورك بزم الله
 عفو ایدوب وانه شمعیه بنما
 افغانه ایدوب بلبل قنیه دوش
 یار اول قارغیه و شمعیه اینار
 بلبل ایساك كل قوه بزم کلله
 دشانه ایدوب وسته طانور بیورسا
 باقر اطرافکی ار اوغلی ار سته
 مجوهره کانی بوکیم در سته
 اور دك کی طال یوز بزم کولله
 صانه صقیف بنی بولده آرمدم
 بولسزیره عاشاقیو قازمدم
 یازجوق ایدوب عار ایدوب یازمدم
 دید جان ایدوب عرض ایت بیان قوالله

کور شوم من جلی جوفه ز خانه اولدی
 ایکی دینه لرم قانه روانه اولدی
 خلوصی ناکه الیه یان اولدی
 بقار ایکنه سکا لهر کوهه بولار
 م م م م م م م م م م م م م م م م
 جدادوشتم حیرت لک چلرم
 غیری ایستر افغان اولدی آغلرم
 باشم برینه کوزده قانرد و کرم
 یارم کوزده نهانه اولدی آغلرم
 یازمیش آلمه بود شلم بیل
 کوز یاشیل یازم بولید بر غزل
 کور نم کوز بر غیری بر کوزل
 بتوبه اطراف زندانه اولدی آغلرم
 آکلا شوم دردم هر نیجه نیجه
 نه کوندرم کوند نه کجر کجه

براغوبنا بويله قىيوب كيدنج
عقلار طارمه طغانه اولدى آغلارم

نه دربنى بونى براغوب كندك

دشمنده قورقور هجيد اندك

اسكيتك كينه دوت يكيلىندك

در دم اوج يوز طغانه اولدى آغلارم

سياه زلفك تيلين دولوشدى كوكلارم

سحر وقتى فر ياد ايد بلبلارم

آير يلفك اولدى صانك بىر اولوم

بهره سرتاك هجر انه اولدى آغلارم

ابديكتمز خيالده قامتك

به بيگورم آخوه قدم قيتيك

صداقت بولش چوقدر حرميك

بوعرفانلر قىيانه اولدى آغلارم

نه لر جگدم به بو عقده الله
 هلباندر بياين سو دا الله
 خبر آلودم ديو کيدو به کلنده
 اسم دله دستانه اولدي آغلر
 درونمه آتير آشکار يانم
 عالم ديسر هم هيج بر کيسه نمانم
 قاه بختم بختم نچونه او يانم
 بو کاه عظم حيدر اولدي آغلر
 يک قاه يازوش بختم اقبال
 نه طاقتم قالدی نه مجالم
 بيليم کنا هم من بو خسه اعمال
 شادم ايشر کانه اولدي آغلر
 نيليه يسه نه کلور که اله
 او خوردم بيليم فدا کلامه

بو آیر یالو یاک زور کلدی اولمده
 بونجه بنی اولاده اولدی آغلریم
 دردی محنت چکه چکه اوجاندم
 غیری سنی بر مولایه ایساندم
 یو واده قالمش یاوری قوش کین قالدیم
 سه کیدلده بو آید اولدی آغلریم
 خلوص یرم دو شدم بیه بو افقاری
 نامدس او قیوب انصافی ایستغیری
 سکر کونجه بر کن کله سلی باری
 زیر کوزم آل فانه اولدی آغلریم
 م م م م م م م م م م م م م م م م

دستور
 اسف از صفین ای ملک سیم
 بلا شکوه و اندوه برابر
 کعبه خیر عکس بولشود اما
 یا ننگه کی بار ننگه برابر
 بیکر میدان هر گونه فرصت آرام
 کورچه قالمی صبر و قنایم
 تا از لادن بود رعیندی اقرارم
 دیدارده کلید یر ننگه برابر
 شد کوردم دو یار ایمن اسکه
 آفت نورد نه براتش مولای سکه
 خلوص ایله خیال اندم سکه
 عشق سودا گور ننگه برابر
 م م م م م م م م م م

هر چه هست در حیرت عقلمند ناشدی
 قدر دخی تالیب اولدی ویرانی
 بو عالمده کیم استی زحمت
 تقدیر اولانه احکام جلیله و البت
 بایندیرونه برو بر نیجه مددست
 اولدم نیجه محبوسلرده مرمای
 بایندیرونه محبوس لفظ اولونه او چالونه
 کندی تا مح اولدم سنه بر صفا شقونه
 اوج ضبطیه حاضر برده بیده دوشکونه
 ایلدک تیره بی عز و روانی
 بنسوروقتی هله بزدله ایریشدک
 آنده اولدم محبوسلردن کور شدک
 بر از جالی کشفینده سور شدک
 اولک ایلدک آنده مرمای

ايرته اولدى ايدىن يولغا بولده
 ايراغ اوله سيله موچي يولده
 اوقلم صوگى ساعت برده صوفلهده
 حاضر ايمش بؤاب قويدى زندانى
 بن صنورم راحت غيري يتالم
 دور ايكى كملدى قيوچى قلام
 دبديله بينونكه زنجير قالم
 يوقميد، كه بيايموچى ايمانى
 بيونمزده زنجير يانه يانه ياتده
 بعضى ياره ايد، اوربه مزه صاتده
 تو توننده واز كچوب طوز اندك قستده
 چوقه وقت آره دوق قورى صوغانى
 آتشدو زنجيرى كهرله ده بزدك
 داما قاجرانك قىلمنده كزدك

چشم جوارنده بر لقمه قازده

خبر و برش بزم اشك جوبانی

هماندم ضابطه کیدی اجیری

دیدید که بزی جلقه دیشاری

جمع اندید بزی بر سیدانه پیری

اطرافه قاره غول دور دی دیوانی

قاز دیغزیره حکم یابدید

سکوار بزی بر بزمه قاتدید

دخی بوش اولانه زنجیر داقدید

دیدید که او سجان غیری شیطان

بکرمی بر آئی بویله ایلدک قزار

نه آزار وار بزی نه ده بر صوار

دیدید که باشی عرض عالم وار

سد بزم ایملری ایلد ببا

[illegible]

اسکله بی دو شوب قالقارده وارده
 حاضر ایش و بره همه دم کیدک
 بر قاج ساعت ایچره ایزمیرده ایدک
 اولدی مسکانه جزایره حانی
 ایلکی سنه قمار ایزمیرده اندک
 در لووشته رانده ده کیدک
 بر آرد ده بر قاج کیشی لاف اندک
 دیدک بر عرفحال و برمه زمانی
 دیدی که حق بیله بر لاه اولالم
 هر قوشنده برار کیشی بولالم
 عرفحال ایش او نه سهر قویالم
 چوقه کیشی وارمور اتمش زبانی
 یازوب عرفحالی کوندر دک همامه
 چونکه ایشفریمز اونن سوه عیانه
 کیمه دیر جفا کیمه دیر عیانه
 دیدک و یرک در دیمزه درمانی

تعجب ایلدی باش بر مذمت
 بیوردی مجله بیش کونده مهلت
 سزیده بود ایشی ایلد بک دقت
 دیدی که بونلرک یوق صوراتی
 آلا بک بوقوله ویرمدی قدار
 بویله عرضی انده عجب ایش وار
 افکارکی آنلرک حیدر مکر
 اندر اندی استر قسب اولانی
 اول صالح بوز باشی او نور نقره
 ساقچه سلوک جانندی همایه عجله
 دیدیکه سول بک حقی بک کله
 بودر آلا بک امری فرمائی
 دیدن بزه حق بک نیچده کیده جک
 آلا بکی آکا کاتبی اید جک
 کیدر ایسک جملہ مرده کیده جک
 برابر یزیزده ویر میوز آئی

بی چاره یوز باشی سوز دلمه ندی
 نه اولاجه سوکی اوده بیلدی
 مردمانده یوقار و چمنده دیلدی
 چونکه بیلیمز ایدی حاضر نشائی
 هماره دم کجوسلر دیشار و چقدی
 کیسی قوفا کیسی باراغی قابدی
 ضبطیه نه قرشو هر بری آندی
 آنده کوردم بویله عجب سیرانی
 ضبطیه نه قاجدی بری بریره
 سدهن بر اقدی جانن فور تاره
 غاره دالکدری بری بیله یاره
 هر برینه دونمز اولدی زبانی
 ضبطیه نه سدهن آندی کجوسلر
 هر برینی برار تله اریک ایلر
 کیسی افکار کیسی جهماغ دیلر
 هر طرفده کوردم تیمور قزاقی

اول آنده قوناغجه او بر شدی
 دید یلر قیبطیه محبوس قار شدی
 جده دو یانلرک تبه یلی ساشدی
 اهل البدر خن اورندی دکانی
 در عقب آلا یلک یئشدی همام
 با قوب کوردی ایستغیری بر روانه
 جده سنی برده ایلدی دیوانه
 دیدی همام فوراع او کده دورانی
 قیو آردینه واردده قیو قبالدی
 دینار و دینه ایکی صلاح آنلدی
 همام دم بر بریده و شدی بی یقندی
 ال آفاقه سما لیده او چوردی جانی
 کورنجه بو حاله ییو قار و قفده
 مرده سانه باشنی منانیت خلوتده
 چوقه تفکر ترتیب همام ابدک
 هیچ یوقده ابد اچقا جوه یانی

قیسه عکبر پرده اوله شدی
 خاندک چوره اطرافین دولا شدی
 همامه بنی اولدر مکه چالشدی
 مکه کتد مکه فوران فرمائی
 دیش کنار دله عکبر مرد صانه قوردی
 حبیب قوب هر کس کوزی کور و کئی قوردی
 هدر بریمین قایوب ایچره کوردی
 کیم بقار دیشارده اولوب قلائی
 ایچر دله کوندر دله آکلا نسوبه سوزی
 دیمونک تسلیمه فور مایله بزی
 مکه هر بقدره قدار مشی کوزی
 آنک دخی قانی اولدی روانی
 دورت کنار دله عکبر دور یوب آتار
 جمد مر سیره صا قلا نوب بقار
 آتلاه فور شونلرد وار طونار
 باش آیاقه قاقضانک یوقدر امکافانی

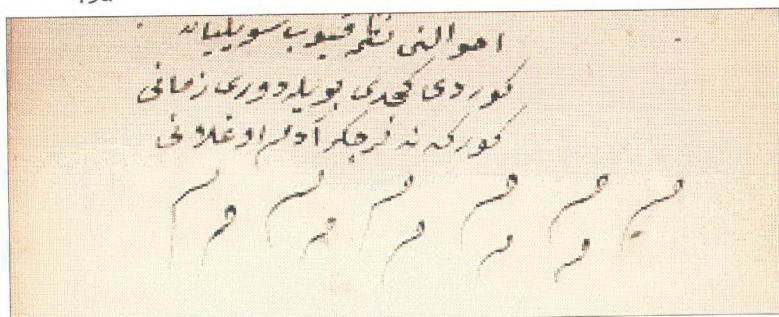
آوید یوفارده دورت داند و شدی
 قورخی بزم کو کلهره یمنه شدی
 بجز اولاده او تو زبشه ندی
 بهیچده ویرمه یبریزی آمانی
 با قویب کورده بزله باشی بیغیاچو
 بوندریزی هیچ صاغ بر اقیاچو
 کافه نده صوقلدی به کساره بوجو
 باشنده نیازه باری یزدانی
 بوغل غلنم اوج دورت ساعت گندی
 سلاح با تلامسی افند که طوندی
 سیانچی اهلالی سدا هین قایدی
 سیردوب کله یبره همه دو یانی
 کیرد یبر بر منتت صو کده اجری
 آند یبر بزله یقده دینشاری
 صاند مکه آنده حاضر محشری
 سونه کلمش الی سلاح طونانی

جدم از او نور ده دو وار دیبند
 او هر بشر هم به یکد بلربند
 قشده کمری سلاج الله
 حاضر دور فور سوه قشده بانی
 احد ایلدی باشه ضابطانری
 قبطانه درین یره آتسونه بونری
 کیم بقار اولز سانه آغلیانری
 بعضی لر علفنی اندی زیانی
 کتور دیکر بزی بیلک کیمی
 همایه دوشده آتده افکار اتمک
 ویدک بوندر بزی عجب نیلده
 قهر بر جند مجروح آقید کیم
 کوورده قش کونه بز حفته یاند
 راحت ایلن بیوک بلایه جاند
 اسکله ی اقسام صبا حده باقده
 وار می عجب دیو شده کشانی

بظار ایکن مجلسی کاتب کلدی
 تفرلرین آجوب الی آلدی
 ایکی طرفه ایدوب بزی بولدی
 کیمه بیلر ایشلر نه در بیانی
 او بر بولد بیلر کیمه قالدی
 بزم قایقه کرو از عبیر صالحی
 حق بیله باش قیلمه آلدی
 بن که طوتنم کینه حائره سگانی
 تکرار یاندنم کینه تمام بر سنه
 حق بیله ده کلدی قیلمه حائره
 چوقه دوزاخمه بیلر بر کینه
 اولمز اصلا بو کو کلمه نه نرمانی
 او قندس فرمانی حق بیله کوردی
 سیاست قریبده نیا ره دوردی
 منصوبه کی داری مبدانه کوردی
 شادی هریم اولسونه روحی روانی

کور که سید شونلک عداالتینه
 آکلده یار ایشلک احسانیتینه
 عاقبت ویرد یار شهادتینه
 رحم ایلد یار اولجا کدانی
 آنکده لوحده تقدیری ازل
 شهادت بخش اتمش عدالم بیل
 باوقه شواقبال سده اعلال کوزل
 دوست زلفنی دولتی کدانی
 غیری اول زات ایرد بایندی دوستونه
 بن که دو شدم زکمره دوالم اوستونه
 کدوم دیوار نلرک دستنه
 باشلدم نیازه باری پزدانی
 اویلمه بر ایا اولر بویلمه بولندلم
 دنیا اندیشه سدا کراخ اولندلم
 حق قیغوسنده بری دولندلم
 آلمدم عینم دخی جبرانی

باری خدا تقدیر قلمین جلدی
 آب و انجم قریب ایل صاجلدی
 دریا طرافنده سفر آجلدی
 اوغره دی منزل لم بجزی عثمانی
 دور ایدم راج قبری شهر بی واردم
 بی بندی زنجیر ایل بر ایام دوردم
 لوحه یازیلده تقدیری کوردم
 حاصل انجم زنجیر ایل دورانی
 کله ایلکیده طقساه اوچ کافه
 نه بلالیه جلدیم بر آردی
 خانه سلطانیه حه تحفه جفقی
 اول زمانده خلاص انجم بوخانی
 نه جان کجلاکله هوایه کنیدی
 یار اولغدی قلاک کور نه لاندی
 موقتله عمریم بود نه بندی
 فرود انجم کنیدی کاری زینتی
 دکلمدی خلوص اوزره دکلیانه
 اول نه آکلور دایم راحت ایلیانه

و سيرة القديس

[illegible]

مساحتی متشابه با دیگر هم غیره

مستقر و محقق غلامی حواری

(مستوفى) (مستوفى) (مستوفى) (مستوفى) (مستوفى)

قوله في قوله تعالى

عشق و دوستی و غیره

عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم

جاء في كتابه في تاريخ العرب

الحمد لله الذي هدانا لهذا

حقائق من تاريخ العرب في مصر

میرزا محمد علی شاهرودی

1870

دو کوب کوبه

الحمد لله الذي هدانا لهذا الذي كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

قدرة الله تعالى على كل شيء

الحمد لله رب العالمين

سید محمد

مدرسه در و پناه افغانها در

الحمد لله الذي هدانا لهذا
ما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

حفظه الله تعالى

ان کتب و نسخہ

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

80

تسليمه و قد نزلت عليه في شهر

الحمد لله الذي هدانا لهذا

قوله: "فما كان من ذلك إلا أن..."

اور ان کے لیے قیور ابدہ

الحمد لله الذي جعلنا من عباده المخلصين

سید نور علی رجبہ اولیہ کی

اما بعد سیدنا ابی طالب

فصل في بيان ما ينبغي من التواضع

[Faint handwritten signature]

فروغی کی زندگی میں ہر لمحہ نور تھا

all the time

1891

فوری کار

کتابخانه شخصی کمالیہ

بسم الله الرحمن الرحيم

دینی و علم کے لیے سچے دل سے

السلامة والسلامة والسلامة

36

حققت رضا سینه الفت بر سر

سره نو عالم اینجا بر سر نه کلدک

حققت قیامت سینه فتحه الفت

حققت کز آن هر نه دوی هم او

هاله سلطان اولاد صاحب زمان

قور تار سلطان اولاد بر سر

به یقین قیامت کوشک عالم بر سر

عالم کوشک قیامت قیامت بر سر

میان قیامت کوشک عالم بر سر

امام سلطان اولاد بر سر

حققت رضا سینه الفت بر سر

عالم کوشک قیامت کوشک عالم

به یقین قیامت کوشک عالم بر سر

هاله سلطان اولاد صاحب زمان

ایله سلطان اولاد بر سر

قور تار سلطان اولاد بر سر

۵۲

نبوت سینه سینه قطب حقیقت

معرفة سینه سینه کائنات

ظهور سینه سینه کائنات

امام سلطان اولاد بر سر

حققت رضا سینه الفت بر سر

بیولم آرلده گیرنر پردی
 آجیلده کوللرینی دیرلر دردی
 دیردی مخلصنی ارلر فردی
 افسوسه خیل ابراهیم دخی بزده حلیت

ای برادر هیچ کوه نبور مشهور سوز در
 آج قول غلغله عبرت ایله کور کوز کله دزد در
 آدم اوغلی خیله باز در کیمه بیلیمز فندی
 هر کیمی رغبت ایدر کله صقین آندره کندی
 سه عاشق صادق ایسه صفا کله کلبه
 اگر منکر ایسه کلبه هیچ او نورم کیت کرو
 آدمی آدم کمر کدر ایستوه آدم آدمی
 آدم آدم اولاینجی نشوه آدم آدمی
 قابلیت دای قدریمیه اولمز نصیب
 صد هزار اشک تا نذیب بی ادیب اولمز ادیب
 ایضا یوسف عاقل باشه خورمش طور مامش
 کوش درونه ایضا قی کوزی کورمش کور مامش

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته وظهر عالبدریکی دخی سولی ایه رسم
 فاما بعد سه بو طایوفی نفسک ایچونه بی با صدر دك یوسف فقیرده
 ایچونه بی اکر فقیر ایچونه ایسه محاسبه جیده قاج سیورطه آندی ایسه
 اول یقینور غیر یار سوزینی بونه بشی سیورطه نه بو مراد طایوفی
 جو غایب ایسه دینه حکم یوق فقیره لازم اولونه بر حوری ایللی
 دانه بروج شمدی بو قدر جو قلیغای ایچینه نه بلالی اولور بونه ره ده
 و بونه نه ده اولیه اولنجی اکر یازدك ایسه وقتیله غیر یاره هیقار والسلام

حبل ابراهيم خالص عالیه
 السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته
 ای سرکار عالی به زاول هیچ بود در حال ملک اول
 سه فقیر در دینی بیچاره بود هیچ مرخص
 یوقم او طرفه احمد ده محمد ده علیده و لیده هیچ
 خبر کوئند ملک یوقم فقیر بو طرفه نامزاج او
 سه نیجوه بر نسلی کوئند مرسل به زاول والیوم
 القصار
 القاصد

دستور

صد افتخار و ولادی اخیره و بیدرم
 السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته و فخری عالیله یازی دخی سوله اینه
 اکثر طرفه عاجزیدن سوله اولسور ایسه بجه الله تعالی رسیده کن
 هفتینده شد یاک و جود عاجز انتم صحت و عافیت اوزده در همه جناب
 مولای فخر نری سز نری دخی صحت و عافیتده ایسوه آمین و بجزمت
 سید المرسلین فاما بعده مقدم سیر وزده محمد جاویش برکتیاب
 کوندر مشی برده منقیر ایکی دفه فاروق با کورشی بو کوندر ایکی منقیر
 کور و ایکی روز یالارک ایقونه بر اهر تبیدر یوخسه خود ایقونه بجزمت
 میدر بر صور بقلم مقدم شیخ فخر نری جیه نه ایله مرشدیه برکتیاب
 کوندر دی ایدی او کسونه شیخ فخر نری نه ویردم شیخ فخر نری برکتیاب
 یاز کسونه او کما اورده اولنده بیکلر دیدی کیفینه سا شاولدم

الهم
 الصلوات
 حسنه الخیر

بلا طر فیه بولا کوجا محمد سی
 صانع سلاسنده در سز نری ده صانع
 سلاسنده اولک و سلاسنده
 هو الا وهو

رسید

صدا قتلوا و حق فی الامر و بیستم فردی ده ده

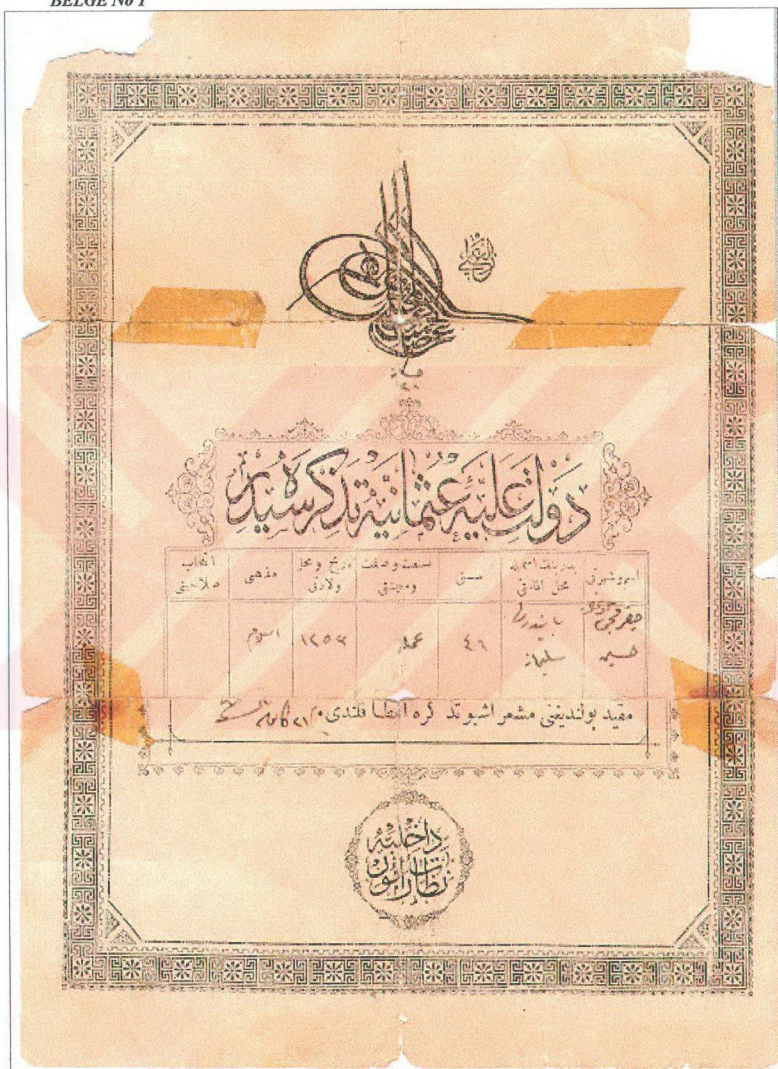
السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته و خطه عالیله بیان دخی بخواهی ابره بر اگر طرف عاجز بدنه سلفه اولنور ایستاده
 شکر لایک و رشیدی که تعجیل تحت دعا قتل اولوب غریب فراری خواند بگو چندان خانه ستم ساقی در جهنم
 مولایم سزای دخی تحت دعا قتل ایلیوب غریب الزمانه سلامه کور سلاله نصیب و بیست ایلیوب
 ایلیوب و بجزمت سید المرسلین فاشا بعد مقدمه بایستد احمدی و غایب و به رنگ ایلیوب یازده و اندک نزد باز
 بایستد اولنورده اولنورده بر لیره و غریب و سید و سطر و دیها را قتل امر سزای غریب و کتب کوندر و سزای
 کوندر و کلام و بیکی و سزای اولنورده کلام بایستد و به برادر بیدار کور بر سینه و کج و وی سلیمان کتب بایستد کتبه سلیمان
 کتب و بر دلم یا غده بنار فالقار کور و حدیج خانم سزای اولنورده و در برادر بیکر محمد علی به نشان اولنورده نشان عاقدی سزای
 کلیه یوز غریب الزمانه صاع سلامت کلاسک دو کونشی بیایم و السلام
 ۲۰۸
 القصاص
 حقه الما

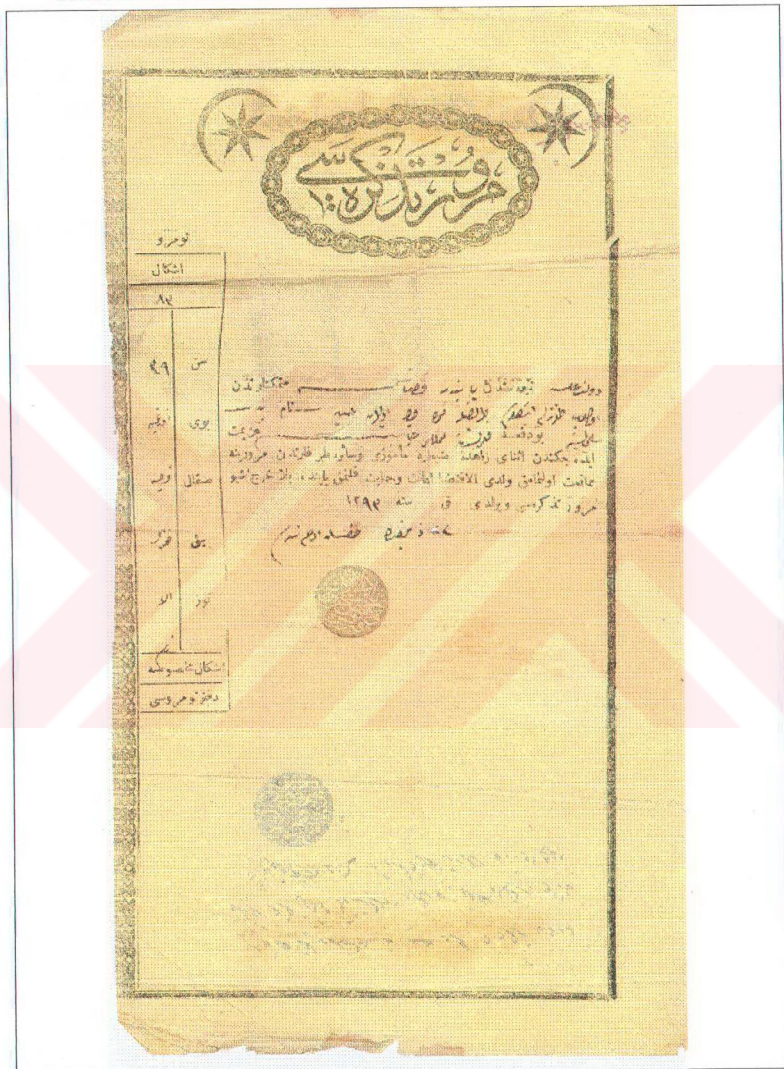
بوتلف من کتب بایستد بایستد فی الزمانه سلامه کور بایستد

دستور

صدقتو اولادیم مقامنده محمد علی و جلیل ابراهیم
 السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته و حضرت عالیله یکری دخی
 شرف این رسم اگر طرف عاجز نیدن سوله اولسور ایسه
 بو کونلرده میراجیم ایسته اولیده ره همان جناب یولا
 حق تعالی سزیری محبت و عافیتده و سلامتده بایستد آتین
 بو طرفده یوسف ایله تنقیر کونلردیم بر جفت یوسف
 بر جفت بلالان بر جفت لیره چیره کنده کویه بر جفت
 یوزان بونلره حفته به یوسف ایله کونلره سهک و شاد
 نه برابینه کونلره حکیم باقی هو

سلسله طریقت علیہ نقشبندیہ خالیدیہ

نبی محمد صلی الله تعالیٰ علیہ وسلم ابو بکر الصديق رضی الله عنه سلمان الفارسی المحدث من آل الرسول رضی الله عنه
 قاسم بن محمد بن ابی بکر الصديق رضی الله عنه امام جعفر بن محمد الصادق رضی الله عنه سلطان العارفين ابی یزید بسطامی قدس سره
 ابا الحسن المحرق قدس سره قطب الاقطاب ابی علی الفارسی قدس سره شیخ یوسف الحدادی قدس سره
 غوث الخوارق عبدالحق الجندی قدس سره قطب الاولیا شیخ عارف ربوکی قدس سره شیخ المشایخ شیخ محمود لا یخیر فی فیضه
 حضرت عزیز بن علی المصنوع قدس سره قطب الاولیا محمد بابا الشیخ قدس سره سید السادات السید کمال قدس سره
 امام المریطه وغوث الخلیفه شاه نقشبند محمد بن الدین محمد الاوسی الجفاری قدس سره قطب الاقطاب شیخ محمد علاء الدین عطاری
 شی صديق سلمان قاسم وجعفر وطیغور که دعواز بو الحسن سند بو علی و یوسف کجور
 زعبدالحق آمد عارف و محمود بهره کز بشان سند دیار ماوراء النهر که طور علی بابا کلازل و نقشبند است
 و علاء الدین جبار و جعفر و جعفر خواجه احرار سند مقربور محمد زاهد درویش محمد خواجه جلی
 باقی محمد عرفه الوفقی و سیف الدین و سید نور حبیب الله مظفر شاه عبداللہ بیرما
 کونیه هار شک صبح عید سند ما رغب و مجور ضیاء الدین و حید العصر مولیٰ یما خاله که مد قاتنا الله انا العیض بار النور

SÖZLÜK

A

Āb-ı zülāl ü kevser	: Cennetteki kevser havuzunun berrak, tatlı, güzel suyu.
Āb-ı dāne	: Rızık, su ve ekmek
Āb-ı kevser	: Cennetteki sulardan biri.
Abdāl	: Ebdal, dünya ile ilgisini kesip Allah'a bağlanmış, derviş.
‘Aceb	: Acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey.
A‘dā	: Adü ve Adüvv'ün ç. Düşmanlar, yağılar.
‘Adāvet	: Düşmanlık, yağılık.
Ağyār	: Gayrılar, başkalar, yabancılar.
‘Afv	: Suçunu bağışlama, özür dileme.
Āgāh	: Bilgili, haberli, uyanık.
‘Ahd-i ikrār	: Söz veya yeminde kararlı olma.
Aḥkām	: Emirler, hükümler.
Āhū	: Ceylan, karaca, Mec: Güzellerin gözü.
Āh u zār	: Ağlayıp inleme.
Aḥvāl	: Hal'in ç. Oluşlar, durumlar.
Aḥz	: Kabul etme.
‘Akl-ı evvel	: Yaratılıştan olan akıl, Allah.
‘Ākıbet	: Nihayet, son.
Āl-ī Ābā	: Peygamberimizin kendisiyle birlikte kızı Fatıma, dâmadı Hz.Ali, torunları Hz.Hasan ve Hz.Hüseyin'den mürekkep ailesi.
‘Ālī meydān	: Yüce, ulu, büyük meydan.
A‘māl	: İşler.
‘Amel	: İş, niyyet.
‘Āmil	: Amele, vergi tahsiline memur kimse. Vali.
Ān ḳaribe'zzamān	: Pek yakın zaman sonra.
‘Anber	: Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül rengine bir madde.
‘Ārif	: Bilen, bilgili, irfan sahibi.
‘Arzu ḥāl	: Halin bildirilmesi, ne halde olduğunu bildirme.
‘Arş	: Dokuzuncu gök, taht.
‘Arş-ı ālā	: Göğün en yüksek tabakası.
Aṣālet-i šāh	: Şah'ın mec. Allah'ın asaleti.
Āsānī	: Kolaylık.
‘Aşk-ı meyyi	: Aşk şarabı.
‘Aşk-ı nār	: Ateşli sevgi, aşk.

Aşkār	: Aşık, belli, açık, meydanda.
‘Āşık-ān	: Aşıklar.
‘Āşıkı muhibbi	: Sevgisinde bağlılığı olan. Samimi, içten bağlılık.
‘Ātā’	: Bağışlama, bahşiş, ihsan.
‘Ayn-ı haṭā’	: Yanlışın, günahın, kabahatin kaynağı, ta kendisi.
‘Azm-i revān	: Hemen yürümeye niyetlenmek.

B

Bāb	: Kapı
Bāb-ı dergāh	: Dergah Kapısı
Bāb-ı gufrān	: Affetme, yarlığama kapısı.
Bāde	: Şarap, içki. Mec: Aşk, Allah sevgisi. Hızır'ın kahramanlara ve bazı saz şairlerine rüyalarında sunduğu içki.
Ba‘de	: Ondan sonra.
Baḥr-i ḥayret	: Hayret denizi.
Baḥr-i bi pāyān	: Sonsuzluk denizi.
Baḥr-i ‘iṣyān	: İsyan denizi.
Baḥr-i ‘ummān	: Arap yarımadasının güneyi ile İran'ın güneyi arasında kalan deniz.
Bārī yezdān	: Allah.
Bārī Hudā	: Yaratan, Allah.
Bāzār	: Pazar, alışveriş merkezi.
Bāzār-ı keşret	: Ziyadelik, bolluk pazarı
Bed	: Fena, yaramaz, çirkin.
Bed-i emmāre	: Günah ve suç işlemeye nefsin emredici hali.
Bed-nām	: Fena tanınmış, kötü adlı, adı kötüye çıkmış.
Bekā	: Bakılık, devam, sebat, evvelki hal üzere kalmak, ahiret.
Belā	: Evet, hayhay, peki.
Bend	: Bağ, yular, rabıta, bağlama.
Bend-i anāşır	: 4 unsur(Toprak, su, hava ve ateş) a bağlılık.
Bend-i zencir	: Zincir ile bağlama.
Bendege	: Bendelik, kulluk.
Ber hudār	: Berhudar olan, mes'ut olan.
Ber-dār	: Asılmış, idam edilmiş insan. Tas: Aşığın sevgilinin saçının telinde asılması.

Ber-güzār	: Hediye, hatıra
Berī	: Beraet'den Salim, kurtulmuş, temiz.
Bevvāb	: Kapıcı, hademe.
Beyhūde	: Boş yere, boşuna.
Bezm	: Meclis.
Bezm-i beḳā	: Ahiret meclisi, ebedi alem.
Bezm-i muḥabbet	: Muḥabbet meclisi. Tas: Tekkedeki sohbet, muḥbbet meclisi.
Bī-ār	: Arsız, utanmaz, sıyrık.
Billāh	: Allah için.
Birāder	: Erkek kardeş, dost.
Biryān	: Bir çeşit et kebabı.
Buḡḡ	: Kin, nefret, sevmeme, adavet.
Buhl	: Cimrilik, pintilik, el sıkılığı.
Būlbūl veṣ fiḡān	: Būlbūl gibi fiḡan eden.
Burc-i binā	: Yüksek burç, hisar. Mec: Gökyüzü.

C

Ca'ferī	: Şiilerden İmam Ca'fer-i Sadık taraflısı olan.
Cāmī ^p	: Cem eden, derleyen, toplayan, içine alan.
Cānib-i āli	: Yüksek taraf, cihet, yan.
Cefā	: Ezizyet, incitme.
Cehl-i zuīmāt	: Cahilliğin, cehaletin zulmü.
Cem [']	: Toplama, yığma, birden fazla insanı toplama.
Cevlān	: Dolaşma, dolanma, gezinme.
Cevr	: Haksızlık, eza, cefa, ezizyet. Tas.: Tarikat adamının ruhan ilerlemesine mani olan şey.
Cīfe	: Laşe, leş.
Cīfe-i dünyā	: Leşle dolu olan dünya.
Cihet	: Yan, yön, taraf, yüz, yer.
Cimā ^p	: Çiftleşme.
Civār	: Çevre, yöre, yakın yer, yakın komşu.
Cūdā	: Ayı, ayrı düşmüş, ayrılmış.
Cūş	: Coşma, kaynama

Ç

Çāre	: İlaç, tedbir, yol, yardım.
Çille-i devrān	: Eziyetli, işkenceli kader.

D

Dād-ı Hāk	: Allah vergisi.
Dām	: Bağ, tuzak, ağ.
Dāmān	: Etek.
Dānā	: Bilen, bilgiç.
Dār-ı meydān	: İdam sehпасının bulunduğu alan.
Dem	: Soluk, nefes, an, vakit, zaman, saat, içki.
Der-ākāb	: Hemen arkasından.
Der-beder	: Kapı kapı gezen, serseri, perişan dağınık.
Derc	: Sokma, arasına sıkıştırma, toplama.
Derūn	: İç, içeri, gönül, kalb, yürek.
Derūnī	: İçten, gönülden.
Deryā-i aşk	: Aşk denizi. Deniz gibi engin olan sevgi.
Destekir	: El ele verme, bir araya gelme.
Destūr	: İzin, müsaade, ruhsat.
Devrān	: Dünya, felek, zaman, talih, kader, devir.
Devvār	: Devreden, çok dönen.
Didār	: Yüz, çehre.
Didār-ı yār	: Sevgilinin yüzü, görme, görüşme, görüş kuvveti, göz, açık, meydanda.
Dīde	: Göz.
Dilā	: Gönül alan, gönül okşayan güzel.
Dildār	: Birinin gönlünü almış, sevgili.
Dīvār	: Duvar.
Dü	: İki.
Dü-küllü	: Tamamen, iki tarafta da.
Dürdāne	: İnci tanesi, sevgili, kıymetli.

E

Ebrū	: Kaş.
Ebsem	: Gülümseme
Edīb	: Edeb'den. Edepli, terbiyeli, zarif, nazik kimse. Edebiyatla uğraşan kimse.
Efgen	: Düşüren, yıkan, yere atan, atıcı, yıkıcı
Efgende	: Yıkılmış, yıkık, düşürülmüş, bı çare
Efgān	: İztırap ile haykırma, bağırıp çağırma, inleme, figan.
Efgār	: Yaralı, sakat, kötürüm, mecruh
Efkār	: Düşünceler, fikrin çoğulu.
Eflāk	: Semalar, felekler, gökler.
Ehālī	: Bir yerde oturan ahali, halk.
Ehī	: Ahi, kardeş.
Ehl	: Karıkocadan her biri. Sahip, malik.
Ehl-i fesād	: Kötülük yapan insan veya insanlar.
Ehl-i ğaflet	: Gaflette bulunan kimse.
Ekl-el ḥarām	: Haram yiyip içmek.
Elestü Bezmi	: Allah'ın ruhları yaratıp"elestü bi rabbikum" "Ben sizin Rabbiniz değil miyim"? dediği an.
Elestü ḥitābı	: Kalu belada, Ruhlara Allah'ın "Elestü bi rabbikum" şeklindeki hitabı.
El Zāif	: Zayıf.
Emān	: Eminlik, korkusuzluk. Yardım isteme, aman dileme. Şikayet, rica.
Emmāre	: Şehvani hallerde, günah ve suç işlemede nefsin emredici hali.
Enāniyet	: Kendini beğenme, bencillik.
Encām	: Nihayet, son, akıbet.
Ene'l Hāk	: "Ben Hakk'ım" Hallac El Mansur'un sözü.
Ervāḥ	: Ruhun ç. Ruhlar.
Esfel	: En sefil, pek aşağı, çok bayağı.
Estağfirullah	: Allah'dan mağfiret(afiv) dilerim.
Eyyām	: Günler, gündüzler.
Evlād-ı ūḥrevi	: Ahiretlik evlad, ahirete kadar olan evladlık.
Ezel	: Başlangıcı olmayangeçmiş zaman, öncesizlik.

F

Fahr	: Övünme, büyükenme, şeref, onur, kıvanç, ululuk, fazilet.
Fahr-i kanāat	: Şeref, onur gibi şeylerden vazgeçip yokluğu ve hakirliğe razı olmak.
Fāika	: Fevkinde bulunan, manevi olarak üstünde olan.
Fāş	: Meydana çıkma, duyulma, açığa vurma.
Fehm	: Anlama, anlayış.
Fenā	: Yok olma, yokluk. Tas.: Maddi varlıktan sıyrılıp Hakk'a ulaşma.
Fend	: Hile.
Ferāde ferāde	: Tek tek.
Ferāgat	: Vazgeçme, el çekme.
Ferdī	: Fertle ilgisi olan. Tek şey.
Feyz	: İlim, irfan, çokluk, verimlilik, gürlük.
Feyz-i Ādem	: Feyizli insan.
Firāk-ı hasret	: Ayrılık, hüzn, sıkıntı, keder.
Fırkat	: Dostlardan ayrılış, ayrılık.
Fülfül	: Kara biber, kara biberin uzunca bir çeşidi, tarçın tohumu denilen kuyruklu biber.
Fülk	: Gemi, sandal, kayık.

G

Gāhī	: Bazan, ara sıra.
Ġarīb	: Kimsesiz, zavallı, gurbette kendi memleketinin dışında bulunan.
Ġazel	: Latif. Klasik şark şiirinin en mühim ve en çok kullanılmış olan nazım şeklidir. Araplar'dan Acemler'e, onlardan da Türkler'e geçmiştir.
Gedā	: Dilenci, yoksul.
Giriftār	: Tutulmuş, yakalanmış, esir, tutkun, düşkün.
Ġufrān	: Affetme, merhamet, yarlıgama.
Gül-i ra'nā	: Güzel gül. Dışı sarı, içi kırmızı renkte olan bir çeşit gül.
Gülzār	: Gül bahçesi.
Gümān	: Zan, sanma, sezme.
Gürūh-ı aşikān	: Aşıklar takımı.
Gūş	: Kulak, işitme, dinleme.
Güşād	: Açma, açılma, gönül açılması, feth.

H

Hāb-ı ğaflet	: Gaflet uykusu.
Hafā'	: Gizli olma, gizlilik, kapalılık.
Hak-i Yeksân	: Toprakla bir, yıkık.
Hāl-ü keyfiyet	: Durum nitelik, dert, keder.
Halās	: Kurtulma, kurtuluş.
Halk-ı 'âlem	: Dünyadaki bütün insanlar.
Hallāk	: Halk edici, halik, yaratıcı, yaratan, var eden.
Hanedân	: Kökten asil ve büyük aile, ocak.
Hār	: Diken.
Hār-u Nebādāt	: Dikenli bitkiler.
Hased	: Kıskançlık, çekememezlik, günü.
Hāsıl	: Husule gelen, peyda olan, çıkan, üreyen, biten.
Hatır-ı 'ālī	: Yüksek hatır.
Hatır-ı nazekân	: Nazik, ince hatır.
Havf	: Korku, korkma.
Hazer	: Sakınma.
Hem-ân dem	: Hemen, çabucak, o anda.
Hemân	: Hemen, derhal, o anda.
Hemîn	: Bu bile, tıbkı bu, çok.
Hemşîre	: "Sütleri bir olan" kız kardeş.
Hevâ-yı nefs	: Nefsin isteği, arzusu, nefsine düşkünlük.
Hicrân	: Ayrılık, unutulmaz acı, keder, iç acısı.
Hidāyet-i Mevlā	: Hak yolu, doğru yol.
Hile-bāz	: Hileci, oyuncu, aldatıcı.
Himmet	: Gayret, emek, çalışma, çabalama.
Hor	: Ehemmiyetsiz, değersiz, bayağı, adi kimse
Hubân	: Güzeller, iyiler.
Hubluk çağı	: Güzel, hoş, iyi dönem, gençlik çağı.
Hudā	: Allah, Rab.
Hū İllā Hū	: Allah. İlle, mutlaka, yalnız Allah.
Hūrī	: Cennet kızı, sevgili.
Hurrem	: Şen, sevinçli, güler yüzlü, gönül açan.
Hürşid-i envār	: Güneşin aydınlıkları, ışıkları, parlaklıkları.
Hüsn ü zann	: İyi fikir besleme.
Huşûsī	: Birisine, bir şeye mahsus

İ

İbtidā'	: Başlama, ilkinin en önce
İcāzet-i mürşid	: Mürşid tarafından verilen izin, ruhsat, diploma
İdrāk	: Anlayış, akıl erdirmeye, yetişme, erişme, olgunlaşma
İflāh	: Felah bulma, selamete çıkma. Kötü bir durumdan kurtulma, iyi duruma gelme
İfsād	: Fesada uğratma, uğratılma, bozma
İftihār	: Fahr'den. Öğünme, koltuk kabartma, şeref, şan
İğvā'	: Gavaye'den. Azdırma, yolunu şaşırtma, ayartma
İḥāṭ	: Bir şeyin etrafını çevirme, sarma, kuşatma.
İḥsān	: Hasen'den. İyilik etme, bağış, bağışlama, lütuf, iyilik.
İḥfa'	: Gizleme, saklama, saklanılma.
İḥvān	: ah'ın ç. Sadık, samimi, candan dostlar, tarikat arkadaşları.
İkbāl	: Baht, talih..
İkrāh	: Birine zorla iş yaptıрмаç. İğrenme, tikslenme.
İkrār	: Karar'dan. Karar, tasdik, kabul.
İ'ṭā'	: Verme, verilme, ödeme.
İ'tibār	: Ubur'dan. Saygı gösterme, ehemmiyet.
İẓhār	: Zuhur'dan. Gösterme, meydana çıkarma.
İzzet	: Değer, kıymet, yücelik, ululuk, kudret, saygı.

K

Kanda	: Nerede, hani ?
Kandırmak	: Mec: Doyurmak, kan'incaya kadar vermek.
Kani'	: "ka" uzun okunur. Kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen, inanmış, kanmış, mutmain.
Karār	: Durma, rahat, devamlılık, süreklilik, ölçülülük.
Karūn Reşid	: Beni İsrail'de zenginliğiyle meşhur olan bir insan. Krazüs.
Katre	: Damla, damlayan şey.
Kavl	: Lakırdı, söz, kelam.
Kāza'	: Vaktinde kılınmayan namaz ve tutulmayan oruç borcunu usul ve kaidesine göre sonradan ödeme.
Kebīr	: Büyük, ulu.
Kehl	: Bit.
Kem kelām	: Kötü, fena söz.

Kem-ter	: Hakir, aşağıda bulunan, kul,köle.
Kemāl dāmi	: Olgun, bilgili, alim insanın eli.
Kenār	: Kıyı, çevre, uc, köşe.
Kend-i kenz	: Yerde saklı hazineler.
Kenz	: Hazine, define, yeraltında saklı değerli eşya..
Kenz-i güşād	: Bilinmeyen hazineleri açmak, feth etmek.
Kenz-i ihfā	: Gizli define, saklanılmış hazine.
Kerem	: Asalet, asillik, soyluluk, cömertlik, lütuf, bağış.
Kerīme	: Kız evlad.
Kesb	: Çalışıp kazanma.
Kil ü kal	: Dedikodu, çok konuşma.
Kin	: Gizli düşmanlık, garaz, gayz, adavet, buğz.
Kisb ü kar	: İş, güç, kazanç.
Kisve	: Elbise. Bir kimsenin veya bir şeyin dış görünüşü.
Kizb-i Bühtān	: Yalan, yanlış, iftira.
Kizb-ü gıybet	: Yalan, yanlış, gıybet.
Ḳofa, ḳufa	: Kova.
Konce	: Konca, tomurcuk, gülün açılmamış şekli.
Küdūrāt	: Kūdūr'un çoğulu(ekdar) Kederler, kesavetler, gamlar, tasalar, kaygılar.
Künc-i hazāne	: Her köşedeki hazineler.
Ḳurbet	: Yakınlık, hısımlık, akrabalık, Allah'a yakınlık.
Ḳutb-u Ḥakikat	: Bir tarikatın ulusu, büyüğü olarak hakikat olan. Gerçekten Evliyaullah'ın büyüğü olmak.
Ḳible-gāh	: Kiblenin bulunduğu semt. Veya secde mahalli.
Ḳışla	: Askeri birliklerin bulunduğu yer.

L

Lā mekān	: Mekansız, yersiz. Yere ihtiyacı olmayan Allah.
Lā'īn	: Kovulmuş, nefret kazanmış, şeytan.
Lā'ī	: Kırmızı, al.
Lāṭif	: Allah adlarındandır. Yumuşak, hoş, güzel, nazik.
Lāşe	: Leş.
Leb-i kevşer	: Cennetteki bir havuzun kenarı.
Ledün	: Allah yanı. İlm-i ledün: Allah'ın sırlarına ait manevi bilgi gayb ilmi.

Lem yezel	: Zeval bulmaz, zail olmaz, baki, kalıcı, Allah'ın sıfatlarından.
Lerze	: Titreme, titreyiş.
Levh	: Üzerine yazı yazılabilen düz nesne. Tas: Allah'ın takdir ettiği şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha.
Levh-i kalem	: Manevi levha, ilm-i ilahi.
Levn	: Elvan. Renk, boya, sıfat, beniz, yüzün rengi.
Leyl-ü nehār	: Gece gündüz.
Lezāiz-i dünyā	: Dünya lezzetleri, dünya zevkleri.
Lezzet	: Tad, çeşni, zevk, haz, keyif.
Lūkṡmān	: Lokman. İslamlıktan önceki Araplarda efsanevi bir şahsiyet olup, Kur'an-ı Kerimde de zikredildiği gibi, sonraki devirlerin efsane ve şiirinde öğüt veren sözleriyle meşhur olan pek eski bir Hekim'in adı.

M

Ma ^c den	: Kaynak. "saadet ma'deni": mutluluk kaynağı
Mağfūr	: Allah tarafından günahları affedilmiş olması için dua edilen, yarlğanmış kimse.
Mağrūr	: Gururlu, büyüklük taslayan.
Māh-i cemāl	: Ay yüzlü, güzel, sevgili.
Maḥbūb	: Muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen.
Maḥbūs	: Hapsolünmüş, bir yere kapatılmış.
Maḥcūb	: Hicab'dan. Kapalı, örtülü, perdeli, utanan, utanmış, utangaç
Maḥdūm	: Hidmet'den. Mahadim, oğul, evlad.
Māh-ı kamer	: Ay gibi parlak.
Maḥlaş	: Hulus'dan. Halas olunacak, kurtulacak yer. Bir kimsenin ikinci adı. Eskiden şairlerin şiirlerinde kullandıkları ad.
Maḥrem	: Haram'dan. Haram. Şeriatın yasak ettiği şey. Gizli olan, herkese söylenmeyen. Tas:Allah'a bütün sırlarıyla birlikte kavuşma isteği.
Maḥrūm	: Bahtsız, nasipsiz, istediğini, dilediğini elde edemeyen.
Maḥşūsen	: Mahsus olarak, ayrıca, bile bile.
Maḥşer	: Haşr olunacak, toplanılacak yer. Kıyamette ölülerin tekrar yaratıldıklarında, dirilip toplanacakları yer. Çok kalabalık.
Māil	: Meyl'den. Bir yana eğilmiş, eğik, eğri, hevesli, istekli.
Makṡūd	: Kasdolunan, istenilen şey, istek.

Mālik	: Sahip, bir şeye sahip.
Mangir	: Para, lira.
Mansūr	: Hallac el Mansur. "Ene'l Hakk" "Ben Hakk'ım dediği için 922 yılında idam edilen ve divan edebiyatında sık sık rastlanan ünlü sofi. Asıl adı Hüseyin'dir. "Enel Hakk" sözü yanlış anlaşılmıştır. Hallac, oysa "Ben Hak'tanım. Her zerremde onun tecellisi vardır" demek istemiş.
Mā-şā	: Maşaallah. Allah'ın istediği gibi, Allah nazardan saklasın, ne güzel. Hayret ve memnunluk anlatır.
Ma'sūk	: Sevilen, sevilmiş erkek.
Mecnūn veş	: Mecnun gibi.
Mecrūh	: Cerh olunmuş, yaralanmış.
Meded	: Yardım, imdat, aman, eyvah.
Medh	: Övme. Birinin iyi şeylerini söyleme.
Melāmet	: Melami: Her türlü gösteriştan uzak, dünya malından yüz çeviren, dervişliği, rintliği kendine ilke edinen kimse. Melamiyye tarikatinden olan kimse.
Melīk	: Padişah, hakan, hükümdar. Allah adlarındandır.
Melūl	: Usanmış, bıkmış, bezmiş, mahzun.
Men'aref mektebi	: İlim, irfan okulu, medrese.
Merdiman	: Merdiven.
Merg-i 'Anka	: Anka kuşu, efsane kuş.
Merkeb-ü fers	: Aşındıran, yorucu yük taşıyan.
Mesrūr	: Sürurlu, memnun, sevinmiş, meramına ermiş.
Mest-āne	: Bayılırcasına, sarhoşcasına, mahmur, baygın göz.
Metānet	: Metinlik, sağlamlık, muhkemlik, sağlam, kuvvetli olma.
Mevc	: Dalga. Mevc-i derya: denizin dalgası.
Meyl	: Müyul, eğilme, eğiklik.
Meşakkat	: Zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
Mihmān	: Misafir, konuk.
Mihnet	: Zahmet, eziyet, gam, keder, bela, musibet.
Min İbād	: Kullardan, ibadet edenlerden.
Minber	: Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.
Mir'at	: Ayna.
Misk	: Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir cins ceylan'ın erkeğinin karın derisi altında bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde.
Misk-i 'anber	: Güzel, hoş kokulu.

Misl-i ʿanber	: Anber gibi kokan.
Mizāc	: Mezc'den. Huy, tabiat, bir şeyle karıştırılmış olan başka şey.
Mübtelā	: Bela'dan. Düşkün (fena şeylere).
Mücrim	: Cürm'den. Cürm işlemiş, suçlu, sanık.
Müdām	: Devam'dan, devam eden, sürekli.
Müdārā	: Yüze gelme, dost gibi görünme.
Muḥibb	: Hubb'dan, seven, sevgi besleyen, dost.
Muḥkem	: Tahkim edilmiş, sağlam kılınmış, sağlamlaştırılmış, kuvvetli.
Mühlet	: Bir işin yapılması için verilen zaman, bir işi belli bir zaman için geri bırakma.
Müjde nişanı	: Sevinçli haber belirtisi, müjde işareti, alameti.
Muḳaddim	: Kıdem'den. Öne ileri geçiren.
Münāfik	: Nifak sokan, iki yüzlülük eden, Müslüman gibi görünen.
Münevver	: Tenvir edilmiş, nurlandırılmış, parlatılmış, ışıklı.
Münkir	: İnkâr eden, kabul etmeyen.
Muntazır	: Nazar'dan. İntizar eden, gözleyen, bekleyen.
Mürāʾ	: İkiyüzlü kimse.
Mürûr-u zemân	: Zaman aşımı, belli olan zamanın aşılması.
Mürşid	: İrşad eden, doğru yolu gösteren, rehber, tarikat piri, şeyhi. Gafletten uyandıran.
Müsemmā	: Semv, sümüvv'den. Tesmiye olunan, bir ismi olan adlanmış, adlı.
Muṭiʾ	: Taat'den. İtaat eden, boyun eğen, bağlı.
Müşkil	: Güç, zor, çetin, güçlük, zorluk.

N

Nā-dān	: Bilmez, kaba, terbiyesi kıt, cahil.
Nā-maḥrem	: Mahrem olmayan, nikah düşen, kendisinden kaçınılan erkek. Tas: Allah'ın sırlarını öğrenmeye başlayan kimse.
Nakḳaş	: Süsleme sanatkarı, nakış yapan kimse.
Nālān	: İnleyici, inleyen.
Nār-ı ḥasret	: Ateşli hasret.
Nār-ı Hicrān	: Ateşli ayrılık.
Naṣīb	: Pay, hisse. Birinin elde edebildiği şey. Allah'ın kismet ettiği şey.
Nazar	: Bakma, göz atma, düşünme.
Nāzenin	: Çok nazlı yetiştirilmiş, şımarık, narin, ince yapılı.

Nazm	: Dizme, tertibleme, vezinli, kafiyele söz. Halk şairlerinin mesnevi şeklindeki manzumelere verdikleri ad.
Necāt	: Kurtulma, kurtuluş, halas, selamet.
Nefer	: Bir adam, tek kişi, insan sayısı için kullanılan söz.
Nefh-i hayāt	: Üfürme, boru ve saireyi üfleme, canlandırma, ruh verme.
Nev-civān	: Taze, genç delikanlı.
Nihān	: Gizli, saklı, mahcub, bulunmayan, görünmeyen, sır.
Nikāb	: Peçe, yüz örtüsü.
Nīrān	: Nar ve nur'un ç. Aydınlıklar, parıltılar, ışıklar, cehennem ateşi.
Niyāz bābı	: Yakarma, dua kapısı.
Nokta-i vahdet	: Varlığın tek oluşu, tasavvuf mesleği(vahdet-i vücud).
Nübüvvet	: Nebilik, Peygamberlik.
Nūrī vech	: Aydınlık, nurlu yüz.
Nuşret	: Nasr'dan. Yardım, Allah'ın yardımı.
Nüş	: Tatlı, bal, içki, işret.

O

Od	: Ateş
----	--------

P

Pāre	: Parça, sayı, bölük.
Pāy	: Ayak.
Pāy-dār	: İyice yerleşmiş, sağlam, devamlı, sürekli, daim, baki.
Pervāne	: Kelebek. Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.
Pīr-i irşād	: Pirimiz, mürşidimiz.
Püser	: Oğul, erkek çocuk.
Pūs	: Buse, öpücük.

R

Rābīta	: İki şeyi birbirine bağlayan şey, münasebet, mensub olma. Tas:İnsanın Gafleti kovup, kalbin zulmetini def ederek şeytanın vesveselerinden kurtulmak suretiyle "Rabita-i huzur"a ermesi. Dervişin bir mürşid-i kamil'e bağlanması.
Rāğīb	: Rağbet eden, sitekli, isteyen.
Rah	: Yol, tutulan yol, meslek, usul

Rahm	: Acıma, esirgeme, koruma.
Rahm-i māder	: Ana rahmi.
Rahmet'elli'l Ālemin	: Alemlere rahmet saçan Rabbimiz.
Ra'nā	: Güzel, latif, hoş görünen.
Rāyiha	: Koku.
Refik	: Uygunlaştırma, uydurma.
Reng-i ahmer	: Kırmızı, kızıl renkli.
Revān	: Yürüyen, giden, akan, su gibi akıp giden.
Riha	: Yel, rüzgar.
Riyā	: Özü sözü bir olmama, ikiyüzlülük.
Rūh-i revān	: Su gibi akıp giden ruh.
Rumūz	: İşaretler, manası gizli olan sözler.
Ruvi	: Rivayet, söylenen.
Rūz-i şeb	: Gece ve gündüz.
Rıdvan	: Cennetin kapıcısı olan büyük Melek.
Rızā	: Hoşnutluk, memnunluk.

S

Saādet-i 'Uzmā	: Çok büyük mutluluk.
Saādet meāb	: Saadet sahibi.
Şabā	: Gün doğusundan esen hafif ve latif bir rüzgar.
Şabr u mühlet	: Bir süre için sabretme.
Sad hezār	: Yüzbin.
Şadākat	: Dostluk vefalık, içten bağlılık, yürek doğruluğu.
Safā'	: Safalık, berraklık, gönül şenliği, kedersizlik.
Şafāi	: Gönül adamı, safa veren adam.
Sehāvet	: Cömertlik, el açıklığı
Sāhib-i zamān	: Zamanın velilerinin ulusu, reisi.
Saiqa	: Sevkeden, sürükleyen, hal, sebep.
Sāil	: Sual'den. sual eden, soran, dilenci, geda.
Savm-ı selāt	: Oruç ve namaz ibadetleri.
Sāye	: Gölge, koruma, sahip çıkma, yardım.
Sefine	: Gemi, vapur.
Sekrān	: Sarhoş.
Selef	: Bir yerde, bir işte başka birinden önce bulunmuş olan kimse.
Ser	: Baş, kafa, başkan.

Ser-firāz	: Ser-efraz. Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.
Ser-gerdān	: Baş dönen, sersem, şaşkın, perişan.
Server	: Baş. başkan, reis, ulu.
Servi	: Selvi.Mec:Sevgilinin boyu bosu
Seyrān	: Gezinme, bakıp seyretme, temaşa.
Seyyid	: Efendi, başkan.Tas: Büyük şeyhlere genellikle seyyid denir. Asıl seyyidlik ise Hz.Hüseyin soyundan gelenlere verilen addır. Tarikat pirlерinin ekserisinin adlarının başında bulunan Seyyid ünvanı, maddi olmaktan çok manevidir.
Seyyidler Katarı	: Efendiler, ulular, Pirlер topluluğu.
Şıdk	: Doğruluk, gerçeklik, iç, yürek temizliği.
Sırr-ı vahdet	: Allah'ın birliğindeki, tekliğindeki gizlilik. Allah'a yakınlığa erişmedeki sırlar, gizlilikler.
Sim ü ten	: Gümüş tenli.
Simā	: Yüz, çehre, benz.
Sine	: Göğüs,yürek.
Siret	: Siyer. Bir kimsenin iç hali, tavrı, ahlakı.
Sitem	: Zulüm, haksızlık, eziyet, çıkışma.
Siyāset kurbu	: İdam cezasının tatbik edildiği meydana yakınlık.
Söyünmez	: Sönmez.
Sücüd	: Secde edenler, secde edip yere kapananlar.
Şūfī	: Sofu, tasavvuf ehli, tasavvufu yaşama biçimi seçen.
Sui zann	: Fena, kötü sanış.
Sülük	: Bir yola girme, bir yol tutma, bir tarikata intisab etme, bağlanma.
Şümme vecħullah	: Sonra, tekrar tekrar Allah'ın cemaline erişme.
Şūret	: Biçim, görünüş, kılık, tarz, yol, gidiş.

Ş

Şād-ı hurrem	: Sevinçli, gönül açan, gönül ferahlığı.
Şādān	: Sevinçli, keyifli.
Şādi	: Memnunluk, sev. nçlilik, gönül ferahlığı
Şāh-ı cihān	: Cihanın, dünyanın şahı.

Şarāb	: Tas: Şarab ve meyhane, tasavvufta Tekke, dergah olarak da düşünülür. Şarab sevgidir. Meyhanenin viraneliği gibi viran olan Hakk aşığının gönlü, kalbi arasında bağ vardır.
Şarāb- vahdet	: Vahdet şarabı. Mec: İlahi aşk. Allah'ın birliğine, büyüklüğüne tutkunluk. İlahi sevgiyi doyasıya içmek
Şāyān	: Yakışır, yaraşır, değer.
Şāzz	: Kaide, kural dışı, kurala uymayan.
Şeddād	: Kafir. Çok eskiden Yemen'da Ad kavminin Hükümdarı Allah'a isyan ederek, Cennete benzetmek iddiasıyla "İrem bağı"nı yaptırmış. Bu bağdaki köşke girmeden kavmi ile, yani taraftarlarıyla birlikte gazaba uğramış, çarpılmış, yerin dibine geçmiştir.
Şefiullah	: Şefa'at eden, Allah'ın şefa'atcisi Hz. Muhammed(s.a.v).
Şehādet	: Şahitlik, bir şeyin doğruluğuna inanma. İslam dininin beş şartından biri olan kelime-i şهادeti söyleme, şehitlik, şehit olma.
Şekk	: Şübhe, zan, tereddüt.
Şem'a	: Işık.
Şem-i ruhsār	: Sevgilinin ışıklı güzel çehresi.
Şem-i tāban	: Sevgilinin parlak, mum ışığına benzeyen ışıltılı yüzü.
Şems-i ḥaḳīkat	: Hakikat güneşi.
Şems-i tāb	: Güneş parlaklığı, aydınlatan güneş.
Şeş cihet	: Altı cihet, altı yön, her taraf, dünya.
Şīve-nāz	: Naz, eda.
Şukḳa	: Küçük tezkere, yazı.

T

Tā'n	: Çok söven, çok yeren, çekiştiren.
Taraf-ı āczi	: Aciz, fakir olan taraf.
Tefekkür	: Düşünme, zihin yorma, düşünülme.
Terk-ü ḡaflet	: Dalgınlığın, dikkatsizliğin, ihmalin terk edilmesi, bırakılması.
Terk-ü tecrīd	: Her şeyden el ayak çekip bir tarafa çekilme, sadece Allah'a yönelme.
Tertīb	: Dizme, sıralama, hazırlama, düzene koyma.
Tesellī	: Sela veya sül'v'den-avutma, avundurma.
Tevekkül bābı	: İş Allah'a bırakıp kadere razı olma kapısı.

Tevfīk	: Uydurma, uydurulma, uygunlaştırma.
Teşrīf	: Şerefden, şereflendirme, şeref verme, gelme, gitme.
Timar	: Yara bakımı, ağaç bakımı. Temizleme, bakım, düzeltme.
Timur	: Demir.
Tübā	: Cennetde, sidrede bulunan ve dalları bütün cenneti gölgeleyen ilahi ağaç.
Tuğyān	: Taşma, taşkınlık, azgınlık.
Tıg	: Kılıç.

U

Ucb	: Kendini beğenmişlik.
Uhrā	: Ahiret, ahiretle ilgili.
Ukba	: Ceza, ahiret, dünya.
Uryān	: Çıblak.
Uşşāk	: Aşıklar, ehl-i uşşak: aşk ehli kişiler.

Ü

Ülfet	: Kaynaşma, görüşme, dostluk.
Ümmet	: Bir peygambere inanıp bağlanan cemaat, taife. Ümmet-i Muhammed: İslam dininde bulunanlar.

V

Vahdet	: Yalnızlık, teklik, birlik. Allah'a yakınlık, Allah'a ulaşma.
Vahdet bağı	: Yalnız Allah ve onun nimetlerinin bulunduğu bağ, bostan.
Vāhid	: Yalnız, tek.
Vakar	: Ağır başlılık, temkinlik.
Vaşf	: Evsaf. Nitelik, bir kimsenin veya şeyin durumunu anlatarak tarif etme, övme, sıfat.
Vāşıl	: Vüsul'den, erişen, ulaşan.
Ve lâkin	: Amma, fakat.
Vech	: Yüz, surat, çehre, üst satır, düz.
Vefa	: Sözünde durma, sözünü yerine getirme
Veş pertev	: Işık, parlaklık gibi olan.
Vīrān	: Yıkık, yıkılmış, kederli, üzgün.

Vīrāne	: Yıkılmış, harab olmuş yer, yapı.
Vuṣāl	: Vusul, ulaşma, varma, erişme.
Vuṣl	: Ulaşma, gelme, varma.
Vuṣlāt	: Bir şeye ulaşma, yetişme, sevgiliye kavuşma.
Vücūd-u ʿāciz	: Fakir, alçak gönüllü kimseye ait vücud tanımlaması.
Vücūd-u vahdet	: Varlığın tek oluşu. Tasavvuf mesleği.

Y

Yād	: Hatırlama, anma, hatır, gönül, yabancı.
Yakın	: Sağlam bilgi, iyi kat'i olarak bilme.
Yāren	: Yaran, dostlar.
Yedi İklim	: Bilinen dört iklim olmasına rağmen 7 iklimden maksat, Bütün kıt'alar, dünyanın her tarafıdır.
Yezdān	: Allah.

Z

Zābiṭān	: Zabit'in ç. Subaylar, Askerler.
Zabtīyye	: Tanzimattan sonra memleket içi güven ve emniyet işleriyle vazifeli daireye verilen ad. Polis, Jandarma.
Zāhid	: Züh'd'den. Her türlü zevke karşı koyarak kendisini ibadete verme.
Zāhir	: Zuhur'dan. Görünen, açık, belli, elbette, dış yüz, görünüş.
Zāʿif	: Zayıf, güçsüz, takatsiz.
Zār	: Ağlayan, inleyen.
Zāy	: Doğuran manasına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Zebān	: Dil, lisan.
Zelālet	: Hakirlik, horluk, açlık, zillet.
Zemīn-i Eflāk	: Semalar, felekler, gökler, kürelerin yüzleri.
Zerre	: Pek ufak, parça, molekül.
Zikr	: Anma, hatırlama, bildirme, bildirilme. Tas: Allah'ın adlarını anarak dua etme.
Zillet	: Hakirlik, horluk, aşağılık.
Zīnet	: Süs, bezek, takı.
Ziyan	: Zarar, kayıp.
Züh'd	: Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.
Zuhūrāt	: Hesapta olmayan, umulmadık hadiseler, rastlayış.

KAYNAKLAR

- DANIŞMEND, İ. Sami İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolisi
- DEVELLİOĞLU, Ferit. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat. Ankara, Aydın Kitabevi yayınları. 1995
- KÖPRÜLÜ, A.Fuad. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. Ankara, Diyanet İşl.Bşk.lığıYayınları.1984
- YAZICI, Kemal. ve
AYVALI, Ramazan. Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi. Türkiye Gazetesi Yayınları
- UZUNÇARŞILI, İ.Hakkı Osmanlı Müellifleri
- GÖLPINARLI, Abdalbaki Melamilik ve Melamiler. İstanbul,1931,
- BAYKARA, Tuncer Denizli HakkındaTarihi ve Kültürel Temel Bilgiler. Denizli, Denizli Valiliği Yayınları Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu. Bildiriler, 1988
- TOKER, Tarhan Denizli İli Kültür Hayatı

ÖZGEÇMİŞ

1954 yılında Acıpayam'da doğdu. İlköğrenimini Buldan'da, orta öğrenimini Denizli'de bitirdi. Lisans öğrenimini Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinde tamamladı.

1971 yılında düzenlenen Pamukkale Festivali'ndeki yarışmada "Tabiatın Gelini" adlı yazısıyla birincilik aldı. Aynı yıl gazeteci olarak çalışmaya başladı. Gazeteci-yazar olarak çeşitli basın yayın kuruluşlarında görev yaptı. Bu süre içinde 2 yıl İzmir Ekspres gazetesinin Denizli Bölge temsilciliği görevini yürüttü.

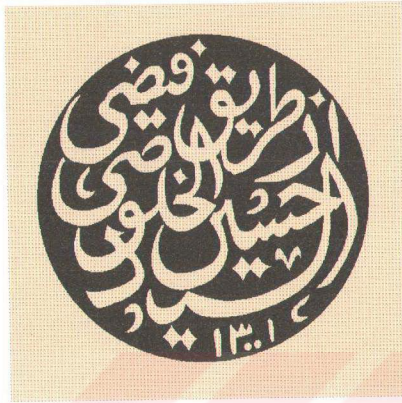
1976 yılında Denizli Mühendislik Mimarlık Akademisi'ne memur olarak atandı.

Merkezi İstanbul'da bulunan Den-bir, Denizli Eğitim Vakfı tarafından 1989 yılında Türkiye genelinde açılan "Altın Horoz Araştırma Yarışması"nda "Tarihte ve Bugün Denizli Ekonomisinin Türkiye'nin Kalkınmasındaki Yeri ve Önemi" adlı araştırmasıyla birincilik ödülü aldı. Aynı çalışma nedeniyle Denizli Ticaret Odası ve Denizli Valiliği tarafından ayrıca ödüllendirildi.

1990 yılının Unesco tarafından Yunus Emre Sevgi Yılı ilan edilmesi nedeniyle İş Bankası Genel Müdürlüğü'nce açılan Yunus Emre Eser Yarışmasına katıldı. "13. Yüzyıldan Günümüze Yunus Emre" adlı eseri, Türkiye genelinde en iyi ilk onbeş eser arasında seçildi.. 1996 yılında Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce açılan Master sınavını kazanarak Türk Dili Edebiyatı Eğitimi Bölümü Halkbilimi anabilim dalında yüksek lisans öğrenimine başladı. 1997 yılında "Üzüm Dedesi Hulusi Efendi'nin Divanı ve Mektupları adlı tezi hazırladı.

1995 yılında Serinhisar Tütün Eksperliği Yüksekokulu'na Yüksekokul Sekreteri olarak atandı. 1997 yılında ise Denizli Meslek Yüksekokulu Sekreterliği görevine ayrıca vekaleten atandı. Halen bu görevlerini sürdürmektedir.

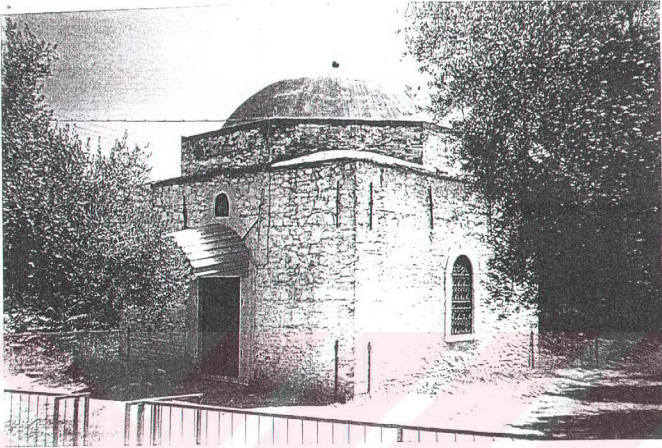
Nurettin AKSAKAL evli ve iki çocuk babasıdır.

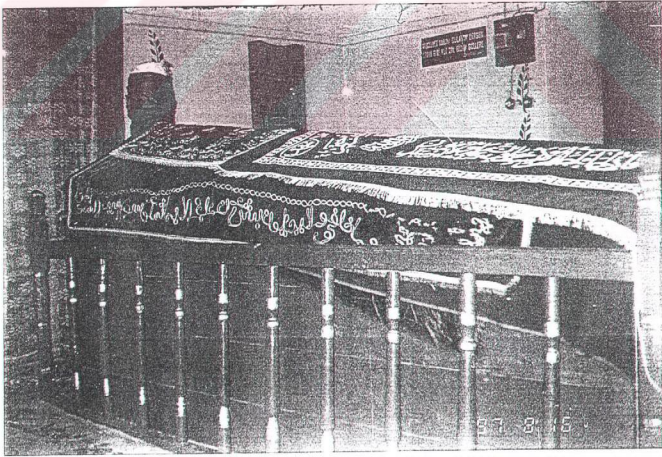
Ez tarik-i Feyzi Esseyid Hüseyin El Hulusi 1300

Ez tarik-i Feyzi Esseyid Hüseyin El Hulusi 1307

"Üzüm Dedesi" Hüseyin Hulusi Efendi'nin Türbesi

Türbenin İç Kısımının Görünüşü